

העיתונאי 6

הסיפור הענק של פרדי גוטסמאייר

מתוך סדרת הספרים קוטף סיפור

הרב קובי לוי שליט"א

אפשר לדבר עם המחבר ולשלוח סיפורים לטלפון 050-4170419
ערב ראש השנה תשע"א

כריכה והקדמות

[כריכה קדמית](#) [כריכה אחורית](#) [הקדמה](#) [על סיפו של הספר](#)

שערי השגחה

[המסמר האחרון של הרשב"א](#) [מי רצה את "המלך"](#) ["תזמון מדהים במונסי"](#) [אדון](#)
[בלומינשטיין, קרה לך נס](#) ["המנוף" של ר' רפאל](#)

שערי מוסר

[הסבא מאמריקה](#) [כמה שווה אמונת חכמים](#) [מול החייל הנאצי](#)

שערי תשובה

[משאבות של אמונה](#) [זלמנוביץ הרכין ראשו](#) [פושע ישראל בגופו](#)

שערי רגישות

[דוחפי הדלתות](#) [הסיפור הענק של פרדי גוטסמאייר](#) [השברולט של זליג קאופמן](#)

שערי כף-זכות

[למה מנדלוביץ מנדנדת](#) [התפוז האחרון](#) [!מגורת הכסף האמיתית](#)

שערי תורה

[מה עושה דמעה באמצע השבוע](#) [?חומש עם רש"י](#)

שערי מנגינות

כריכה והקדמות

כריכה קדמית

הסיפור הענק

של פרדי גוטסמאייר

קוטף סיפור - 2

מפתיעים

סיפורים

19

ועוד

כריכה אחורית

את מי שכח באמצע הדרך, הסופר המפורסם פרדי גוטסמאייר?

איזה מחיר שילם חתן חסר סבלנות?

מדוע פרופסור מכובד דוחף דלת בחצות לילה?

מה רצתה השגחה העליונה ממשגיח הכשרות, שתיק התפילין שלו נעלם לו בבטן המטוס?

מרכיב המזגנים ממונסי שמע מרעייתו סיפור בליל שבת. לצורך מה?

הם קולחים, מרנינים, מפתיעים, ובעיקר מציידים אותנו בלקחים נהדרים ומועילים לחיים. עם סיפוריו של קובי לוי. התרגלנו להיפגש מדי שבוע, מרוגשים, תוהים, עם תיאבון בלתי פוסק, לטעום גם את "הפרי קטן" שמאחורי הסיפור.

מאוצרותיו של קובי לוי, ספרי חובה על מדף הספרים:

- * השאלה. התשובה. 1 העתונאי
- * אפקט האבן והשלולית - העתונאי 2
- * אבנים מן השמים - העתונאי 3
- * הכבשה השחורה - העתונאי 4
- * קוטף סיפור - 1
- * "מחלקה ראשונה" - על צומת העצבים הרגיש שבין תנועת התשובה לעולם החרדי.

לכבוד הסופר קובי לוי

שמי מ. ואני בת 11, וקראתי את הספרים שלך.

קראתי שמותר לצלם מהספר שלך. היה לנו ארוע בכיתתנו שבו נזקקנו לצילום של כמה מסיפוריך. זה בסדר?

רציתי לשאול - איך נהיים סופרים? זה קל? (אני רוצה לחבר ספר. הבעיה היא שאין לי את הציוד, אין לי שום סיפור!!).

כן, אני אוהבת לקרוא מאד (תולעת ספרים).

מ.

נ.ב. מאוד אודה לך אם תחזיר לי תשובה.

בס"ד

ח' אייר תש"ע

שלום לך מ. היקרה

שמחתי מאד לקבל את מכתבך החביב, ותודה על שזיכית אותי בצילום של כמה מסיפוריי למען בנות כיתתך.

כן, אני לא רק מרשה לצלם, אני אפילו מבקש שיצלמו ויפיצו את הסיפורים, כדי לחזק ולקרר עוד ילדים ואנשים לקב"ה.

איך נהיים סופרים? שאלה נהדרת.

ובכן, העובדה שאת קוראת הרבה ספרים, וטובים, זו התחלה מצויינת. צריך אוצר מילים עשיר, צריך להתחבר למילה הכתובה, צריך לאהוב בני-אדם, בניו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולהקשיב להם!!!

כל ילד ילדה ואדם, נושא בחובו המון סיפורים. כשתגדלי, בע"ה, תתפתח בך הקשבה ונבונות להפוך את החוויות והנסיונות של הסובבים אותך - לסיפורים נפלאים.

ומעל הכל - יראת שמים, היא אוצרו של הקב"ה.

תלמדי יפה, תקיימי מצוות, תאירי פנים, תהיי בת נפלאה להוריך ואחות בעלת-חסד לאחיך, ואט אט, עם השנים גם את תוכלי ליצור יצירות שישמחו בניו של מלך.

ואני הקטן מאחל לך מעומק הלב, שבס"ד תצליחי גם את להיות סופרת חשובה!!!

**בהערכה רבה
קובי לוי**

עוד עניין חשוב, המכתב שלך מאד חשוב בעיני. ודווקא אשמח להשתמש בו באחד מספריי. אם תסכימי שאפרסמו בעילום שם, אשמח ואודה לך.

לשיקול דעתך.

בס"ד

אור לייב סיון תש"ע

שלום וברכה לכבוד הרב, או העתונאי, תחליט, ר' יעקב.

היות וספריך מחנכים ליישור המידות ותיקון שאר מפגעים רוחניים, הרשה לי מלב אוהב להעיר לך, אבל מנקודת חינוך: "הרב, העתונאי" אין חיה כזו. גם אם מקצוע זה כשר, ויכול גם לתקן במקום לקלקל, אבל אין זו דמות שאליה ישאפו ילדנו בתמימות קריאתם, ובמסר העקיף המחלחל.

הנה כמה מוצלח, ועוד לחבר מקצוע זה אל רב בישראל?
לא תהא כזאת בישראל!

ובאמת, רק בציבור שפשרנות היא מעקרונותיו, יכולים לצמוח יצורי שעטנז וכלאיים כגון "ישיבה" עם מגמת ספורט, פרסום ושאר ירקות.

ו"מה לי להאריך" "והאמת ניתנת להיאמר" שכרכים 3/2 אותם קיבלתי מאמי מורתי שתחי' סחטו ממני דמעות ועוד.

ועוד ממרום שנותי נסחטו הדמעות, כמו גם מאמי שתחי' הנלהבת, ואין בליבי שמץ של תאוות ביקורת ממי שאוהב אותך - החביב - באמת, ומוחה באלה שקוראים לי 'כבוד הרב'. ואפילו כרס אין לי. ת"ל כך, שאפילו "כרס וזקן - חצי רבן" אין כאן...

בדריכות לקריאה נוספת.

א.ב.ש.

בס"ד

כ' סיוון תשי"ע

לידידי ומכובדי הרב א.ב.ש. רוב שלומות,

קראתי את מכתבך בעיון רב.

החיבור השעטנזי בין רב לעתונאי מעיק עליך, ואכן מילותיך כדורבנות, אם כי גם טבולות בציניות דקה. כמוני כמוך, וכפי שסיימת מכתבך במילים המחייכות, ואפילו כרס אין לי, ת"ל כך, שאפילו "כרס וזקן - חצי רבן" אין כאן.

אלא שלגופם של דברים חובה להתייחס.

משה רבנו ודוד המלך היו רועי צאן. רבי יהושע היה פחמי, רבי יוחנן עסק בסנדלרות, והם היו רבנים ומורי הוראה ומנהיגי הדור שהשראתם הרוחנית עדיין מפעמת בקרבנו, עד ביאת גואל צדק. ואכן, אם נביט נגלה שחיבור בין רב יודע ספר ומרביץ תורה, לבין מקצוע פשוט כמו חייט וסנדלר או כורך ספרים, הוא

טבעי לחלוטין, ואיש לא נזעק לומר: לא תהא כזו בישראל, אין זה מכבודו של רב לתפור מנעלים.

"פשוט נבלה בשוק, ואל תזדקק לבריות" הורונו חז"ל. אלא שחובה להדגיש, מקצוע העתונות חדש הוא, והורתו ולידתו על ידי גדולי הדור זצוק"ל, שהבחינו בנזקים העצומים שגרמו לעם ישראל, אותם סופרי ההשכלה שצדו נפשות למכביר. הורונו רבותינו להחלץ חושים ולענות כסיל כאיוולתו, או שלא כאיוולתו, על מנת לעצור את ההרס והחורבן הרוחני שהם ממיטים עלינו, עד ימינו אלה.

הנה כי כן, בהביטנו אל נהג אוטובוס עמוס בנוסעים, היש לנו טענה כלפיו? תלוי. אם הנ"ל מסיע נוסעיו אל בתי כנסיות ובתי מדרשות, אשריו ואשרי חלקו ולוואי יהי חלקנו עמו. אך אם חלילה הוא מובילם למחוזות אסורים, אוי לו ואוי לנפשו.

לנו אין טענה למקצוע, הוא איננו הבעיה. תכלית השימוש בו, היא העוקץ. ואם יוצאים לאור עתונים - על פי דעת רבותינו - וכתבי-עת, אזי וודאי שטוב ונכון וראוי שאת קסת הסופרים יטלו לידיהם רבנים ויראים, ולא חלילה עמי ארצות משחיתי נפשות.

עתון הוא מכשיר. אצל המקלקלים הוא מביא השחתה וחורבן, אצל היראים הוא מוסיף בנין רוחני ויראת שמים, לפחות בדורנו השפל.

עוד עניין. אין כאן ולו צל צילה של יומרה, או כוונה, או חילחול מגמתי להפוך תשב"ר לסופרים או עתונאים. חלילה וחס, וכבר גדולים וחשובים ממני, עודדו רבנים ומורי הוראה לכתוב למען הכלל כדי לקרב, להאיר, ולחזק את בדק הבית המוסרי. אשר על כן החיבור רב לעתונאי, איננו שעטנזי, אלא מהווה נידבך של איכות כתיבה חשובה, המסוגלת להעביר מוסר ואמונה בנוסחאות המתאימות לנפשות של בני הדור שלנו.

ובאותה נשימה. בכוללים הפזורים עלי ארץ, מצינו אברכים מצויינים יראים ושלמים, שהם בנים של אבות בנאים, נהגי מוניות, מוכרי דגים, עסקני ציבור ואפילו עתונאים. והם, אברכים יקרים אלו, למדנים מופלגים ומרביצי תורה, והמקצוע של אביהם מולידם לא חילחל ולא ערער את מגמתם ושאיפתם הברוכה לעסוק בתורה

ולא במקצועות החולין, כך שקביעות נחרצות אין מקומם כאן.

ואני תפילה מכובדי הרב א.ב.ש. שהקב"ה, אשר נטע בי את הכישרון לכתוב סיפורים אלו בניחוחם המיוחד, ימשיך וישמרני כמאז ומעולם ליצור יצירות שיש בהן אמונה יראת שמים והשגחה, מבלי ש"העתונאיי" יחלל את הקודש. והלוואי ויזכנו רבש"ע להתאבק בעפר גדולתם של תנאים ואמוראים, שהיו רועי צאן נפחים וכותבי איגרות למלכות, וממנה.

ויהי רצון שתשרה השכינה בכל מעשי ידינו.

**אוהבך מוקירך
קובי לוי**

על סיפו של הספר

ספר נוסף נולד לו לאור, ובו שמחה מיוחדת. כשם שכל ילד מכניס נופך יחודי על בני משפחתו, על סביבתו, בהתאם לכישוריו שאיפותיו והארת-פניו, כך גם ספר.

הנסיון לימדני כי לספר יש חיים, זורמים, צומחים, מניבים.

ישנם סיפורים שמרוויים נפשות, שמוסיפים עוז ואור, ואפילו תקווה.

יש סיפורים שאפילו פועלים על תיקון המידות, הפלא והפלא!

הקב"ה ברחמיו וברוב חסדיו נטע ביצירות הללו מחינו ומחסדו, כך שלשמחתי ומתוקף היותי הצינור, המוביל הארצי של מסירתם עלי אדמות, הם פועלים על הלבבות, אין גבול לתודות.

"קוטף סיפור - 2", הוא חוליה נוספת בשרשרת הברוכה של סדרת "העתונאיי" (ארבעה ספרים עד כה), ושל אחיו הבכור "קוטף סיפור - 1", ובהם

סיפוריהם של אנשים נפלאים שדאגו להעבירם אלי כדי להנציחם למען הכלל.

* * *

"הסיפור הענק של פרדי גוטסמאיר" הוא נושא הדגל של ספר זה, והוא מורכב למעשה מכמה סיפורים קטנים, שהפכו לסיפור אחד גדול. זה מסוג הסיפורים שאהבתי לכתוב, ובעיקר אהבתי לקרוא. הנני חש שיש בסיפור הזה, את כל היסודות המוסריים ללמדנו כיצד להפנים את ההשגחה האלוקית, ומאידך להיות ערניים עד קצה גבול היכולת, להכיר טובה גם לכאלה שכבר נעלמו מבמת חיינו.

הנני תקווה שסיפור זה אכן ישא פירותיו.

* * *

ובטרם ייפתח שער, הנני להכיר טובה מעומקה ד'ליבא לכל הנושאים בעול המלאכה וההפקה של "קוטף סיפור - 2" אשר עשו מעל ומעבר להצלחתו של הספר.

זרי הערכה לקלדניות המסורות הגב' אילנה נהרי והגב' פנינה גינצברג, למעצבת השער הגרפיקאית שרי גרינפלד, לידידי המעמד המוכשר ר' יוסי פרץ, לידידי היקר הנעלה איש האשכולות הרב אברהם אוחיון שהשקיע מזמנו ומכשרונו למען הצלחת הספר, ואחרון חביב ידיד נפשי רבות בשנים, העורך המסור, הרה"ג אהרון אינגבר, המדקדק והבוחר כל קוצו של יוד, על מנת שסיפורים אלו יצאו מנופים בשלוש עשרה נפות של טוהר ותום.

הכרת הטוב לאכסנייה הנכבדה המפרסמת את סיפוריי מדי שבוע המוסף "בית נאמן", ולידידי הנכבד רב הפעלים הרב יעקב לבין מנכ"ל העיתון "יתד נאמן". שאו ברכה.

וכהרגלי בקודש הנני מודיע בשער בת-רבים, כי הנני מתיר ברצון טוב ובטוב לבב, לצלם, להעתיק, להמחזיז, לתרגם ולפרסם הסיפורים הללו לטובת הכלל והפרט בכל אמצעי תקשורת מהוגן. אני מתיר זאת בארץ ובעולם, והנני מברך כל מי שיעשה זאת, שזכות הרבים תעמוד לו ולזרעו עד עולם, על שזיכה אותי בעוד קורא, ובעוד חיזוק ביראת שמים.

את זכויות ההדפסה לספר זה, בכל השפות, הנני
משאיר לעצמי.

ולפני החיתום אשגר מקולמוס הלב את הברכה העצומה מכולן לנוות
ביתי, העזר שכנגדי, אשר בחוכמת הנשים בה בנתה ביתה, מלווה את
יצירותיי בעצה ובתבונה כדי להרבות זיכוי רבים. יהי רצון שנזכה לרוב
נחת יהודי כשר מצאצאינו ויעמוד זיכוי הרבים של יצירות אלה להם
ולכלל ישראל באשר הם.

ויהי רצון שהקב"ה יתן בליבי ובלב קוראיי כוונות טהורות וזכות להפיק
תועלת אמיתית מכל מילה ומילה, בבחינת "יש מפזר ונוסף עוד".

קובי לוי

שערי השגחה

המסמר האחרון של הרשב"א

פרק א'

ישנו איזה ביטוי רע שנודף ממנו ריח של זיבולא בתרייתא, של הנשימה
האחרונה, של סוף הדרך בעולם הזה.

"זה המסמר האחרון בארון המתים שלו", כך אומרים. הביטוי הזה כמו
זרועות תמנון משתלח לו להמון מצבים בחיים, נעימים פחות, נעימים

עוד פחות. "המסמר האחרון" מה שברור - איננו מסמל - לקצרי הדעת - סוף מתוק, ההיפך.

בסיפור שלנו יש למסמר האחרון, בניגוד לחבריו המסמרים הנחשונים, משמעות כפולה, אם כי היא נוסכת אופטימיות והמון טוב שזורם ממנו. הסכיתו ושמעו, ונפסע יחדיו על ציר האימה והדם של מטח המסמרים המתעופפים.

* * *

רוני קציר בן ה 23 יליד באר שבע, הוא מפארי היצירה של הצבא הישראלי. בחור גבה-קומה, חסון, מבריק בשכלו, בוגר קורס קצינים בהצטיינות. ברקורד הלוחמני שלו, רשומים פרקים לא פשוטים של כיבוש יעדים מבוצרים אל מול אש החיזבאללה, של חילוץ פצועים תחת מטחי טילים ופצצות מרגמה, ועוד "משימות עלומות שהשתיקה יפה להם", כך עפ"י הגופים החשאיים של צה"ל.

הפיגורות הצבאיות היו בטוחות שהמג"ד המבריק רוני קציר ימשיך את שרותו הצבאי, ויעלה בסולם הדרגות, שכן עתידו כקצין קרבי מובטח. "יש לו את כל הכלים אולי להיות הרמטכ"ל הבא" פלט מאן דהו מצמרת המטכ"ל.

תקוות לחוד, וביצועים לחוד.

מפקד הגדוד רב סרן רוני קציר השתחרר מצבא הקבע, בריא ושלם בגופו, אך עם שריטות לא מעטות בנפשו. המתח היומיומי והקרבות העקובים מדם, לא הירפו ממנו. "אני אומנם חיי" היה מהרהר בינו לבין עצמו "אבל אספתי יותר מדי גופות של חברים משדות הקרב... צריך לשים לזה קץ".

נסיונות השכנוע של מפקד החטיבה, מפקד האוגדה והרמטכ"ל, עלו בתוהו. פניו של קציר היו לכיוון חיי האזרחות, הוא רצה קצת שקט, פחות מתח, איך אומרים "ביקש לישיב בשלווה".

ביקש לישיב בשלווה והנה קפץ עליו רוגזו של מסמר.

של מסמר? אתם שואלים, כן של מסמר, אבל קצת סבלנות בוודאי לא תזיק.

שני הקצינים המשותררים רוני קציר וידידו הטוב והוותיק (סגנו בהנהגת הגדוד) נתנאל דקל, החליטו יומיים לאחר השחרור, לערוך טיול בירושלים, להתבשם מבנייניה, אתריה, ולגעת ולו במעט - בהוד הקדומים של עתיקותיה הקדושות בעיר שחברה לה יחדיו. למותר לציין שקציר ודקל

* * *

"אתה נס רפואי, מר קציר הצעיר" הודיע סדובסקי לקצין הפצוע. אמו התיישבה בוכיה בפינת החדר "היה זה אחד הפיגועים האיומים ישבת חצי מטר מהמחבל, התרמיל שלו היה גדוש במסמרים אחרי כמה ניתוחים חלקם מסובכים ביותר בחלל הבטן, שלפנו מגופך 99 מסמרים!!! וברוך השם, יצאת חי... כשתברך "הגומל" אחרי שהכל יעבור, תדאג שישמעו אותך שואג את הברכה בארבע כנפות הארץ". הציע הרופא.

"איפה החבר שלי נתנאל דקל? זה שישב לידי" שאל רוני בקול כמעט בלתי נשמע "לצערי ידידך דקל, נהרג, מסמר אחד, רק אחד, חדר הישר לליבו, וגרם שם לנזק קטסטרופאלי. צר לי רוני... הוא הגיע לחדר הניתוח במצב בלתי הפיך... אמך סיפרה לי שהייתם חברים בלב ונפש"

רוני קציר חש שדמעות צורבות הולכות ומפלסות להן נתיב דרך ארובות עיניו. ליבו החסיר פעימה. גופו חבוש כולו, מכף רגל ועד ראש, אין לו אפשרות להניע יד או רגל, בקושי שפתיו דובבות.. ונתנאל נהרג, דווקא בירושלים, ביום קיץ שלו, למה?

איך יעלה על הדעת, 99 מסמרים חדרו לגופי ואני נותרתי בחיים, ונתנאל השיב נפשו ממסמר אחד?

פרופ' סדובסקי הניח ידו על מצחו של רוני ואמר "רוני יקירי, 99 מסמרים שלפנו מגופך, בעיקר מן הידיים והרגליים, וגם כמה מחלל הבטן, ובלענו את הלשון מתדהמה, כי הנזקים היו מינימליים.. יש לפנך תהליך שיקום שימשך שנה לפחות, אבל...".

רוני קציר תלה עיניו שואלות בפרופסור "אבל מה?" שאל בליבו.

"אבל מסמר עקשן אחד עדיין מקנן אצלך... את המסמר המאה החלטנו לא לשלוף עקב הסיכון שבדבר. המסמר המאה תקוע מעל אוזנך השמאלית עמוק בתוך עצם הגולגולת.. לא נעים, אבל גם לא נורא. כשתוכל למשש באצבעותיך תרגיש את ראשו מבצבץ קלות, אנחנו חוששים לשלוף אותו משם.. אבל אם אתה שואל אותי, חוץ מפה ושם מוגלות ושטפי דם קטנים, אפשר לחיות עם המסמר הזה עד 120 שנה..."

הפרופ' חייד במלוא פיו ורוני קציר החזיר לו מבט מודאג.

מסמר בראש, בהחלט לא ידיד נחמד להתהלך עמי בשדמות ארץ ישראל.

* * *

סיפורים - כידוע לכם - נכתבים להם במשיכת קולמוס טרם דימדומים, מתוך מסוגלות מפעימה לתאר שנה שלמה, בכמה משפטים לוליניים ועוד כמה מילים רזות. לסופרים מן הסוג שלי יש מחוייבות עתונאית לקצר, כדי שתאבונו של הקורא יתמלא בזריזות, ולא אחרי 400 דפים.

הנה כי כן, שיקומו של רוני קציר נמשך שנה ארוכה, עם המון תרופות וזריקות, ופיסיותרפיה ללא סוף, אבל בסופו של מאבק לחיים, יצא רוני קציר מבית החולים השיקומי קצת צולע, עם כמה אצבעות עקומות ואגן ירכים תפור היטב ועוד כמה טבעות פלטינה יקרות ערך השתולות בעצמותי, הוריו היו אמורים לאסוף אותנו הביתה, אך לרוני היו תוכניות אחרות.

הוא חייג באיטיות בפלאפון שלו, והזמין מונית "לקרית שאול, לבית העלמין הצבאי" ביקש מהנהג.

מדדה קלות הוא נפנה לחלקת הקברים של חללי צה"ל, נעמד שטוף דמעות מול קברו של נתנאל דקל ז"ל. הוא הניח את מצחו על השיש הצונן ופרץ בבכי ארוך.

"נתנאל יקירי, עברנו הרבה קרבות, חילצנו המון פצועים, ומשם יצאנו איכשהו שלמים, אין לי מושג מדוע ידו של מלאך המוות השיגה אותך דווקא בתוך אוטובוס תמים בירושלים שאתה כל כך אוהב... אני הצלחתי להתחמק ממנו למרות שחדרו לגופי 100 מסמרים... אני מבטיח לא לשכוח אותך אח אהוב".

רוני קציר הדליק שני נרות נשמה, והביט אל אופק דומם, המורכב מצמרות עצים אדישות, הנעות ברוח של צהרי היום.

"נתנאל, אני לא חוזר הביתה, אני נוסע לירושלים לחפש שם רב צדיק שיסביר לי איך נותרתי בחיים... שיתן לי כיוון מה בדיוק רוצים ממני מן השמים".

רוני קציר מישש באצבעו את ראשו של המסמר התקוע בראשו, וחוזר בצליעה אל הכביש הראשי. נהג המונית המתין לו בסבלנות.

פרק ב'

בעוד המונית מטפסת בעליות שער הגיא, הביט רוני קציר בשלדי הנגמש"ים והמכוניות, ששילמו מחיר כבד בשדות הקטל של תש"ח, מלחמת העצמאות. עצי האורן בעלוותם הדוקרנית, העידו על אותם זכרונות עקובים מדם, וכשעצם את עיניו הוא שמע את הבוֹוֹום!!! ההוא כשישב באוטובוס זה עם נתנאל דקל. את הבום הוא זוכר אבל לא יותר

מזה, ועד לאותו בוקר שבו התעורר ונפגש עם חיוכו החביב של פרופ' סדובסקי המנתח, ישנו איזה חור שחור שספוג בתודעתו, ללא פשר, ללא תכלית. שבוע ימים של חוסר הכרה...

מה זה חוסר הכרה? שאל את עצמו הקצין המשתקם קציר, איפה הייתי באותו זמן. מת? חולם? למה אינני זוכר דבר.

נהג המונית היה טיפוס שתקן, מרוכז, עיניו היו שקועות בכביש שלפניו. הרדיו דמם, ומלבד אוושת המנוע החרישית הכל היה שקט, ואולי אפילו קצת מאיים.

רוני קציר החליט לשבור שתיקה. "אולי אתה מכיר רב חשוב בירושלים, רב כזה שאם אשאל אותו כמה שאלות הוא יתן לי תשובות שיספקו אותי?"

הנהג השתקן הסיט מבטו לעבר הקצין הפצוע והשיב "כן".

"עשה לי טובה, אין לי שום מושג ברבנים, לא מכיר, לא יודע. עברתי חוויה נוראה שאני חייב לקבל הסבר עליה... אני זקוק לרב צדיק".

* * *

"סמוך עלי" השיב הנהג מחוייך משהו "הרב שאני מכיר איננו מדבר עם מלאכים ולא עם רוחות רפאים. הוא יושב כל היום בישיבה על הסטנדר, מסביבו עשרות תלמידי חכמים ומה שהם שואלים הוא יודע לענות. גם אני לא דתי חזק, אבל הוא מקבל כל אחד בסבר פנים יפות".

"יש לו זמני קבלת קהל?" שאל קציר.

"לא, לא, הוא יהודי פשוט שכזה, לבוש בכובע וחליפה, בלי שמשים בלי עוזרים בלי הצגה של חשיבות. הוא תמיד אומר לי, "שייקה, אתה שואל ואני עונה לך מן התורה ומן הגמרא. אין לי רוח הקודש ואין לי חבר מלאך".

רוני קציר פרץ בצחוק משוחרר.

"הו, הו, דומני שהרב שלך בדיוק מתאים למצב רוח השפוף שלי, אחד כזה שחי את המציאות, אבל מבין הרבה מעבר אליה".

המונית עצרה בשכונה מיושנת שבתיה נמוכים, על המרפסות יכולת להבחין בצמחי בשמים, כמו נענע ורוזמרין, ומשב הרוח הסיע ניחוח מהביל של תבשיל בשרי.

"הנה הבנין של הישיבה, הכנס. תבקש את הרב ראובני, אם הוא אחרי השיעור, הוא יכניס אותך למשרדו הקטן, תספר לו הכל, הוא כבר ידע לפענח לך את סוד המסמרים..."

רוני שוב פרץ בצחוק משחרר, שילם לנהג ונפרד ממנו בידידות.

"אני מודה לך מעומק הלב..."

* * *

כשהתיישב רוני קציר בקצה בית המדרש, ההמולה היתה בעיצומה. הרב ראובני היה באמצע מסירת שיעור, ורוני שמע משפטים מינוחים וניסוחים שלא הבין מהם מילה וחצי מילה. מפעם לפעם היה פורץ ויכוח בין הרב לתלמידים באוקטבות שהוא לא תיאר לעצמו, שכך מדברים לרב. הוא ראה עינים יוקדות, לב מורתח וריכוז אדיר עם צמאון לחדד איזו שהיא הבנה. הסקרנות בערה בו, מעולם לא חווה כזו חצי שעה סוערת נסערת, גם אם לא הבין דבר.

השיעור הסתיים.

"כבוד הרב, שלחו אותי אליך לשאול שאלה".

* * *

הרב ראובני הרים קלות את כובעו, שלף מעל פדחתו את כיפת הקטיפה השחורה שלו והגיש לרוני קציר. "חבוש כיפה יקירי, אתה במקום קדוש, בוא נכנס לחדרי ברוך הבא".

החמימות הזו, כבשה את רוני קציר. הרב ראובני מזג שתי כוסות מים והגיש אחת לרוני וביקש "אני מברך, אתה תענה "אמן" בסוף הברכה, ברוך... שהכל נהיה בדברו" אמן.

בשעה ארוכה שטופה בדמע, בסערת רגשות, סיפר הקצין הצעיר את מסכת חייו הקצרים, את "חוויותיו" תחת סכנת חיים של אש אויב, עד לרגע הנורא שבו ספג 100 מסמרים לגופו, ונותר חי, ואילו חברו נפגע ממסמר אחד, ונפטר.

"נותרתי עם מסמר אחד בראש, מעל האוזן השמאלית. הרופאים חוששים לנתח אותי ולהוציאן, מחשש שמא אפגע במוח... מה הרב אומר, מה רוצים ממני... מי רוצה ממני... כבוד הרב תסכים איתי שהארוע הטראומטי הזה מחייב שאלה.... ואולי גם תשובה? האם הרב יודע מה להשיב".

הרב ראובני נשען על מרפקיו ונעץ מבט חודר באיש הצעיר. "יקירי, התשובה לשאלה שלך, טמונה בגופך, ליתר דיוק בראשך שלך. בן אדם לא נולד עם מסמר בראש, ואם שלחו לו מסמר לראש, הוא צריך לפשפש במעשיו, בעיקר להקדיש מחשבה על תכלית חייו. אתה נראה לי יהודי חכם ורגיש, והעובדה שאתה כאן, מעידה שיש לך אמונה פנימית יוקדת לדעת מי מנהל את העולם. אתה בוודאי לא מצפה ממני שאוריד לך מלאך מן השמים שיתן לך הסברים מדוייקים".

רוני קציר חייד, נהג המונית הכין אותו יפה מאד.

"אבל אם יש לך זמן ותרצה, הישיבה שלי כאן פתוחה לפניך. שב תלמד בספרים, אני מבטיח לך שתוך מספר חודשים כל השאלות שלך יעלמו יחד עם המסמר. כל התשובות כאן!!! הרב ראובני הניח ידו על הגמרא, "כאן, חביבי, כאן"!!!

למה להאריך זמננו קצר.

הקצין רוני קציר נכנס כמו לוחם קרבי לתוך עולם התורה, שכר דירה קטנה סמוך לישיבה של הרב ראובני ונצמד לאברך שמעון גבישי שסייע לו להבין את לשון הגמרא. הוא הפך למתמיד גדול.

עולם המושגים התלמודיים שלו היה גדוש למדי והוא דאג לשנן את הסוגיה הנלמדת מאות פעמים יומם ולילה, עם הרש"י והתוספות והראשונים.

בלילה הוא חלם את השור נוגח את הפרה, והעובר בצידה, והדיין ניצב מול הבעלים של הנוגח והנינגח, והסוגיה נשמה את נשמתו, ונשמתו נשמה את הסוגיה.

אחרי ארבעה חודשים, בסיוע שיכלו המבריק של האברך גבישי, התיישב קציר לשיעור המרכזי של הרב ראובני, על הסוגיה הנלמדת.

"יש לי ארבע קושיות הנובעות מדברי הרשב"א על הסוגיה", פתח הרב ראובני את השיעור "אחת יותר מסובכת מן השניה".

"הרשב"א היקשה על הנחת התוספות, הרשב"א סותר סוגיה מבבא מציעא, הרשב"א סותר פעמיים את עצמו".

אחרי 10 דקות הסתיים השיעור.

"צאו לדרך" ביקש הרב ראובני, "אני מבקש תרוצים על על הקושיות הללו, ולא מהבטן. תרוצים שמתישבים על הלב ועל הראש".

רוני קציר התיישב מול האברך גבישי ונתן לו להוביל. ר' שמעון גבישי צורב מבריק חזר על הקושיות והחל לפרק אותן אט אט.

"יש תרוץ ראשון" הוא קפץ ממקומו, ויישב קושיה ראשונה.

"עוד תירוץ נפלא קפץ גבישי והוא ממשיך והנה התרוץ השלישי כקילורין לעינים סיכם גבישי "אבל הסתירה השניה של הרשב"א את עצמו ... גדולה עלי"

רוני קציר הביט בעין מעריצה בחברותא שלו, וליבו בער מקינאת סופרים. הוא שינן את תרוציו של ר' גבישי בעינים עצומות, שוזר לעצמו שאלות קטנות באמצע המהלך.

"זה גדול עלי" מילמל גבישי "איך מיישבים סתירה שכזו".

קציר עצם חזק את עיניו ונכנס למצולות הריכוז הטוטלי.

"זה שדה קרב רוחני. אני מוכרח לתרץ את הקושיא הזו".

הלחץ ברקותיו היה עצום, שני מרפקיו כמעט יצרו גומות על שולחן הפורמיקה.

"יש!!! יש תרוץ!!! הוא שאג.

רוני קציר ניתר מכסאו והחל לחולל סביב השולחן "יש יותר מזה" הוא צעק "התרוץ שמיישב את הסתירה של הרשב"א בינו לבין עצמו, מאיר את הסוגיה באור אחר, ושלושת התרוצים שלך יורדים מן הפרק, לצערי הם פשוט לא נכונים".

"הראש שלך מלא דם! זה מטפטף על החולצה שלך" אמר גבישי "מה קרה לך אולי נזעיק אמבולנס... אתה שטוף בדם...".

גבישי נבהל.

רוני קציר מישש את ראשו ולא האמין למגע אצבעותיו, המסמר ה-100 ביצבץ כמעט כולו מחוץ לראשו, וקילוח דם סביבו. הוא שלף את המסמר החוצה והצמיד לפצע הזולג את שרוול ידו השמאלית.

"תקשיב שמעון" הוא צעק "הנה התרוץ".

הס הושלך בישיבה. במשך 10 דקות שזר רוני קציר את הסוגיה על קושיותיה ותרוציה. כולם קשובים, והדם מטפטף והולך. הרב ראובני הביט בו מאובן, ולחש לעצמו "הוא גאון הבחור הזה ... הוא גאון".

"בחדר המיון שוכב על המטה. לימינו הרב ראובני ולשמאלו ר' שמעון גבישי. הרופא התורן הסביר בכובד ראש: "אין לי שום הסבר רפואי איך נשלף המסמר מן הגולגולת... אבל לשמחתי הכל תקין. כל הצילומים מעידים שאין נזק פנים גולגלתי. אני חובש לו את הראש, רושם לו כמה כדורי אנטיביוטיקה ואתם משוחררים" סיים הדוקטור.

* * *

"אתה מבין רוני יקירי, לקח לך ארבעה חודשים לסלק את כל השאלות שלך, והעיקר, את המסמר ה-100 שלך הרשב"א, באמצעות התרוץ המופלא שדלית ממצולות שכלך".

רוני חייך חיוך קצת עצוב ולחש "יהי רצון שהתורה הזו שלמדתי, תעמוד לעילוי נשמתו של חברי נתנאל דקל, זכרונו לברכה".

פרי קטן

סוף הזוי

"התורה האמיתית היא כמסמרות הנטועים" ציין באוזני מי שהכיר את רוני קציר, וסיפר לי סיפור נורא הוד זה. רוצה לומר, מסמר ברזל שתקוע בראש, מְפַנֵּה את מקומו למסמר הרוחני האמיתי שנובע ומצמיח חידושים מופלאים.

ביננו לבין עצמנו, הסיפור הזה נכתב על ידי, עם המון לבטים. מחד הוא נושא אופי של סוף הזוי, אך מאידך הוא מאיר פינות יפות של בעלי תשובה שיודעים להפיק תועלת אדירה מחוויות טראומטיות, והופכים את חייהם לשטיקלי תורה, וזה כמובן משובב נפש. הלוא כן?

מי רצח את "המלך"?

"שלוש לך הרב לוי, רציתי לספר לך את הסיפור של סבתי תחי'. כתבתי אותו מפיה מילה במילה. הסיפור הינו מדויק בתכלית ואומת במשך השנים מול אנשים שהכירו ואישרו שאכן כך קרה. אינני בטוחה שיש בו מוסר השכל, אך יש בו פיסת היסטוריה מעניינת וגם גילוי של יד ההשגחה בעולם. את הסיפור הבא שמעתי פעמים רבות, עוד מילדותי, מפיה של סבתי תחי', ואני אכתוב אותו בגוף ראשון, בשמה. בניגוד לשאר סיפוריך המתפרסמים באנונימיות, נשמח אם תפרסם את הסיפור עם כל השמות והפרטים המזהים המלאים, כך שאם יש מישהו מאותה התקופה, אשר עוד זוכר את האירועים והאנשים הקשורים בפרשה, ויוכל לאמת או להוסיף מידע, נשמח לקבלו, והנה הסיפור לפניך:

"נולדתי בירושלים שבין החומות בשנת תרצ"ו-1936. אבי הי"ד היה רופא טבעוני ומעשירי העיר העתיקה בירושלים ושמו ר' יעקב ביטון.

"ערביי הרובע כינו אותו בשם "אלמאלכ" ("המלך" בערבית), וזאת משום שטלאל מלך ירדן (אביו של חוסיין מלך ירדן הקודם) שהיה חולה נפש, היה שוהה אצלו תקופות ארוכות לצרכי ריפוי.

"אבא היה מלווה כספים רבים לתושבי ירושלים ללא ריבית כמובן, ולרבים מהם אף מחל על חובם בIODעו את מצבם הדחוק.

"ביתנו היה בית פתוח לעניים ולתלמידי חכמים. אמי הצדקת, זוהרה, היתה לוקחת מדיי יום תבשילים לחכמי ישיבת "פורת יוסף" שבעיר העתיקה. הכנסת האורחים שלה היתה לשם דבר, ובכל יום חול ושבת סעדו על שולחנו אורחים רבים ותלמידי ישיבת פורת יוסף.

"בין התלמידים הרבים שאכלו על שולחנו ואף גרו בביתנו, ניתן למנות את שני בני דודי: הרב רפאל עבו זצ"ל שמביתו שבצפת יוצא בכל שנה בל"ג בעומר, ספר תורה בתהלוכה למירון לציון הרשב"י, והרב רפאל ביטון זצ"ל, הרב של היישוב מגדיאל בהוד השרון.

"מספר חודשים לפני מלחמת השחרור (1948), הגיע לביתנו ידיד ערבי של אבא ז"ל, והזהירו כי עומדת לפרוץ מלחמה והערבים יפרעו ביהודי הרובע, והוא מסכן את נפשו אם יישאר כאן. כך הזהיר את אבא. הוא התחנן לפניו לארוז חפציו, ולעזוב את הרובע היהודי למספר חודשים, לעבור לעיר שמחוץ לחומות. "חיידך בסכנה, הערבים עלולים לבצע

פוגרום" הזהיר. אבא לא האמין - כנראה - ששכניו הערבים יתנו יד לדבר. כמו כן אהב את ביתו.

"אבא הי"ד לא הסכים לשמוע על כך כלל. הוא החליט להישאר ויהי מה. לא הצלחנו, בעלי ואני, לשכנעו לעזוב. נאלצנו להשאירו לבדו ולעבור לעיר, מכיוון שהייתי אז כבר אם לתינוק בן שנה, ואני בת 16 בלבד!

"לדאבון הלב התרחש הגרוע מכל. הערבים הפורעים השתלטו ברובים וסכינים על הרובע היהודי והחלו במסע הטבח. עקבותיו של אבא אבדו לנו. אבא הוכרז כנעדר, ושמו רשום ברחבת הכותל (או ברובע היהודי) על הלוח בין שאר שמות נעדרי המלחמה.

"19 שנים לאחר מכן, במלחמת ששת הימים, עם כיבוש מזרח ירושלים, נכנסתי בלווית שוטר לרובע היהודי לנסות לברר בין הערבים שהיו מכרינו ו"ידידינו" בעבר, מה עלה בגורלו של אבא. היתה תקווה גדולה שהקב"ה יאיר את עיני ואזכה לדעת מה עלה בגורלו.

"אחד ממכריו של אבא, אופה בשם מסעוד אלביתוני, לחש על אוזני שכדאי שאגיע לבד ללא הקצין והוא יראה לי היכן אבא נמצא. "יש לי הפתעה נעימה בשבילך" הבטיח. מלאת תקווה האמנתי לו, ואכן הגעתי למחרת ללא השוטר, מלווה בשכנתי הטובה מרגלית.

"האופה הכניס אותנו לחנותו בחיך מאוזן לאוזן, והזמין אותי להיכנס לחדר הפנימי לראות את אבא. אני, בתמימותי ובלהיטותי לראות את אבא, מיד נכנסתי למקום אליו הוביל אותי, ומולי ראיתי רק את האש הגדולה של המאפיה. עוד רגע היה דוחף אף אותי לתוך האש. כפסע היה ביני לבין מוות נורא בלהט אש התנור היוקד.

"מבוהלת צרחתי למרגלית שכנתי "תברחי, הם רוצים לשרוף אותנו!!!" ומרגלית שהיתה אישה חסונה ותקיפה הצליחה להדוף את השומר הערבי שניצב על הפתח המאפיה ולהימלט על נפשה. כאשר ראה האופה שחברתי הצליחה לברוח, פחד לבצע את זממו ואיפשר לי לצאת לחופשי.

"יצאתי משם בוכיה ונסערת, לא רק מן הפחד, אלא בעיקר מן ההכרה שהייתה בי שאבא איננו, והוא נרצח בידי בני עוולה, אבדה התקווה. שמתי פעמי אל הכותל המערבי בוכה לפני ריבונו של עולם ומבקשת "מי שרצח את אבא ימות, הוא ועוד מישהו ממשפחתו, וכך אדע מיהו הרוצח ימ"ש". התחננתי לפני הבורא שיתן לי רמז, קצה חוט לדעת מי שלח ידו לקפד את חיי אבי היקר.

כך בסערת ליבי עלה על שפתי. ועל בקשה זו חזרתי שוב ושוב במשך אותן שעות שעמדתי ובכיתי אצל שריד בית מקדשנו. מי שרצח את אבא שימות, הוא, ועוד בן משפחה שלו".

לאחר כשבוע ימים, בעודי עורכת קניות בשוק מחנה יהודה, פגשתי באקראי אחד ממכרינו הערביים ממזרח ירושלים, והוא סיפר לי לתומו: "שמעת מה שקרה למסעוד אלביתוני האופה? הוא ובנו נהרגו בתאונת דרכים".

* * *

"אכן נסגר המעגל. כן יאבדו כל אויביך ה'.

"כעשרים שנים לאחר מכן, ביקרתי את כלתי היולדת בבית החולים הדסה עין כרם. באחת המחלקות בבית החולים הבחנתי באותו הערבי שומר המאפייה הנזכר לעיל, כשהוא מחובר לאינפוזיה, שוהה בחברת בני משפחתו. ניגשתי אליו ושאלתי אותו בערבית צחה: "תערף מין אנא? אנא בנת אלמאלכ!" (התזכור מי אני? אני בת "המלך"!)." הערבי החוויר, הביט בי בבעתה, וברח כל עוד נפשו בו, תוך שהוא משאיר מאחוריו את עמוד האינפוזיה...

* * *

"הורי הצדיקים נפטרו בצעירותם, ועל כן לא הספיקו לחנך את ילדיהם לתורה ומצוות, אולם הם זכו וחלק ניכר מנכדיהם וצאצאיהם מצאו דרכם חזרה למקורות, ושבו בתשובה שלמה".

פרי קטן

אתגר של תיעוד

סיפורי השגחה קטנים אך מסעירים מסוג זה מצויים בקרב כל משפחה, כמעט. רבים מהם אובדים ונמוגים להם עם השנים, מאחר ואף אחד לא חשב לתעדם על מנת שיהוו כחומות מגן של חיזוק ויראת-שמיים.

כשלעצמי, כל שיחה עם קוראת/יש בה משהו משום הצלת סיפור שכזה, מהווה עבורי אתגר של תיעוד.

תזמון מדהים במונסי

בעוד מכוניתי משתרכת לה בין הסימטאות האפלות באזור התעשייה הבני-ברקי, מחפשת לה פיסת חניה, צילצול בדיבורית. השעה 22.30, בהחלט מאוחר.

מאוחר למה? אתם שואלים. ובכן יש הבדל גדול בין יהודי בני-ברקי המוזמן לחתונה, לבין נתנייתי. בני ברקי מצוי יש לו את כל ההיתרים בעולם להגיע לחתונה אפילו שניות ספורות לפני סגירת האולם, לחבק ולנשק את החתן ואבי הכלה, ולהמשיך לנדוד לעוד חתונה אותה יחונך עם פיזור ההילולה.

לעומת זאת אצל נתנייתים לא קנתה תרבות זו, שביתה. להגיע לחתונה קצת לפני אחת עשרה בלילה זה עלול להיות כמעט באיזור הדמדומים שבין עלבון לבזיון. אך מה לנו לעסוק כאן בהבדלים המהותיים בין בני-ברקי לנתנייתי, כי הלוא הדיבורית מצלצלת ועל הצג מספר משונה, משהו כמו 000028111002.

נו טוב, לי אין דודים באירופה ולא סבתא יורדת בקנדה, ומרבית חברי שוכנים כבוד בארץ ישראל, אך המספר כולו זועק חוץ לארץ. יש לי כמה שניות לחשוב - עונה או לא עונה? מצד אחד הזמן דוחק, עוד 20 דקות מגיעים לסיומה של החתונה, ומאידך אולי נשיא ארה"ב ברק אובאמה מעוניין להתייעץ איתי באיזה נושא בטחוני דחוף.

סוף סוף יש לי טור ב"יתד נאמן".

הסקרנות מנצחת, ואני מקבל את השיחה מתוך החלטה לקצר אותה לשניות ספורות בלבד.

"הרב לוי, הרב לוי" קול מרוגש מפלח את הרמקול הצורמני במכוניתי, "מדבר אהרן מסרנו", - (והפעם שם אותנטי לחלוטין) ממונסי ארצות הברית - "אני חייב לספר לך משהו!"

"תראה ר' אהרון, אני סמוך ונראה לאולם חתונות, האבא של הכלה הוא ידיד יקר, והאיחור לא בדיוק מכבד אותי. בוא נדחה את השיחה למחר, או-קי?"

"איזה מחר, הרב לוי, מה מחר, תשמע מה אני מספר לך, וזה שווה איחור של עוד חמש דקות. אני מוכרח לספר לך סיפור קטן שהתרחש כאן

במונסי לפני כמה שעות, משהו בבחינת רבי יהודה בן בתירא שנמצא בבבל ומצודתו פרושה עד ארץ ישראל - אבל לטיבותא. אל תנתק, בבקשה, אתה חייב להאזין, אני כולי בוער מהתרגשות..."

נו טוב, מיסטר אהרן ניצח אותי ואבי הכלה בוודאי יבין אותי, הלוא סיפור עסיסי מפרנס לפעמים את אמונתם של רבבות. לעומת זאת, אחרי כל חתונה ישנן שבע ברכות למאחרים...

"כן, רבי אהרן, אוזני נדבקות לאמריקה, סע".

"ובכן הרב לוי, אני מתקין מזגנים במקצועי, ומשתדל למצוא גם זמן לעסוק בתורה. לא מזמן חוזרת אשתי עם אחד הספרים שלך, ולא עוזבת אותו. מיד כשסיימה לקרוא אותו יצאה לחנויות הספרים להביא עוד כמה מספריך. עד כאן בטח לא חידשתי לך דבר. אני, לעומת זאת, לא בדיוק קורא ספרים מן הסוג הזה, אלא שביליל שבת האחרון, על שולחן השבת, אשתי מבקשת להקריא לילדים ולי סיפור מהספר "העתונאי מספר שלוש - אבנים מן השמים". שם הסיפור "המזוזה של צ'יקו".

"ליל שבת, אני עייף, סיפורים ארוכים לא כל כך במצב-הרוח שלי, אבל אשתי לא מרפה. "זה סיפור חובה, אתה חייב להאזין".

"ובכן, הסיפור עוסק ביהודי, צ'יקו שמו, אב ל-4 ילדים, מובטל ולא יוצלח. ליל שבת אחד מחליט גבאי בית הכנסת בשכונתו לערוך מגבית דחופה לשיפוץ בית הכנסת המיושן והמרופט. אתה מדווח בסיפור, שהמגבית של הגבאי עולה יפה. הוא עובר ממתפלל למתפלל, זה תורם 100 דולר, חברו 2000, והקופה מתמלאת. צ'יקו מבוהל, אין לו חצי שקל בארנק. הוא מעלים עצמו בין המתפללים, אך באותן דקות מביכות הוא מחליט ללמוד הלכות סת"ם, לעבור את מבחני משמרת הסת"ם, ולכתוב במו ידיו, כתרומה, מזוזה מהודרת לבית הכנסת.

"אומר ועושה, ומקדיש חצי שנה ללימוד ומבחנים יומם ולילה. כשמגיע היום המיוחל הוא משכים בבוקר, טובל, מתפלל, וכותב בסילודין ובהתרגשות מזוזה מהודרת ביופיה, שמקבלת הכשר מן הרבנים ומן המגיהים.

בשארית פרוטותיו הוא קונה בית מזוזה נאה, ובא להתקין את המזוזה בבית-הכנסת ההולך ומשתפץ. הגבאי עוצר אותו ואומר לו: "הלו צ'יקו, את הזכות להתקין מזוזה בבית הכנסת קונים ב-1000 דולר לפחות!".

"צ'יקו נעלב. תוך כדי עלבון נכנס אחד מן המתפללים ומספר על זוג צעיר ועני, שמתגורר בתוך מחסן קטן ועלוב בחצר הבית של סבתו, והם מקיימים היום חנוכה-בית, ואין להם מזוזה.

צ'יקו קופץ על המציאה, מגיע לחנוכת הבית ותורם את המזווה. הגבאי, שגם הוא מופיע לחנוכת הבית, אומר לו: "דע לך, צ'יקו, בית כנסת אינו חייב לכתחילה במזווה, אבל בית כן חייב. הנה זכית למצווה נעלה".

ואתה מסיים את סיפורך, הרב לוי, בכך שסיפור זה נודע לאיש עסקים נכבד ששמע על מסירותו של צ'יקו, קיבל אותו כעוזר אישי ומאז צלח מזלו".

"אכן, אכן. ומה הלאה?".

"הסיפור מוצא חן בעיני, אבל בדיוק לחמש דקות. מיד אחרי ברכת המזון נכנסתי לישון, וכמו שעברה לה השבת הסיפור כבר שקע לו במרתפי השכחה. ביום ראשון, מוקדם בבוקר, צילצול טלפון. מן העבר השני אשה מבוגרת, תושבת מונסי, מבקשת שאתקין לה מזגן.

"שעה אח"כ אני על הטנדר עם העוזר שלי והמזגן. פונים לביתה, עולים לקומה שלישית, נכנסים. דירה אופיינית של גויים. אנחנו קודחים, מותחים כבלים, מבריגים ברגים, מזיעים, ואז הגברת פונה אלינו ומציעה: "אמזוג לכם שתייה קרה"

"השם ישמור", אני חושב לעצמי "מעולם לא שתיתי או אכלתי בבית של גויים".

"לא תודה", אני משיב לה, "אנחנו לא צמאים". למרות שיכולתי לגמוע בקבוק שלם של קולה בלי להניד עפעף. ואז היא מתעקשת: "אתם חייבים לשתות, יש לי כוסות חד-פעמיות ואמזוג לכם קולה, זה כשר".

הו, הו, אני מהרהר, הגויה הזו מכירה הלכות ויודעת שאסור ליהודי לשתות מכלי של גוי.

"כן, כן, אסור לכם לשתות מכלים לא טבולים, אני יודעת". "הסקרנות פיעמה בי.

"מאין את יודעת? זו לא בדיוק הלכה נפוצה".

"גם אני יהודיה, אני יודעת!".

"כאן, הרב לוי חישבתי להתעלף. אין כאן שום סממן של יהדות. להיפך, הבית מקרין כל מה שבית נוצרי מדיף. הבטתי על פתחי הדלתות ושאלתי "גבירתי אם את יהודיה, איפה המזוזות של הבית שלך?".

הגברת נעמדה לפתע ושתקה. היא חשה חוסר נעימות ומיד שירכה רגליה למטבח כדי לסיים את השיחה המביכה. אז לפתע ניצנץ בזכרוני הסיפור

שלך, שיומיים לפני כן אשתי הקריאה לי אותו. "יש לי סיפור בשבילכם, אתם מוכנים לשמוע?" אני פונה לגברת ולבעלה, והם מהנהנים בראשם.

"תראה הרב לוי, אני רק מתקין מזגנים, בטח לא רב, גם לא דרשן, יהודי פשוט, אבל העובדה שאשה מבוגרת התרחקה לחלוטין מהיהדות זיעזעה אותי. חשתי לפתע כי משמים מניחים לי את המילים בפה, ובהתרגשות עצומה סיפרתי לה על צייקו שמסר נפשו לכתוב מזוזה ואחר כך קיבל מפח נפש ולאחריו זכה להתקין אותה במחסן רעוע של זוג צעיר. סיפרתי את זה בדרמתיות עם אור על הפנים, עם המון רצון טוב לעורר בגברת המכובדת והמרוחקת ובבעלה, ניצוץ יהודי כבוי.

"הם האזינו בקשב רב. בדממה. כשסיימתי היא הליטה פניה בידיה ופרצה בבכי קורע שחקים. בוכה ובוכה ובוכה, ובעלה שותק עם פנים מיוסרות. כשנרגעה מזגה קולה לכוסות הפלסטיק והחלה לדבר.

"לפני שלושה חודשים נפטרה אמא שלי בגיל 90. פירסמנו מודעות שאנו רוצים להשכיר את הדירה, והגיע שוכר, גוי צעיר, שביקש שנפנה את הכל. הוא רוצה דירה ריקה. הגענו לשם עם אנשי הובלה והמון קרטונים, והם החלו לארוז רהיטים וכלים. וכשהדירה התרוקנה אמר השוכר "אני לא רוצה את המלבנים האלה שעל הדלתות, אני לא יהודי, קחו את זה בשבילכם". השבתי לו: "אתה יכול להוריד את המזוזות ולעשות איתן כרצונך".

"הגוי הביא מברג והוריד 4 מזוזות. הוא אחז אותן בידו ואמר לי: "גבירתי, זו היא מצווה של יהודים". והניח אותן בתוך אחד הקרטונים. "את צריכה להחליט מה לעשות עם זה".

"שלושה חודשים אני סוחבת נקיפות מצפון. לאמא שלי היו מזוזות ולי אפילו לא אכפת, אם יש מזוזה בביתי או אין מזוזה. זה קצת העיקר עלי, אבל לרגע לא חשבתי להתקין אותן. ואני שואלת אותך, ריבוננו של עולם, מי שלח אותך לכאן? מדוע חייגתי דווקא אליך מתוך מאות מתקיני מזגנים? מי הכניס לך את המילים לפה לדבר איתי על המזוזות? מי שם בפיך את הסיפור המרגש על צייקו שהמזוזה היא כל עולמו? אין לי מושג, אבל אני מתחננת לפניך, גש לקרטון שבקצה המסדרון, חפש את המזוזות, קבע אותן. קיים את המצווה בשבילנו, אנא!" כך ביקשה.

"לאחר שבדקתי את המזוזות וראיתי שהן כשרות, הותקנו המזוזות בברכה בבית היהודי, במונסי. אחר כך הושלכו כמה סממנים נוצריים וחפצים לא ראויים, והזוג הזה העתיר על ראשי אינסוף ברכות על הזכות שיש להם - אחרי 40 שנות נישואין - מזוזות בפתחי הדלתות.

"הכל ידידי, הכל בזכות צייקו והמזוזה שלו, שנכנסו למחזור דמי בתזמון מדהים בליל שבת אי שם בארצות הברית של אמריקה. יחולו ברכות על ראשך!".

"גם על ראשך, ר' אהרון, גם על ראשך"...

* * *

ברחמי שמים נכנסתי לאולם החתונות בדיוק בתזמון המעגל האחרון בפזמון "כיצד מרקדין לפני הכלה"...

פרי קטן

הריקוד האחרון

מה אגיד לכם קוראים אהובים... ויגבה לבו בדרכי ד'. את הריקוד האחרון באותה חתונה רקדתי כפי שלא רקדתי מימי, מודה מעומקא ד'ליבא על העובדה המשמחת שהקב"ה מעניק לנו ברוב טובו המון מצוות ומעשים טובים גם מבלי שניתן דעתנו לכך.

אתה כותב סיפור, ו-6000 קילומטרים ממך מותקנות מזוזות בבית יהודי מעורטל. כן, זה לא רק הסיפור, אלא כל משפט שופע חיבה, כל מילת עידוד, כל שיג ושיח שנוסך תקווה בבני-אדם, מעורר בהם ניצוץ. בכל מפגש, בכל שיחה, אפילו אקראיים, יכולים להציל יהודי מרוחק ולהושיט לו יד להתקרב.

עצה טובה: תמיד הצטיידו בכמה סיפורים חדשים שנכנסים יפה לכל שיחת חיזוק וקירוב לבבות, וכמו שמצווה לקרב רחוקים, מצווה לא פחות חשובה לקרב קרובים.

יש לכם קרובים במונסי?

"אדון בלומינשטיין, קרה לך נס"

//

"שלום לך הרב לוי, סיפורי ההשגחה המיוחדים המתפרסמים כאן מידי שבוע, חיזקו בי את חוש ההתבוננות בהשגחה של בוראנו, אדם יכול להסתובב כאן 70-80 שנה מבלי להרגיש מושג עד לפרטי פרטים, וכל סיפור, וכל דרשה מעוררים בנו מחדש את האמונה והתחושה הפנימית, שהכל כאן מתנהל בצורה מדוקדקת ומחושבת עד לפרטי פרטים.

"לענייננו. עמידה בתור היא דבר שאנשים לא אוהבים ובצדק, תמיד יש הרגשה שאין זמן, שמחכים לי במקום אחר, שאני מפסיד משהו. אין כמעט אדם בעולם שניצב בתור ארוך לאוטובוס, לסופר-מרקט, לבנק, ונוצותיו לא נמרטות מאותה הרגשה מפורסמת הקרויה בלשון העם "אין לי זמן" או "אני נורא ממהר".

"לאמיתו של דבר, יש בהחלט משקל מוצדק להרגשה זו, כי העברת זמן בעלמא, הוא דבר שנוא, ורק מי שמסוגל להעביר במוחו משניות או דף גמרא בבקיאות, או סוגיה בעיון, כמעט ולא יחוש את עומס הזמן האיטי המונח על כתפיו, ובאותה נשימה בוא ונדגיש את ההבדל בין אברך כולל שנאלץ לסדר עניינים בבנק, שכל דקת לימוד חשובה לו, לבין בעל בית חביב שאם לא יעמוד בתור, ימצא את עצמו במשרדו, או בחנותו בעסקיו, או בביתו, וביטול תורה הוא לא בדיוק הדבר שמעיק עליו.

"ועכשיו לסיפורי. אני אברך כולל מאז נישואי לפני 15 שנים, ולימוד התורה הוא אורח-חיי ברוך השם. אשתי שתחיה מקפידה שלא להטריד אותי בענייני דיומא, ומתחשבת בי מאד למרות העומס הטבעי הנובע מגידול שישה ילדים קטנים.

"תלמד, תלמד, אל תדאג אני מסתדרת" היא משכנעת אותי, ובאופן יוצא מגדר הרגיל היא לא לוחצת עלי לעשות כלים, או לשטוף את הסלון - בערב שבת. כן, היא אשה עובדת, אך היא פיתחה מיומנויות ושיטות לא להטיל עלי שום משימה או מטלה, למעט עמידה בזמנים של הכולל. הודו לד', באמת אשת חיל למופת.

"בוקר אחד טרם צאתי לכולל היא מודיעה לי "לא לעזר (התינוק בן החצי שנה שלנו), יש חום גבוה, והוא חלוש וחסר כוח. לצערי אמך וגם אמי לא בעיר, ואף אחת מאחיותי או שכנותי לא פנויה לקחתו לרופא הילדים, ואני כבר מאחרת לעבודה. אני ממש מתנצלת, אבל באופן חד פעמי קח אותו

לקופת חולים, ואח"כ תשכיב אותו לישון בבית. אני מאמינה שאמצא עד אז מישהי שתשמור עליו". כך אשתי.

"אין ברירה, אני יוצא למשימה, והאמן לי, אינני זוכר שהפסדתי סדר בוקר בכולל בעשור האחרון, אבל פיקוח נפש ועוד הנפש של הבן שלי דוחה הכל. השעה 8.45 בבוקר ואני שועט בזריזות לכיוון סניף קופ"ח, בתקווה שאתקבל במהירות אצל הרופא שלנו ד"ר אבישי חרמון. התינוק ייבדק, יאובחן, יקבל תרופות, ותוך שעה קלה אחזור הביתה ואפקיד אותו בידיה האמונות של אחת השכנות או הידידות של אשתי, כך שירשם בפנקסי ביטול תורה ממש מינימלי.

"השעה כבר 9.00 בבוקר, אני נכנס עם אלעזר המייבב חרישית לסניף, ומתיישב על כסא. ברוך ה', לפני בתור גברת עם תינוקת. אחרי עשר דקות היא נכנסת לרופא, ואוטוטו התור שלנו, רבות מחשבות בלב איש.. הדלת נפתחת, הגברת יוצאת, והנה עכשיו תורי. אני שולף את אלעזר מהעגלה, אוחז אותו בזרועותי ונע לכיוון חדר הרופא. לפתע פורצים זוג הורים לחדר ההמתנה ובידיהם ילד בן שלוש מדמם כולו, מראשו ועד רגליו.

"תסלח לי אדוני" מבקש האב, "אתה רואה שזה מקרה דחוף", נו טוב, מה לעשות, הילד כנראה נפל ונפצע, וקיבלתי בהבנה את כניסתם לפני. במשך יותר מחצי שעה היה עסוק רופא הילדים עם האחיות שלימינו, בחבישת הפצעים ועצירת הדימום של הפעוט. ורק בשעה 9.45 הם פנו לצאת.

"יופיי" שמחתי בליבי, "הנה אני נכנס... ומרוח סערה לרוח סערה, לחדר ההמתנה נכנסה אשה זקנה מאד נשענת על מקלה, ופנתה אלי בבקשה "אני מרגישה כאב נורא, אני חייבת להיבדק... אתה מוכן לוותר לי על התור?".

"ריבונו של עולם", חולף הרהור במוחי "יש להדר פני זקנים, אבל התינוק שלי הוא גם נפש שצריך לרחם עליה"... הרופא מציץ מחדרו ומסמן לי "תן לה להיכנס, היא במצב קשה".

"נו מילא, הזקנה נכנסה וגם כאן העסק לא פשוט, הרופא והאחות יוצאים ונכנסים, קראו לעוד רופא מומחה... והעסק עם הזקנה נמשך כמעט שעה. בשעה 10.40 לאחר הרבה לבטים של הרופא, הגיע אמבולנס ופינה את האשה לבית החולים.

"ושוב אני נוטל את אלעזר בידי ומחליט בליבי: יהרג ואל יעבור, אני לא מוותר על התור ויהי מה, הכל כאן פיקוח נפש, אבל גם ילדי זקוק לטיפול רפואי, וגם התורה שלי לא פחות חשובה לעם ישראל, הנה אני מסתער לכיוון הדלת, ובאותה שניה ממש נכנסת לחדר ההמתנה נשענת על שתי אחיותיה, אשה צעירה חיוורת כסיד, במילים אחרות, שלושת-רבעי

מעולפת. הרופא לא היה צריך לסמן לי, הבנתי מיד שגם כאן ידי על התחתונה, וחיוורון פניה של הקליינטית הנוכחית סלל לה את הדרך פנימה, ועלי ועל אלעזר ינוקא נותר להמתין לישועה קרובה, כי בוא תבוא.

"גם העסק הזה נמשך כ 40 דקות. בינתיים חדר ההמתנה התעבה בעוד ילדים ואמהות. אני אמנם ידוע כאן כמי שניצב בראש התור, קול התור אולי כבר נשמע בארצנו, אבל האחיזה בראש התור היא טובה אולי בשביל הסמנטיקה, אבל לא בשביל להגיע לסוף סדר ראשון בכולל עם מבט זקוף. ריבונו של עולם, מתי יגיע תורי?"

"בשעה 11.30 יוצא דוקטור חרמון ממשרדו ומודיע לכל הממתינים "אני נורא מצטער, הוזעקתי לבית החולים שניידר לטיפול במקרה דחוף, זקוקים לי בחדר הניתוח, אבל בעוד חצי שעה יגיע לכאן פרופסור שמריהו סתיו ויקבל אתכם".

"אני מבויט בשעון הדיגיטלי שלי, מגרד את פדחתי מעל הכיפה, וליתר דיוק אני חש שהסבלנות שלי פקעה והתפזרה לה. אלעזר בוכה, ואני לא מיומן כל כך במוצצים ובקבוקי מטרנה. הדקות לא זזות, ופרופסור סתיו כנראה החליף קידומת לעונה אחרת. אני מצוי באי שקט, מבועי הקיטורים והכעס מתחילים לפעפע בתוכי ומאיימים להתפרץ לאחר שעות של המתנה, ואם היו לי נוצות, הם בוודאי היו נמרטות להן אחת אחת.

"אחרי 35 דקות הגיע פרופסור סתיו כולו מחויך וחביב "תסלחו לי, אבל רק בעוד רבע שעה אכניס את הראשון בתור", התנצל באדיבות "יש לי שיחת ועידה, קונסוליום של רופאים בענין חולה מסוכן", יש לנו ברירה! אמר אמר. באמת אחרי רבע שעה נפתחת דלת חדר הרופא, אבל מבטי תקוע בדלת הכניסה לחדר ההמתנה, וכולי תפילה, שלא יפרוץ פנימה ילד מפרכס, או קשיש מחובר לאינפוזיה, שיהיו כולם בריאים עד 120 שנים, אבל מתי אזכה לממש את הזכות של הראשון בתור?"

"קרה נס. אף אחד לא פרץ פנימה שום מקרה חרום לא נראה באופק, נכנסתי פנימה עם תינוקי, והתיישבתי מול פרופ' סתיו, אבל עדיין חושש שמא האופוריה שלי מוקדמת מדי, שמא איזה חולה טראומתי עוד עלול להשתלט על תשומת לבו של הרופא החביב.

"פרופ' סתיו הרים את אלעזר, והניחו בנינוחות על מיטת הטיפולים. הוא חייך לעברו בנעימות, הוציא פנס קטן והביט באישוניו, אח"כ בדק לו דופק, הכניס מקל לגרונו, היכה קלות על גבו ואמר לי באלו המילים: "אדון בלומינשטיין, קרה לך נס שאני פה. ממש נס גדול, בוא ואסביר לך, את הקריירה שלי התחלתי לפני 30 שנה כרופא ילדים, וברבות השנים עזבתי עיסוק זה והשקעתי את עצמי במחקר ללימוד התופעות

האלרגיות. כן, אני פרופסור לאלרגיות, וזו המומחיות שלי כבר 15 שנים. היום הוזעקתי לכאן באופן בהול, וחד פעמי, כי ד"ר חרמון הובהל לענין אחר. ועכשיו לענין בנד אלעזר, יש לו אלרגיה נדירה מאד מאד, שמופיעה בתינוקות אחת לעשרה מליון. לרופא משפחה או לרופא ילדים מצוי אין את הכלים והידע לאתר אלרגיה זו, התופעות שלה דומות לחלוטין לאנגינה, או דלקת ריאות קלה, ולכן הטיפול הרפואי שהיית מקבל עבור בנד המתוק, לא היה תואם את הבעיה, והחולי עלול היה להמשך חצי שנה ויותר, ואף להחמיר, עד שמי מהרופאים יחשוד שזה אלרגיה, והתינוק היה מופנה אלי לאימות. הבשורה הטובה, שבטיפול תרופתי מיוחד בן שבוע ימים, אלעזר שלנו יבריא בע"ה לחלוטין ולא יצטרך לסחוב חולי של חודשים ארוכים, אז תגיד תודה לקב"ה ששלח אותי לכאן..." עד כאן פרופסור חרמון.

"נו, הרב לוי מה אתה אומר? אני יושב לי חסר מנוחה, כעוס, מרגיש נזוף ומרוט נוצות, והכל, ממש הכל לטובה. למותר לציין שאלעזר הבריא לחלוטין, תוך מספר ימים, הלכה לה האלרגיה וחזרה לו האנרגיה".

פרי קטן

כמה ביטול תורה?

זו עוד דוגמא מפליאה, המלמדת אותנו באופן מידי ונחרץ, שכל היסורים שבאים עלינו בגזירת עליון, באים ונובעים ממקור החסד והרחמים, אלא שטחו עינינו מראות. לא בכל פעם ישנה סמיכות תכופה בין המכה לברכה, בין המכאוב לטוב, לפעמים חולפות להן שנים רבות עד שזוכים אנו להציץ מבין החרכים ומתוך הערפל לגלות את האור הטוב, הבוקע ממדמנת החושך, ולהבין את הקשר ביניהם.

ועוד נדבך קטן. בטולה של התורה, הוא לפעמים קיומה.

תארו לעצמכם שאדון בלומינשטיין מרוט הנוצות היה נכנס מיד בתורו, והאלרגיה היתה ממשיכה לקנן בגוף התינוק, כמה ביטול תורה היה נרשם למיודענו?

והנה לנו עוד מתנה אלוקית הניתנת לנו בחינם, מסיפורנו.

”המנוף” של ר’ רפאל

אח!!! אח!!! אח!!! יש מעט מאד אנשים בעולם שהקב”ה חנן אותם במשקפים ורודות וצלולות מבט. מה זה ורודות? כל כך ורוד שגם אם יורד גשם שחור - חלילה וחס - הם מסוגלים בעוצמת האופטימיות המפעפעת מתוכם, לראות רחוק, לראות שקוף. גם אם נניח היו מעמידים אותם מול הנילוס האדום ממכת דם המפורסמת, באמצעות משקפיהם הם היו מבחינים בזוך האלמוגים המשתקפים מן המים הצלולים. לא יאומן, פשוט כך.

איך הם עושים את זה? לא ברור. האם זו רק מתנה משמים? או אולי בעצם כל אחד מאיתנו נולד עם משקפים מיוחדות שכאלה, אלא שעכירות המוחין עקב רדיפת הממון והכבוד, השחירו עד לבלי הכר את העדשות.

”הקב”ה ברא את האדם ישר”, הסביר לי תלמיד חכם אחד ”אבל מן הרגע שהוא התחיל לעשות חשבונות רבים, הוא קילקל לעצמו את המבט הוורוד על החיים, והפך לחשדן, לנירגן, לטיפוס שאינו שמח מן החיים וארועיהם השוצפים, ולכן נהרסו לו המשקפיים האדירות שהוא נולד עמהם”. מעניין.

בואו נניח לפתיח הוורוד הזה, ונפנה מבטנו לר’ רפאל רחמים היקר, שעד היום לא ברור מה שמו הפרטי רפאל, או אולי רחמים, ואותו מסתורין חל על זיהוי שם משפחתו, רחמים או אולי רפאל. אך מה לנו לבחוש בענין צדדי שכזה, רק נצמיח כאן במרוצת הכתיבה את הנתון הנפלא, שלר’ רפאל רחמים היו משקפיים מן הסוג החיובי שהוזכר כאן.

מעולם, אבל מעולם, הוא לא מצא ולו קורט של חובה כלפי מצב זה או אחר, ועיניו לא זכו מעולם להבחין בגיבנת או עקמת על גבו של אדם זה או אחר. ליהודי האופטימי הזה נולדו 10 ילדים כ”י, שנכנסו לקלחת חייהם עם החזון הנהדר הנ”ל, של ראייה ומחשבה טובה כלפי כל אדם וכל מצב.

הלוואי עלינו.

רצתה ההשגחה העליונה וצירפה למיודענו גם כשרון מוסיקלי משובב נפש.

ר' רפאל היה נגן מרגש, הפורט על מיתרי הגיטרה כשכל אצבעותיו אומרות שירה, ופיו מסלסל פיוטים ומזמורים מקוריים המרטיטים נימים חבויים ונסתרים, הקשורים קשר הדוק אך סמוי, לעורק הראשי היוצא מכסא הכבוד, עד לעולמינו הסוער.

כמי שהכיר בכשרונו המסחרר, החליט ר' רפאל להפוך את הניגונים באולמי החתונות לעניין טפל, ולמקד את עצמו בלשמח ילדים ואנשים חולים, השוכנים להם בעל כורחם בבתי המבריאים הפזורים להם ברחבי ארצנו. לפחות פעמיים שלוש בשבוע הוא מושיב לידו את אליקו המתופף עם הדרבוקה, כלצידם מערכת הגברה מיושנת עם רמקול די ותיק, אך שופע אופטימיות מוסיקלית, כבעליו.

סובב לו רפאל בין המחלקות, וכובש בקולו החם את המאזינים.

"שירים כבקשתך" זו היתה התוכנית העיקרית שלו. "רק תבקשו שיר, ואני מקדיש לכם אותו" שיעשע את הילדים.

הסגל הרפואי חיבב את ידידנו המתוק, ונתן לו את מלוא המרחב לשמח לשיר ולהרקיד ילדים ומבוגרים, ובעיקר להוסיף ניצוץ חיים נוסף בכאלה שה' ישמור - איבדו אותו. "אני נוהג לומר לחולים ששמחה ושירה הם בריאות. אז שירו ותשמחו".

* * *

ועכשיו, ברשותכם אני מעביר את המקרופון לידידי ועמיתי ר' רפאל רחמים, בכבוד.

"ובכן הרב לוי, כפי שסיפרת לקוראיך היקרים, משוש חיי הוא הביקור בבתי החולים. והנה ערב אחד לאחר יום עבודה מפרך במקצוע אחר בו אני עוסק, אספתי את אליקו עם התוף, ונסענו למחלקה חדשה באחד מבתי החולים בצפון.

"הסגל הרפואי לא הכיר אותי. אני מתמקם בלובי המחלקה הקרדיאולוגית, מחבר את הרמקול, אליקו מותח את כובע המצחיה שלו ומתופף קלות. אני מרטיב את הפיאות ולוגם לגימה אחרונה מן הקפה, לחיצה קטנה על מיתרי הדו-רה-מי, ו"שבחי ירושלים - את ה" בוקע חזק מגרוני ומרעיד את הוילונות של מכוניות השרד של שרי הממשלה, 200 קילומטר מפה.

"הלו, הלו, תפסיק להרעיש כאן" צועקת לעברי אחות קשוחה וחמורת סבר. אתה מפחיד פה את החולים! יש פה גם כאלה שמצבם קשה מאד... תפסיק תפסיק! איך הגעת לכאן בכלל?!"

"תשמע הרב לוי, אני לא חצוף, אבל זו הפעם הראשונה בחיי שמשתיקים אותי ועוד בחוסר נימוס שכזה. או קי, אני מסמן לאליקו "תאסוף את התוף, עוברים למחלקת הילדים, שם בוודאי ירקדו סביבנו".

"לפתע יוצא מאחד החדרים רופא עם מבטא אמריקני ומסמן לי "בוא בוא, בוא חברצ'יק, יש פה מצוה גדולה". אני ואליקו נכנסים לחדר, ובתוכו אשר חולנית כבת 60 מחוסרת הכרה מחוברת למכשירים המבהילים האלה, עם כל מיני מכונות שרושמות פעימות לב, לחץ דם, נשימות, והכל. השעונים הדיגיטליים מסמנים אפס, אין דופק, אין לחץ דם, אני קצת מבין ברישומים הללו, הרופא לא צריך להסביר לי שהיא גוססת, אני יודע לבד.

"תשיר לה, תשיר לה בבקשה, האשה הזו במצב סופני היא מחוסרת הכרה שלושה ימים", מספר לי הרופא "היא הרבה זמן אצלנו במחלקה וכל הזמן שמעה מוסיקה חסידית... אני יודע שהנשמה שלה שומעת, תעשה מצווה".

"ליד האשה יושבות שתי בנותיה ממררות בבכי. נכנסתי להלם, מה אשיר, איזה שיר אשיר, הרגשתי מחנק... לא הייתי מוכן לעמוד מול סצינה מרעידה שכזו... עצמתי את עיני וחשבתי מה לשיר.. איך יוצאים מזה... היא גוססת".

"רחם, רחם נא ה' אלוקינו רחם"...

"בלי גיטרה, בלי תוף, עם עיניים עצומות וראש מוטה השמימה, שרתי מהחדר האחרון והכי עמוק בלב. שר, אך ליבי מתפלל "אבא שבשמים את הבאת אותי לשיר לבת גוססת שלך, אז אנא שהשירה שלי תעשה רושם. "רחם, נא, רחם על עמך... על בתך.. על ילדיך..." שר ובוכה. שתי הבנות, שלוש אחיות כולל זו חמורת-הסבר, והרופא האמריקני מתיישבים פעורי פה ומקשיבים לי.

"תראה הרב לוי, אני לא מיסטיקן, ואין לי חברים מלאכים, אני יהודי פשוט עם גיטרה... אבל לפתע נרשמות תנודות במכשירים בוופ, בוופ, בוופ, סימנים יפים מכיוון הלב. הוא מתחיל לפעום. "יופי, יופי" הד"ר מתרגש. "תשיר תשיר, אני לא מאמין! הצבע חוזר לה לפני, תשיר בחורצ'יק" ואני שר, יותר נכון מתפלל... והנה היא פוקחת עיניים, הצבע חוזר לה לפני.. "תודה לך, תודה לך", היא לוחשת לעברי, זה הספיק לי, נמלטתי משם במהירות, ונתתי לצוות הרפואי לעשות את שלו.

"בחצות לילה הרמתי טלפון למחלקה ושאלתי "הגב' ההיא, הסופנית, מה שלומה?" "הו הו" שמחה האחות "היא חזרה להכרה צלולה מרגישה מצוין ברוך השם, תרשה לי לנחש, אתה הזמר...?".

"כן, אני הזמר... למחרת בבוקר עליתי על אוטובוס לכיוון תל אביב לצורך מלאכתי הרגילה, ושקעתי במחשבות ושאלות, כמו כל יהודי טוב שחייב לשאול את עצמו ולעשות חשבון נפש. רגע רפאל, אני חוכך בדעתי, אתה באמת משתדל לעשות שמח לאנשים בעיקר בבתי חולים, אבל מי אמר לך, מי רמז לך שהקב"ה מרוצה מכך? אולי אתה פשוט נהנה מתשומת-הלב שאתה מקבל שם? אולי אתה פשוט נהנה לשיר וטוב לך שיש לך קליינטים בעל - כורחם, שעקב מחלתם אין להם לאן לברוח? כך אני חושב, והאופי האופטימי שלי קצת נחרד ומזועזע מן החששות הללו... ואז אני מעיף מבט לשמים ולוחש: "אנא אבא שבשמים מלך מלכי המלכים, תן לי סימן, תן לי אות, שלח לי איתות ברור שאתה מרוצה ממני, אבל עכשיו, אני רוצה עכשיו, אני מבקש עכשיו איתות, סימן. אני לא יכול לחיות עם הספיקות הללו...".

"הרב לוי, אתה לא תאמין, האוטובוס נעצר מול הצומת, ולצידו השמאלי, נעמדת משאית ענק ועליה מנוף גדול מימדים עליו רשום באותיות קידוש לבנה "רחמים רפאל ובניו, מנופים של שמחה בע"מ".

"פקק תנועה בצומת עקב תקלה ברמזורים. 10 דקות עיני קוראות שוב ושוב! ולא מאמינות "רחמים רפאל ובניו - מנופים של שמחה בע"מ", ריבוננו של עולם, אין לי בן דוד או בן משפחה אחר שעוסק במנופים... ואם שלחת לי את המשאית המדהימה הזו עם המנוף, בתזמון הזה, אין לי ספק שאתה מרוצה, מרוצה מאד שאני מניף את בניך בשמחה של מצווה לא עם מנוף, עם גיטרה".

"אהבת את זה הרב לוי?".

לא רק אהבתי, אפילו הונפתי.

פרי קטן

עוד שני רמזים...

לסיפורים הקטנים הללו, ישנה מתיקות מיוחדת, שאיננה משה זמן רב מתאי הטעם של הסופר. סיפור שתענוג לכתוב, ועוד יותר תענוג לשמוע.

אגב, במהלך השיחה סיפר לי ר' רפאל רחמים הצדיק, שמחוץ למנוף היו גם בלוקים וצינורות על המשאית. "אבל היא לא היתה מלאה, היא היתה חצי ריקה" סיפר לי.

יופי, השבתי לו, קיבלת סימן מרגש שהקב"ה מרוצה ממך אבל עם שני רמזים נוספים א. שתכניס גם את בניך החביבים לפרויקט הזימרה הייחודי שלך, שהרי כתוב על המשאית "רפאל רחמים ובניו". ב. המשאית חצי מלאה, רוצה לומר שעוד הרבה עבודה לפניך, למלא את כל המשאית בלבנים של שמחה ומבטים אופטימיים על החיים.

"קיבלתי" סיכם ר' רפאל.

שערי מוסר

הסבא מאמריקה

"שלום לך הרב לוי, ויישר כח על החיזוקים שמקבלים מה"קוטף סיפור". ברשותך מתגלגל באזורנו סיפור די מזעזע, אשר הושמע לפני בכמה גירסאות. אין אני יכול להצביע על אף גירסה כאמיתית יותר או פחות, אבל מה שברור שיש לו אחיזה במציאות, יש לך זמן להאזין?

וודאי וודאי, כולי כאפרכסת וידי אוחזת בקסת.

"ובכן הרב לוי, אין זה סוד שכל שניה ושניה כל אחד מאיתנו עובר נסיונות עצומים, בעיקר בין אדם לחבירו. לא אטעה אם אומר, שמכיוון

שהמצוות בין אדם לחבירו הן כל כך נעלות מחד וזמינות מאידך, ובעיקר מעידות על מידות מתוקנות או לא, אזי היצר הרע דוחק הלכות אלו לצדדים. הלכות? כולם לומדים הלכות תפילין, מזוזה, קריאת שמע, סוכה, שבת, שחיטה, ומילה, אבל לדאבון הלב לימוד המצוות הללו - שבין אדם לחבירו - נדחק לאי שם, ועובדה זו גורמת לזילזול ח"ו, לחוסר רגישות ולחיסרון עצום ביכולת שלנו לנתח את המציאות. לא יודעים מה טפל ומה עיקר, מתי להושיט יד, מתי לסרב היכן להתרכז ומהו המקום או העת בו ראוי להתעקש. הולכים לעיתים כסומא בארובה.

לענייננו כבוד הרב.

"החתן בסיפורינו בוא נקרא לו יחיאל, הוא בחור מישיבה טובה בן 24 חביב למדי, אשר יצא לשידוכין כששמו הולך לפניו, כשקדן ובעל חסד. הוריו של יחיאל לא התפשרו, הם רצו משודכת ממשפחה מיוחסת, והוראה חד משמעית זו ירדה למשרדי השדכנים.

"הוא מבית טוב ומיוחס, ולכן אין פשרות, אנחנו רוצים משפחה דומה לשלנו" הבהירה אמו לכל מי שרצה לשמוע. כן שיהיה ברור עפ"י עסקאות מקובלות במקומותינו, על הורי הכלה צריך ליפול בד"כ נטל לא קטן, אם כי בסיפורינו מדובר על עול נוח - יחסית לוורטים כבדי משקל - אשר שם על המאזניים מונח לו "סידור מלא" קרי דירה ותכולה וכו'. הפעם היה מוסכם, עוד לפני הוורט, כי על הורי הכלה לממן שנה שכירות וריהוט, וכמובן מחצית מן החתונה, ובעתיד יעשה מאמץ משותף לרכישת דירה בינונית בעיר דרומית או צפונית. האמן לי הרב לוי, אגב אורחא ובלי שום קשר לסיפורינו, צריך לרומם ולעודד וורטים, שיש בהם ממין ההגיון והשכל הישר אשר יותיר את ההורים אחרי החתונה והשבע ברכות מחוייכים ושמחים כפי שמתבקש. אבל על השיגעון הזה בוודאי תדבר ותכתוב בהזדמנויות אחרות, אני תקווה.

"השדכן, נכנה אותו בשם יענק'ב שמרלר, היה מרוצה עד השמים מן ההסכם הכלכלי ההגיוני והנוח, ולאחר ההבנות הפיננסיות החלו הפגישות. בסוף הפגישה השלישית התבשרו הצדדים, "מזל טוב", יש רצון מצד שני הצדדים להקים בית נאמן בישראל. ברור קצר שערך שמרלר השדכן אצל הורי הכלה העלה, שהם מאד מעוניינים בוורט זריז, כפי המקובל, אלא שהסבא של הכלה, בוא נקרא לו אדמונד המתגורר בארצות הברית, מאד מבקש להשתתף בוורט והוא מבקש בכל לשון של בקשה לאתר את הוורט בעשרה ימים.

"הסבא מאמריקה" הבהיר אבי הכלה" הוא יהודי אמיד שמאד אוהב את נכדתו, היא כל העולם שלו... אלא שכרגע הוא עובר כמה טיפולים רפואיים ולכן ההמתנה מאד חשובה לנו".

"השדכן שמרלר היקר יישר את הפינות אצל משפחת החתן, ושני הצדדים נכנסו למצב המתנה מרוגש אך מבורך. אחרי עשרה ימים ליל שלישי פעמיים כי טוב, נקבע הוורט בבית הורי הכלה, אי שם בשכונה סימפטית בקצה העיר הגדולה השוכנת לחוף ים. כמנהג משפחות מיוחסות, הוכנה סעודה מכובדת מצד אחד, בעוד הצד השני רוכש כמה מתנות צנועות שהרי הוורט הוא הקדמה נחוצה לארוסין, שם הארנקים שופעים כמויות יותר נדיבות. הורי החתן הודיעו לבנם כי לרגל כמה סידורים חשובים, הם יגיעו לבית הורי הכלה המיועדת באופן עצמאי עם אחיותיו הקטנות.

"תוכל לנסוע במכוניתך אך אנא דייק לבוא בשעה שמונה כפי שנתבקשנו" בקש אביו של יחיאל.

"יחיאל חתננו הנכבד יצא מבית הוריו בשעה שבע בערב, לבוש בחליפה חדשה ועניבה תואמת, כולו מרוגש ונפעם, סוף סוף הוורט הוא הדלת הראשונה במסדרון הלא כל כך ארוך לקראת החתונה. הוא התניע את המכונית והביט בשעונו, הנסיעה אמורה להמשך לא יותר מ-35 דקות, יש לי את כל הזמן שבעולם הרהר.

"הוא הביט כה וכה בפרדסים שלאורך הדרך, ושינן את דברי התורה שהוא אמור לשאת לרגל הוורט החשוב.

"פקק תנועה בכניסה לעיר החוף קצת עיכב אותו, אבל גם איחור סביר של רבע שעה הוא לא מהותי. הפקק נמרח חמש, עשר, 20 דקות, ויחיאל נכנס למתח. ממש בפאתי העיר נפתח הפקק והתנועה החלה זורמת. הוא לחץ על דוושת הגאז והמכונית שעטה במהירות המותרת. לפני התחנה המרכזית הבחין יחיאל החתן הממהר, ביהודי מבוגר חבוש בקסקט צמר חום המנפנף ידו לטרמפ. הרמזור הבהב אדום ויחיאל עצר ופתח את החלון.

"אני צריך להגיע לרחוב הדקלים 27 אם זה בדרכך אודה לך שתסיעני אבל עד לכתובת המדויקת" בקש האיש, "תבין קצת קשה לי ללכת".

"בסדר" השיב יחיאל ופתח את הדלת. הוא הכיר את הסביבה ורחוב הדקלים שהוא רחוב צדדי וקטן עפ"י זכרונו הוא דו סטרי, כך שסטיה קטנה ימינה למשך דקה או שתיים לא תעלה ולא תוריד. האיש ירד לו במקום המבוקש, ומשם הוא יחזור לכביש הראשי המוביל לבית הוריה של רייזל כלתו המיועדת. אחרי 7 דקות נסיעה רצה יחיאל לפנות ימינה, אלא ששלט גדול קידם את פניו "אין כניסה לרחוב הדקלים. עקב עבודות מ.ע.צ. הכניסה לרחוב הדקלים רק דרך רחוב הארזים".

אוי", הרהר יחיאל, "זה יקח לי הרבה זמן, הארזים מרוחק מכאן מאד, והעניין הזה מחייב אותי לעשות עיקוף ענק, והשעה כבר 20:08, זה כבר

יהיה איחור בלתי נסבל, "תרד כאן אדוני" ביקש יחיאל "תפנה מכאן ימינה, אחרי 100 מטר תראה את הכניסה לרח' הדקלים אין לך הרבה ללכת... אני מצטער אין כניסה מכאן".

"סליחה ידידי הצעיר, אני מבקש שתסיע אותי עד לבנין המבוקש הרי הסכמת לכך, וזה היה תנאי מפורש שלי, קשה לי ללכת".

"אבל תבין אדוני, אין לך הרבה ללכת".

"כן, אין לי הרבה ללכת אבל קשה לי ללכת... ואתה הבטחת, אם לא היית מבטיח הייתי לוקח מונית".

"יחיאל הרגיש שכעס עולה ומבעבע מתחתית בטנו, עד לגרונו, ומאיים לחנוק אותו. האיש הזה עולה לו על העצבים, מצד אחד האיחור, ומצד שני היהודי הזה הוא פשוט טרדן...".

"הכעס ניצח את יחיאל! לא תאמין הרב לוי, יחיאל עשה סיבוב פרסה ודהר עד לתחנה המרכזית, "סליחה אדוני הנה החזרתי איתך בדיוק למקום שממנו באת. ועכשיו קח לך מונית לאן שתרצה... סליחה".

"אני אומנם מאחר אבל יש גבול ויש קץ גם לסבלנות שלי".

* * *

"יחיאל הגיע באיחור לוורט והתקבל בהמון חיבוקים ונישוקים. הטייפ ניגן מנגינות מרגשות, ואחיה הקטנים של רייזל רקדו סביבו. השולחן היה ערוך לעילא, אך אף מנה לא הוגשה לשולחן למעט כמה תופינים עוגות וסוכריות.

"למי מחכים שאל יחיאל "אם הכל סגור וחתום אשמח לטעום מן המעדנים...". הכל "סגור וחתום" השיב אביה של רייזל, אבל כולנו מחכים לסבא של הכלה שלך, שנחת אמש אחרי טיסה מאמריקה. הוא האבא של אשתי, יהודי יקר נדיב ובעל חסד, שאוהב את רייזל אהבת נפש, הוא אמור להגיע כל רגע, והוא בקש לא להתחיל את השמחה בלעדיו".

"נו טוב", מילמל יחיאל בינתיים נעיין באיזו סוגיה מעניינת. אחרי 40 דקות דפיקה בדלת, בפתח יהודי מבוגר וחייכן לבוש מעיל אפור נושף קצת בכבדות, "ברוך הבא אבא, סבא", צהלו בני משפחת הכלה.

הו, אני מצטער על האיחור" אמר הסבא מאמריקה, אח"כ פנה לרייזל נכדתו ואמר "רייזל מזל טוב, שמעתי שזכית לחתן מוצלח, סיפרו לי עליו, שהוא ירא שמים, מתמיד, תלמיד חכם ובעל חסד. כטוב ליבי בשידוך

הזה, רציתי לבשר לך, שבעזרת ה' אני אקנה לכם בשנה הבאה דירה חדשה, אחרי תום חוזה השכירות...".

"הנה החתן שלי, סבא זה יחיאל".

"הסבא מאמריקה הביט בחתן של רייזל, ועווית של זעם ומיאוס עלתה בפניו.

"יחיאל החוויר עד שורשי שערותיו, עד ועד בכלל, ומבוכה סמיכה מיהרה למוטט אותו.

"תראה הרב לוי, אין כאן הרבה מה להוסיף, חתננו הוא כמובן הנהג שהוביל את הסבא מאמריקה כמעט אל מקום חפצו, וברוב זעמו החזיר אותו לתחנה המרכזית בבושת פנים. הכעס, חוסר הסבלנות, השקלא וטריא העלובות שעשה, היו מוטעים ביותר, והבחור הרגיש בהתאם.

"כל עוד אני המממן של החתונה הזו" הודיע נחרצות הסבא מאמריקה, "אין כאן וורט, אין כאן חתונה".

"והעיסקה הזו, מכובדי "קוטף סיפור", התפוצצה ברחש ובדומייה מבישה, אט אט בחדר המדרגות, שם ירדו בשקט בעלבון ובתחושת החמצה בני משפחה שלמה, שבאה עם תקווה ויצאה מאוכזבת. בעיקר החתן".

פרי קטן

דוק של עצבות

סיפור קשה לעיכול, סיפור קשה לכתובה. לאחרונה הגיעו לשולחני ולמכשיר הפקס שלי, כמה מחאות של קוראים נאמנים הטוענים שלמרבית הסיפורים יש סוף טוב והכל חלק והכל מסודר ואיך זה יתכן???

אין לי טענות למחאות הללו. לגיטימי שירצו מדי פעם סיפורים עם דוק של עצבות בסיומן, אבל עם כל הכבוד, הייתי שמח לשמוע שיש סוף טוב גם לסיפור הזה. על כל פנים, חיזרו שוב על פתיח הסיפור, שננו אותו. כמה חשוב לדעת ולהפנים, כי נסיונות בין אדם לחבירו הם הנסיונות המשמעותיים ביותר בחיינו, ומה חבל שאין לנו מצפן תמידי שיכווננו במשעול הנכון.

כמה שווה אמונת חכמים?

"ערב טוב הרב לוי, בזה הרגע סיימתי לקרוא את אחד מסיפוריך, וחשבתי לעצמי, שיש באמתחתי סיפור שאולי יכול לעניין כמה וכמה קוראים".

כולי אוזן, אני מקווה שאנחנו נהפוך לשותפים להנציח סיפור חשוב.

"בהחלט, בהחלט. אבל ברשותך אני יודע שאתה יהודי חרדי, והסיפורים שלך מתפרסמים לציבור החרדי, ולכן חשוב שתדע פרט נוסף שקשור בי".

כולי אוזן וחוף מאשר לשמור את שמך עמוק עמוק באחת המגירות הנידחות בשולחן המערכת, חשוב ונכון וראוי שתציין כל פרט, כי אין לי ספק שהוא נחוץ לאמינותו של הסיפור שלך.

"מצוין, ובכן הרב לוי אני יהודי מסורתי. אני יודע שיש כאלה שיקפצו עלי ויגידו "אין חיה כזו מסורתית", רוצים לומר, או דתי, או לא כלום. ואני קטן מן הקטנים לא נכנס לויכוח עם אף אחד, אם כי ברור לי שהמסורתיות שלי רחוקה מאד מאד מן הדתיות ושמירת המצוות של קוראיך נכון?".

ידידי היקר בוא נניח לזה, כי עם כל הכבוד, לא לי ובטח לא לך, וגם לא לרבים אחרים, אין את החיישן המיקרוסקופי שיכול לאבחן אמונה ויראת-שמים, אם כי אף אחד לא יכול לפטור עצמו מבלי להתקדם בסולם המעלות. כי יהודי שלא עולה ומתעלה, הוא בוודאי במצב של ירידה.

"בסדר, בסדר... אני מבין, ואני בהחלט חושב שאני במצב של עליה בעצם העובדה שאני מתקשר אליך ורוצה לספר לך סיפור על אמונת חכמים שיש בה הרבה אמונה, אפילו אמונה גדולה מאוד!"

באמת? אז אם יש בדך אמונת חכמים שכזו, אזי הכינוי "מסורתי" קטן על מידותיך... ועכשיו נניח לסמנטיקה ונעבור לסיפור.

"ובכן הרב לוי, אני קבלן בנין כבר קרוב ל-30 שנים, בונה בעיקר במרכז הארץ, וילות וגם בנייה רווייה. בענף הנדל"ן ניתן להתעשר, אבל פרנסה מן השמים, וכמו שאפשר להתעשר, עלולים גם לצנוח מטה מטה ולהתרסק אל קרקע המציאות ללא פרוטה בכיס, עם נושים רבים, ובנקים שבולעים את מה שנשאר לך. על עצמי אני מעיד, שרק בעשור האחרון התחלתי להתרומם ולהצליח יפה. ואיך אומרים חכמינו, יש לו 100 רוצה 200, יש לו מיליון רוצה עוד חמש, נו, אז איך אנשי עסקים משלשים ומשכפלים את ההון? פשוט מאד לוקחים סיכונים ונכנסים לפרוייקטים גדולים של בנייה, גם עם מעט כסף. אפילו מעט מאוד. צריך רק לשכנע את מנהל הבנק בתכסיסים ובתחבולות, שהאשראי הבנקאי וההלוואות הבנקאיות יוחזרו, וכל הצדדים ירוויחו בגדול. לאיש עסקים כמוני יש לשון מפולפלת ונסיון רב. לפני כארבע שנים, החלטתי לשעבד את כל נכסי רוב ההון הנזיל שלי הועמד לטובת פרוייקט בינוי רציני. רק מבנה תעשייתי אחד נותר לי כנדל"ן פנוי. הבנק הוסיף לי הלוואות ואשראי, ויצאתי לדרך. בתחילה הכל נראה ורוד ומבטיח, ועפ"י התוכניות של המומחים והיועצים שלי, הייתי אמור להרוויח סכומי עתק. רבות מחשבות בלב איש, והקב"ה מנהל את העולם, וכמובן גם את עולם העסקים. חצי שנה אח"כ התחיל המשבר הכלכלי העולמי, נעצרה הבניה, קונים לא הגיעו, ונקלעתי למצב סבוך שבו אני מזרים מליוני ש"ח לבור בלי תחתית, מבלי שיש ניצנוץ של יציאה מן הסחרור הכלכלי שאיים לרסק אותי לחלוטין. הבנקים הודיעו לי שאוטוטו הם נאלצים להפסיק לכבד את המחאותי, והם עלולים לפתוח בהליך עיקול של של נכסי, בהתאם להלוואות הכבדות שלא הצלחתי לפרוע. חייתי על זמן שאול. מה אגיד לך... לחץ הדם עולה, הלב מפרכס, לילות של סיוטים ללא שינה. חרדות מפני הבאות, כל צילצול פלאפון הבעית אותי, כל מספר חסום החסיר פעימה בליבי "שרק לא יהיה זה מנהל הבנק". בוקר אחד הגיע הבוורם מנהל הבנק הודיע לי: "עד כאן אדון ליאון, אם לא תזרים תוך 21 ימים שלושה מליון דולר לחשבון, הבנק יממש את כל זכויותיו!". במילים אחרות אדון לוי, זה הסוף שלי".

"נכנסתי ללחץ גדול, הכנסתי מודעות בכמה עיתונים כלכליים שעמדו להתפרסם בסופשבוע וצילצלתי לכל המתווכים שאני מכיר, שיחפשו בקהיליית העסקים קונה לנכס התעשייתי שלי, בעלותו הריאלית - שלושה מליון דולר, וזה הסכום שאני מבקש. תתפלא, הגיעו עוד באותו יום מספר טלפונים, קיימתי כמה פגישות אך הן לא עלו יפה. יומיים אח"כ התקשר יהודי נכבד ואמר שהוא מעוניין בנכס רק הוא רוצה לבדוק את תוכניותיו, החניות, וזכויות הבניה הנוספות. קיימנו כמה פגישות מקיפות, כולל ביקורים במקום, והתחיל להתגבש חוזה קניה מסודר. הרגעתי את מנהל הבנק, שבתאריך המסויים אצליח להזרים

לפחות מחצית מן הסכום שהוא דורש, ושיתן לי ארכה נוספת. הוא הסכים, ואכן החוזה באמצעות עורכי הדין עמד לפני חתימה".

"בנקודת זמן זו, אמר לי הקונה, הכל טוב ויפה אבל אני חייב לקבל את אישורו של האדמו"ר שלי, כי אינני עושה צעד בלעדיו", שעה אח"כ הוא הודיע שהאדמו"ר הורה לו לקנות. באותו ערב במשרדי, נחתם החוזה, והקונה הפקיד בידי המחאה ע"ס 100.000 דולר, כאשר אחד מסעיפי החוזה אומר שצד שיחזור בו יצטרך לשלם קנס לצד השני 10% מגובה העיסקה, כלומר 300.000 דולר.

"אחרי החתימה אמרתי לקונה, שאני מקנא בו שיש לו אדמו"ר והוא השיב לי: "יהודי חייב שתהיה לו דעת תורה, כפי שאומרים חז"ל עשה לך רב. כי דעת תורה היא ברכה", לחצנו ידיים ונפרדנו. מחצית מסכום הקניה הוא אמור היה להעביר לחשבון הבנק שלי בתאריך שמנהל הבנק ביקש. הפקדתי את ההמחאה ע"ס 100.000 דולר והייתי מאושר עד השמים, המחנק הכלכלי שלי עומד לחלוף, ויש לי לפחות חצי שנה לשווק את הפרויקט שלי. לשלושה אנשי עסקים שהתענינו בנכס אמרתי שהנכס כבר מכור, וביטלתי את הפירסומים בעתונים הכלכליים. יומיים אח"כ הונחתתי ארצה. הצ'ק של הקונה חזר, והוא התחמק ממני ולא ענה לטלפונים. הייתי מבוהל, מנהל הבנק איים עלי. הזמן רץ, ורגע האמת של חיסולי העיסקי היה קרוב מתמיד, כולל עיקול הנכס הזה שאמור היה להציל אותי. לבסוף תפשתי את הקונה שאמר לי: "אני חוזר בי מהקניה, כי יש דברים שהסתרת ממני, ומדובר בליקויים שגיליתי לאחר חתימת החוזה נעשתה כאן נוכלות" כמעט התפלצתי, זה היה שקר גס, לא הסתרתי דבר. כעסתי מאד, וברוב יאושי נדבקה לשוני לחיכי.

"אני מוכן" אמר הקונה "ללכת איתך לאדמו"ר שלי, ונציג בפניו את הנתונים, ומה שיאמר נעשה. מה אתה אומר?".

"תראה הרב לוי, מעולם לא התייעצתי עם רבנים ואדמו"רים, אני איש פשוט, אבל הרגשתי כאילו מעמידים אותי משמים בנסיון. לקחתי אויר לריאות והשבתי "בשמחה, מה שיגיד האדמו"ר נעשה, אמרת לי שדעת תורה זה דבר הכי חשוב אצל יהודי, ואני מוכן לקבל על עצמי את דעת האדמו"ר שלך".

"נדברנו להגיע לאדמו"ר בשעת לילה. עד אז הכנתי את כל הניירת החשובה, כדי להציג את עמדותי. שעה לפני הפגישה עם האדמו"ר חשתי מועקה בלב, אבל אמרתי לעצמי, שאני יהודי קטן, אבל ליבי אמר לי שמי ששואל רב, לא יינזק. נכנסנו לפגישה, האדמו"ר היה סבלן ואדיב מאוד. הקונה שחזר בו הציג תמונה מעוותת של התנהלות העניינים, והאשים אותי בדברים שלא היו ולא נבראו. שתקתי. כשהגיע תורי, סיפרתי לפרטי פרטים את השתלשלות הדברים כולל הניירת והחוזה. בשלב מסוים האדמו"ר פנה לקונה באידיש ואמר לו "זה חוזה תקין, לא שיקרו

אותך, עמוד בדיבורך" אני לא מדבר אידיש אבל השכל שלי ישר הבנתי כל מילה. אח"כ שאלתי את האדמו"ר "נו, מה עושים" והוא השיב: "אינני יכול לפסוק בדבר. אפנה אתכם לדיין מומחה לדיני ממונות, ומה שיפסוק קבלו על עצמכם" הסכמתי גם לזאת, והפגישה עם הדיין נקבעה למחרת בצהרי היום. כמובן שעדכנתי את האדמו"ר על כך שהעסק שלי עלול לפשוט רגל עקב ביטול העיסקה ולוח הזמנים הצפוף. האדמו"ר היה קשוב, ומבט מודאג נמסך על פניו.

"יצאתי מבית האדמו"ר בהרגשה לא טובה. חרדת קיומי הכלכלי החלישה אותי מאד. לפני שעליתי למכונת קרא לי המשב"ק והודיע לי שהאדמו"ר מבקש לשוחח איתי ביחידות. נכנסתי והוא הורה לי להתיישב "אתה יהודי ישר" אמר לי "אתה התנהלת באמינות ובהגינות, ואני מברך אותך מעומק ליבי שתצליח בכל מעשי ידיך, ואין לי ספק בכך שהקב"ה מרוצה מהיושר שלך וישפיע עליך הצלחות לרוב".

"יצאתי משם די מאושש מן הברכות. בחוץ הבחנתי בקונה משוחח עם המשב"ק. פניתי לעברו, והוצאתי את המחאת המקדמה שחזרה ע"ס 100.000 דולר. "קח אותה" אמרתי לו "אני מוותר לך, אני לא כועס עליך, אני אפילו מודה לך שהכרת לי את האדמו"ר הצדיק שלך". הקונה היה המום, הוא אחז בהמחאה וקרע אותה לחתיכות. שעת חצות לילה, נכנסתי למכונת הבטתי דרך שמשות החלון בשמים זרועי הכוכבים וליבי אמר לקב"ה "אבא שבשמים, עשיתי לי רב, קיבלתי ברכה מהרב, אני סמוך ובטוח שהשליחים שלך בארץ עושים מלאכתם נאמנה".

"לא תאמין הרב לוי, חצי דקה אח"כ צילצול בדיבורית "מדבר ס. כהן אני נמצא במערכת העתון הכלכלי ורואה מודעה בגרפיקה שאיננה לפירסום.. האם הנכס התעשייתי שלך עדין למכירה?"

"שתבין אדון לוי, ס. כהן הוא אחד מעשירי המדינה אשר שלושה מליון דולר זה כסף ממש קטן בשבילו. הבנתי שמדובר בעת רצון גדולה והשבתי "כן, הנכס למכירה, אני מבקש עליו ארבעה מליון דולר", אמרתי, אבל כמעט ולא נשמתי, הייתי בטוח שכהן ידחה זאת על הסף, שכן המחיר היה לא כל כך ריאלי.

"קיבלת" השיב כהן "כנס אלי מחר למשרד, אני מכיר את הנכס ואת מיקומו והוא מתאים לי".

"למחרת תוך שעתיים נסגרה העיסקה, ושבוע אח"כ הופקדו 4 מליון דולר בחשבוני. נחלצתי מן התהום הכלכלי, ויותר מזה, הפרויקט שלי תוך חודשים ספורים התרומם בלי עין רעה, והביקושים לדירות יהיו מעל לכל הגיון. אבל ברצונך אסכם את הסיפור הזה. לי אין ספק שמן הרגע שבו קיבלתי על עצמי דעת תורה כלומר אמונת חכמים, הכל

התהפך לטובה. ואני לא אהיה ציני לומר שאמונת חכמים שווה מליון דולר. היא שווה הרבה הרבה יותר. אתה מסכים איתי?"

מסכים בהחלט.

פרי קטן

המום שבוער בעצמותינו

בואו נודה על האמת. אמונת חכמים פשוטה, תמימה, חסרת חשבונות ונגיעות שונות ומשונות, חסרה אצל רבים וטובים. הפוסל, במומו פוסל. מכיון שאין לנו אמון ביושרנו, בהגינותינו, קשה לנו להשליך כל נושא ועניין על אמונת חכמים, ולהאמין שמכאן הכל יתהפך לטובה ולברכה.

המום כל כך בוער בעצמותינו, אוי, אוי.

איזהו חכם? הלומד מכל אדם, גם מיהודי יחסית מרוחק, שסיפורו מטיף לנו מוסר, אבל כל עוד זה מיישר אורחותינו, דיינו.

מול החייל הנאצי

ענני המלחמה הלכו והתאבכו להם, קודרים, שחורים, חורשי מזימות רעות. שליטי גרמניה המתועבת, צאצאי עמלק הקדמוני לא הסתירו את שאיפתם להגיע ל"פתרון הסופי", ולהיפטר אחת ולתמיד מן ה"יהודונים הללו, אשר שולטים על העולם, וגונבים את ההון הבינלאומי לצורך תענוגותיהם".

המסע האנטישמי של התנועה הנאצית עשה נפשות בערים ובכפרים, והחל מעצים את השנאה מעלה מעלה, ומשנאה זה הפך למעשים, לנאצות, לרדיפות, להצתות רכוש יהודי, ולהכאות אכזריות של יהודים בעלי חזות רבנית. ענני המלחמה עוד לא המטירו את מטחי המוות, אבל אחרי "ליל הבדולח" הנורא בו הוצתו אלפי בתי כנסת בגרמניה, היה ברור כמעט לכל בר-דעת, שהעסק עם הנאצים לא ייגמר בכי טוב.

הגזירות לא איחרו לבוא.

נאסר על גרמנים לקנות בחנויותיהם היהודים. יהודים בעלי תפקידים בכירים גורשו ממשרותיהם בבזיון.

ההליכה ברחובות ברלין ובערי השדה בגרמניה, הפכה לסכנת חיים ממש.

הצבא הגרמני צחצח חרבותיו מתוך כוונה ברורה לפלוש למדינות אירופה, למנף את גרמניה הארית לאימפריית ענק, ולנהל את העולם ע"פ גחמותיו הארסיות של הפיהרר ימ"ש.

* * *

שמריל רוזנטלר היה איש צעיר אך חולני. הוא סבל מאסטמה, מאי-ספיקת כליות, וגופו היה כחוש וחלוש. סאת היסורים שלו היתה רחבה מיני ים ועמוקה מיני תהום. לא מכבר הלכה לעולמה הרעייה הנאמנה - בלומה'לה - שנכנסה לחדר ניתוח בברלין עקב זיהום, ולא יצאה משם. שמריל היה בטוח שיד הרופאים במעל, אבל האוירה העכורה והמאיימת מנעה ממנו לזעוק לעברם את המיית לבו.

"זה רצון ה', והוא רחום יכפר עוון", לחשו לו הגיונות ליבו.

הוא נותר עם ארבע בנות יתומות מחונכות להפליא, אציליות ומאופקות. האסון הנורא שהחריד את ביתם הקטן בעיירה השקטה הנסן, 15 קילומטר מגבול שוויץ, חרף את הלבבות, החשיך את שמחת החיים בעיניים, אבל לא כיבה את ניצוץ החיים והתקווה לעתיד טוב.

שמריל שכב במיטתו והביט בעיניים דומעות בארבע בנותיו. התאומות בנות הארבע נחמה ופייגעל'ע, רבקה'לה בת השמונה, והבכורה שרה-רייזל בת ה-11, שבאצילות ובכוחות נפש עצומים ניסתה למלא את תפקיד האם.

היא בישלה, היא כיבסה, היא היתה הקו המנחה של החינוך בבית.

הדוחק התחיל לכרסם. שמריל היה הדוור של העיירה הנסן ושל עוד ארבעה כפרים בסביבה, אך בהוראת שר הפנים הגרמני הוא פוטר לפני

שלושה חודשים והתחיל לאכול את המעות שחסך. העתיד לא בישר טובות. הוא חולה, פרנסה אין, וגרמניה המרושעת חושפת ניבים של חיה טורפת, ומה יהיה על בנותיו היתומות?

הבנות המיוחדות הללו, עדיין אינן מבינות את היקף הגזירה, למעט שרה-רייזל המאזינה לשיג ושיח של השכנים הגרמניים, שאף בעיניהם ניצתה אש השנאה.

שרה-רייזל מבינה, אבל שותקת.

שמריל פתח את חלון חדרו הקטן, הסיט את הוילון והביט צפונה, אל מרחבי היערות שעל גבול גרמניה שוויץ, ועיניו החלו להתלחח. 15 קילומטרים מכאן המדינה הכי נייטרלית בעולם, אולי משם תבוא הישועה. שמריל הביט בעצים הגבוהים שצמרותיהם נגעו זו בזו, צופנים סוד שקשה לשמוע.

להק סנוניות טס בתזזיתיות לכיוון מערב, ועל שביל הכורכר הרחב דהרו להם מרכבות הברזל של הנאצים לכיוון פולין.

"שרה רייזל" קרא שמריל לבכורתו, ולפתע תקף אותו שיעול כבד. שרה רייזל נכנסה והמתינה מספר דקות עד שנרגע משיעולו.

"כן, אבא".

שמריל שאף אויר לריאותיו, גנח ארוכות ונשכב על מיטתו. הוא הביט בבכורתו ולחש לה "בתי הצדקנית, את יודעת שאנחנו בסכנת-חיים כאן בגרמניה, את זוכרת שלא מזמן הם שרפו את בית הכנסת שלנו... לא נעים לחיות כאן...".

שרה רייזל הנהנה בראשה. "נכון אבא...".

"הקשיבי בתי היקרה, אני רוצה לדבר איתך כמו אל ילדה גדולה, כי אני בטוח שתביני. אבא שלך חולה מאד. קשה לי לנשום, בקושי אני הולך. אמא כבר לא איתנו, מנוחתה עדן. אבל את ושלוש אחיותיך חייבות לצאת מכאן, אסור להשאיר אתכן פה בגרמניה, כי אינני יודע מה ילד יום... את מבינה ילדתי?".

שרה-רייזל רצתה לבכות, אך לא נתנה דרור לדמעותיה. היא חשה את הקושי והמכאובים של אבא, אך מה יכלה לעזור לו... היא ילדה קטנה, אבא שלה חולה, אמא איננה, והמלתעות הנאציות מאיימות לבלוע אותן, ולא להותיר מהם שריד ופליט.

"הלילה שרה-רייזל, הלילה אתן נמלטות מכאן, ארבעתכן לכיוון שוויץ. את אוחזת בידיהן של אחיותיך הקטנות וחוצה את היער לכיוון ההוא,

שם מדינת שוויץ. אל תפחדו בתי, הקב"ה ילווה אתכן על כל צעד ושעל, ויסייע לכן להגיע למקלט בטוח. אני יקירתי אשאר כאן. כוחותי לא יעמדו לי, אבל אעשה הכל להימלט מגרמניה... אם אוכל ואם ירצה ה' ניפגש בעתיד. הנה הכנתי לך כאן שני תיקים. באחד בקבוק מים, עוגות וביסקוויטים, ובשני כמה סוודרים וכפפות. יש לכן מספר ימי הליכה. השמרו מללכת על דרך הכורכר, הגרמנים עלולים לזהות אתכן... לכו בתוך היער, סמוך לדרך... אוהב אתכן מאד".

לילה.

שמר'ל חיבק את בנותיו, ובכה כפי שלא בכה בחייו. עיניו הלחות ליטפו את בנותיו הקטנות, והדלף הזה היה מר וצורב מאי-פעם. צולע וכאוב הוא ליווה אותן עד שביל הכורכר במבוא היער, וחזר לביתו משווע ומתפלל שהן תגענה לחוף מבטחים.

ליבו אמר לו שימיו ספורים. הוא חשש למות ליד בנותיו.

* * *

שרה-רייזל היתה גיבורה ממש, והחדירה אומץ ושמחת חיים באחיותיה.

"עוד מעט נגיע, והקב"ה יתן לנו בית-חס, ואבא בעזרת ה' גם יבריא ונחזור להיות משפחה... גם אמא תקום עוד מעט בתחיית המתים ונחזור להיות משפחה מאושרת". היא אוחזת בידיהן ושרה, אך בליבה חששות, כי שרה רייזל היא אומנם גיבורה, אך עדיין ילדה.

ביום השלישי לצעדה, רעבות, מותשות, שרוטות רגליים, ביקשו התאומות ללכת על שביל הכורכר.

"די, יש לי המון קוצים ברגלים, לא יכולה ללכת על הקוצים" בכתה נחמה. "נורא כואב לי" התיפחה רבקה'לה.

באופק נשמעו מפעם לפעם אופני מרכבותיהם של הקלגסים הנאציים.

שרה-רייזל התרצתה.

"אבל מתוקות שלי, מיד כשנראה חייל גרמני, אנחנו רצות ומתחבאות בתוך היער".

"בסדר בסדר" שמחו השלוש.

"עוד שלושה ק"מ שוויץ" בישר שלט ירוק.

שרה רייזל שמחה מעט.

"אבא אמר שאם נמלט מגרמניה ונגיע לשוויץ, יהיה לנו טוב".

לפתע, 100 מטר לפניו הן מבחינות בעיקול הדרך באופניים דוהרות. על האופניים חייל גרמני עם רובה מתוח על גופו, שועט לעברו. בסך הכל נותרו לשרה-רייזל שניות ספורות להחליט מה לעשות. האם להימלט ליער, ואז יחשוד הגרמני שהן יהודיות, או... ריבונו של עולם מה עושים?! לפתע חשה שרה-רייזל כאילו נחשול של אומץ חודר לנחיריה, מחזק את ריאותיה, ומקשיח את לבה.

"לא לזוז חמודות, לאחוז את ידי ולנסות לחייך..." היא מצווה על אחיותיה המבוהלות.

החייל הגרמני האט את דהירת אופניו, נעץ מבט חודר בילדות, כשהוא אווז בימינו בקת הרובה, מתכוון לעצור...

האם הוא זומם לירות?

שרה רייזל הבינה שהשניות הללו הן שאלה של חיים ומוות. אם החייל הגרמני יבחין בפחדן ויגלה שהן יהודיות, זה ייגמר רע.

כוחות עלומים הניעו אותה להניח את אחיזת ידיה מאחיותיה, להזדקף, ליישר כתפיים, לחדד מבט, לפנות לחיל ולומר לו בקור רוח "שלום לך אדוני", תוך כדי קידה קטנה להוד נבזותו של הנאצי.

"שלום, בוקר טוב". השיב הקלגס, יישר את רובהו על גבו, לחץ על הדוושות והמשיך לדהור.

המראה 'הארי', האומץ, הקידה המנומסת ובעיקר חסדי שמים, גרמו לנאצי לחשוב כי לפניו ארבע נערות גרמניות שיצאו לטיול ביער.

* * *

כשהתחילה המלחמה, היו האחיות לבית רוזנטלר בשוויץ, מוגנות מפני הנאצים, ומיד לאחריה הן עלו ארצה, והקימו כאן את ביתן. את אביהן הן לא פגשו מעולם, אך הן זוכרות לו את חינכו המיוחד שהעניק להם להקדים שלום לכל אדם, ואת האומץ שנסך בהן כדי להינצל.

הווי מקדים שלום

לא מכבר הגיעה מעטפה לתיבת הדואר שלי, ובה מכתבה של נערה המתארת בריגוש רב סיפור זה ששמעה כמה פעמים מסבתה עליה השלום, שהיא גיבורת הסיפור. הסבתא שנפטרה לא מכבר נהגה לומר "הווי מקדים שלום לכל אדם" כי גם במקרים שמדובר בחיות אדם התועלת מרובה מן הנזק, ואין הוכחה גדולה ממה שנכתב לעיל.

אגב, מציינת הכותבת, שלוש אחיותיה של הסבתא האמיצה, עדיין מתגוררות בבני-ברק, רוות נחת ממשפחות מפוארות והכל בזכות הקדמת שלום וקידה קטנה, ואם לנאצי כך, ליהודים על אחת כמה וכמה.

וראויים הדברים לאמצם אל הלב.

שערי תשובה

משאבות של אמונה

ישנה איזושהי אהבה מיוחדת לחג הסוכות. תלויה בדבר? או איננה תלויה בדבר? אינני יודע. בוודאי שהיא תלויה בדבקותינו בתורה, ובמי שנתנה לנו אותה.

אולי היא, האהבה הזו, נובעת מפורקן המתח של הימים הנוראים, מהפגת החרדות מהדין המתוח, כי הלוא - בחסדי ה' - נחתמנו לחיים.

אולי, כי יש בסוכה את הניחוח היחודי של האקלים החורפי הממשמש ובא, בין ענפי תמר, לסדינים מצויירים וקישוטים צבעוניים הנשזרים ונתלים להם מקצה לקצה. יתכן שהאהבה הזו מקורה ברצון לשכון בין ארבעה כתלים שונים, אחרים, רעועים משהו, כתלים שמקרינים תחושה מתקתקה של ארעיות.

כמו לחוות נשיקה זכה של מי שאמר והיה העולם לבניו הקטנים, שיצאו מכובסים להפליא מבושמים מאבקות הכביסה השמיימיות של היום הגדול והנורא - שוטף העונות - יום הכיפורים. והנשיקה הזו היוצאת מעומקו של הלב האלוקי הרחמן, היא זו שמדביקה אותנו שטופי אהבה, לסכך הנצחי הקורן מן השכינה הקדושה שבאה לשכון שם.

סוכה בחנייה

"אין לי מרפסת סוכה בדירה שלי בקומה הרביעית בחולון המעטירה" מדווח לי ידיד ותיק "אבל כמו שאתה כותב, האהבה שלי לסוכה היא מעבר לכל דמיון. אנחנו עולים ויורדים מהחנייה שם ממוקמת לה הסוכה המפוארת שלנו, עד לקומה הרביעית, בשביל מלחיה או מזלג שנשכחו. במהלך השנים השתכללנו ובנינו מעלית מיוחדת היוצאת מחלון המטבח ומשתלשלת לה עד לפינת הסוכה, שם פערנו פתח קטן בסכך, כדי להכניס בצורה מכובדת וזריזה מטעמים וכלים נדרשים. כן, בשבת אנחנו פותרים את בעיית העירוב על ידי שיתוף כל הדיירים בעירוב מן המעלה הראשונה. אני אומנם החרדי היחידי בבניין, אבל כל השאר הם מסורתיים חביבים ששמחים מאד להיכנס ולהתארח בסוכה שלנו. כן, גם הם מקימים סוכה, אבל לצערי אלו סוכות חד פעמיות של ליל סוכות, אחר כך הן משמימות, ולכן אני "דג" אותם במשך השבוע שיכנסו יברכו על מאכל או משקה ויזכו גם במצוות לולב. אני - ברוך השם - 20 שנה מאז חזרתי בתשובה לוקח חופשה בימי חול המועד, וחוגג כל רגע פנוי בתוך ענני הכבוד. אם אני מרגיש מנושק ומחובק? בהחלט, מדובר בסוג של חיבוק אדיר, שקשה להנתק ממנו".

סוכה קיבוצניקית

גיא הקיבוצניק חזר בתשובה מול האף של כל הקיבוצניקים. אל תשאלו אותי מאין יש לו את האומץ להסתובב כבר 10 שנים עם כיפת קטיפת ענק, וציציות משתלשלות בלב לבו של הקיבוץ, קוצר מבטים משתאים כבר עשור שלם- מקיבוצניקים קשישים כצעירים - שעדיין לא עיכלו את התופעה. אשתו עם כיסוי הראש והחצאית הארוכה, צועדת שם עם אותו בטחון מלא, והקטנטנים נוסעים לתלמוד תורה בעיר הסמוכה.

"אני לא יוצא מן הקיבוץ. שתלו אותי כאן כדי לעורר את הניצוצות הכבויים שנמצאים סביבי. בני הקטנים מתחנכים כאן מצויין בניגוד לכל הגיון. קיבלתי פסיקה מאחד מגדולי הדור שעדיין מקומי כאן. כשיגיע הזמן, כנראה שאתפנה, יתכן שיימצא מי שיחליף אותנו במשימה העצומה הזו. בינתיים בעשור הנוכחי הספיקו למעלה ממנין קיבוצניקים לקבל על עצמם שמירת שבת, כך שהתפילות בבית הכנסת מתנהלות ביד רמה ובנפש חפצה. השנה, בניגוד לכל הציפיות הצלחנו לארגן פעמיים "סליחות" ברוב עם. נערי הקיבוץ נמשכו כמו פרפרים למנורה דולקת, אבל כל זה קטן, ממש קטן, לעומת הסוכה המופלאה אותה אני בונה ליד לביתי, סמוך ונראה לשביל המוביל לחדר-האוכל של הקיבוץ. הגיטרה תופשת כאן "כינור ראשון". עשרות צעירים מכאן ומהקיבוץ השכן באים לשיר. קצת שירי ארץ ישראל ואחר כך הם נשאבים לשירי הקדושה במשך שעות ארוכות. "וטהר לבנו לעבדך באמת" הם מזמרים בעיניים עצומות רוויות ערגה, לאמונה תמימה, שהם מנסים להתחבר אליה. שואבים קדושה משבעת הרועים, שבעה אושפיזין עילאין קדישין ויוצאים עמה למסע החולין שלהם עד לצומת הבאה של חייהם, הצומת של התשובה השלמה. כן, אם אתה שואל, אז הסוכה ממגנטת המון נשמות תוהות - טועות ומבולבלות שמקבלות כאן ליטוף שמיימי, תמימות נשגבת... כשאני מסביר להם שאברהם אבינו נמצא כאן, יצחק אבינו, משה רבינו, הם פוערים עיניים תמהות, אבל מאמינות. דומני שפעם סיפרו לרבי מקוצק שיש רב צדיק אחד שמצליח לראות את שבעת הרועים, הרב קוצק הגיב: "זו מעלה גדולה בהחלט, אבל אני מאמין שהם נמצאים בסוכה, וזו מעלה גדולה יותר".

גיא הקיבוצניק החרדי הוא שגריר בקיבוץ שלו, בעידן שהציונות כבר כבויה ועלובה, בעידן שהפטריזם נבול ונטוש, והקרקע תחוה ולחה לזרוע בה זרעי אמונה עצומים ומכים שורש.

גם השנה כבכל שנה בעומק הסוכה שלו באור הקורן של השכינה, יסללו עוד כמה עשרות נשמות רחוקות את הנהדר לבית סבא.

צילא דמהימנותא, כבר אמרנו? אמרנו.

סוכה צבאית עם רס"ר מנופלה

רס"ר מנופלה - את שמו הפרטי אינני מסוגל לזכור מפאת ריחוק השנים - היה עקשן כמו פרד. הוא לא יכול היה לסבול חיילים בכיינים ורכרוכיים, ואנחנו הנח"לאים, לא היינו בדיוק גיבורי חיל. כן, אומנם על הנייר, וגם לא על הנייר היינו חיילים קרביים, אבל בבסיס, הרחק מן האש והקרוב, נהגנו להתפנק לנו בחדרים, לאכול טוב, לישון טוב, ולהדחיק עד כמה שניתן את היציאה לשמירה, או לסיור עם הבטש"ית,

שלא לדבר על מארב של גיהנום בחום הלוהט של הבקעה בעיצומו של קיץ.

"אתם חבורת חיילים בכיינים" היה נוזף בנו רס"ר מנופלה, "נמושות, מפונקים, אין לי מושג מאיפה לקח הרמטכ"ל אומץ לשלוח חבורת ליצנים שכמותכם למשימות קרביות. אם אני הייתי רמטכ"ל הייתי שולח את כולכם להיות מוכרים בשק"ם, או לכל היותר להיות עוזרי רס"ר בבקו"ם בתל-השומר". כך היה נוזף ומעליב בנו, ואנחנו מתפקעים מצחוק מן החיקויים הכי מוצלחים על אופן הילוכו, עמידתו, והאקצנט הצווחני שלו.

אם בכל ימות השנה הוא היה נודניק, אזי בחג הסוכות הוא נראה, רס"ר מנופלה כמו מלאך מפואר - גבה קומה ועדין נפש - המשייט עם כנפיו בחול המועד וכמו מלאך לבן מלטף אותנו. הא כמובן, מנופלה שלנו היה דתי, ואנחנו כולנו "מלח הארץ" מושבניקים וקיבוצניקים חסרי לחלוחית.

"מתוקים שלנו" היה פותח במונולוג הדובשני שלו "בניתי את הסוכה בעשר אצבעות. אף אחד מכם לא הזיז אצבע להביא קרטון או ענף. לא נורא, אני מוכן להיות הפועל השחור שלכם, למה? כי מנופלה חולה על חג סוכות. כלומר על הסוכה. חולה זו לא מילה יפה. אוהב את הסוכה... אני - אל תשכחו - לא נולדתי כאן בארץ ישראל, ואני זוכר את הסוכה הענקית שהקים סבא שלי בבית הכנסת המרכזי בטרופולי. הו, הו, גרנו שם שבעה ימים. אוכלים, שותים, ישנים, לומדים, מתפללים בתוך הסוכה. הו, הו, ממש הרגשה של מלכים".

וכך היה רס"ר מנופלה מתפייט ושוחה עמוק עמוק בנהרות הנוסטלגיה שלו, ואנחנו דווקא היינו קשובים.

"אז ככה מתוקים שלי, אני לא נותן שום פקודה, אבל מי שרוצה, מי שהלב שלו רוצה, מוזמן לבוא לאכול בסוכה, וכשמנופלה אומר לאכול, אז הוא מתכוון לאכול. לא סנדוויץ עם ריבה, או חצי לחמניה עם שוקו, מנופלה פותח לכם שולחן אסלי, עם פיתות חומוס חמוצים חריף, והכל זו הצגה ראשונה לקראת הסטייקים הקבאב והשישליק".

נו, ועכשיו אחרי תיאור התפריט העסיסי, לכו תמצאו חייל שלא יתקע את כומתתו עמוק עמוק בפדחת, ויכנס בדחילו ורחימו לסוכה אחרי נטילת ידיים עם ברכה, ויברך על "לישב בסוכה" ואחר כך יאחז את הפיתה הטריה יברך "המוציא לחם..." וישקיע אותה עמוק עמוק בצלחת הטחינה הדלילה. תענוג גסטרונומי כזה, שיש רק פעם בשנה.

רס"ר מנופלה היה מפנק אותנו בסוכה עד שבלו שפתותינו מלומר "די מספיק, שבעים, לא רוצים יותר לאכול". ואז הוא נעמד לו על כסא, יישר

את צווארונו, הרטיט את שפמו ופרץ בדרשה עממית מתובלת באיזה משל עסיסי. אחר כך לימד אותנו לשיר "סוכה ולולב לעם סגולה, יחד ירונו ישאו תהילה". תענוג לאוזניים.

כן שרנו, שרנו במלוא גרון. אולי מתוך השובע של טעם הבשרים, אולי מתוך חיבה והערכה לרס"ר מנופלה היקר, ואולי מתוך החיבוק של אבינו מלכנו, ששלח את רועיו להשיב את בניו הטועים, הביתה.

ומה יותר בית ליהודים רחוקים, מאשר סוכה בגודל בינוני במחנה צה"לי בבקעת הירדן, וריקוד חסידי סביב לשולחן. "יחד ירונו ישאו תהילה".

ומי יודע חשבוננו של עולם, קרוב לוודאי ששם, בסוכה של רס"ר מנופלה, שאבנו מרוח הקודש, שנתנה לנו אחר כך את המעוף והמנוף לבנות גם סוכות כאלה, שישאבו לבבות לאבינו שבשמים. אולי.

סוכה בלב הג'ונגל

יחידת החילוץ המיוחדת של צה"ל יצאה ליערות ברזיל לחפש שלושה מטיילים ישראלים שנעלמו אי שם במעבה, או אולי נסחפו בזרם האימתני של אחד הנהרות. לך תדע. סיכויים קלושים.

השגעון הישראלי של הנוער המנותק מתורה, כבר גבה קורבנות לא מעטים. מנסים למלא את הנפש בריגושים מוזרים והרפתקאות שונות ומשונות כדי להשביע את הנשמה. בורות נשברים אשר לא יכילו המים. הנשמה היהודית לעולם איננה שבעה משטויות והבלים, לא נופים, לא נהרות שוצפים ולא מצוקים תלולים, מסוגלים להשביע ולהרוות נשמה של בחור-יהודי, שנשמתו חצובה מכסא הכבוד.

יונתן, אחד מן המצילים מספר: "כשהגענו ליער-עד הזה, כמעט התעלפנו. מאיפה מתחילים? מדובר במרחבים אדירים, בצמחיה סבוכה, בנהרות עם זרימה חזקה ביותר, וגם חיות טרף מסתובבות שם. שבועיים הסתובבנו שם כמעט אובדי עצות. יומם ולילה שואלים, חוקרים, בודקים. דולים מידע ממטיילים מזדמנים, חרדים מהנורא מכל. חששנו שמא הם עלו על קייקים ושטו לאורך הנהר. מדובר בסכנה של ממש. ישנם מפלים מסוכנים מחד, וגם תנינים ודגים טורפים מצויים בשפע. בערב סוכות מפקד היחידה הודיע לנו שכנראה אפסו הסיכויים, וכי אם תוך יום יומיים אין לנו מימצא רציני, אנחנו חוזרים ארצה. המשפחות בארץ היו במתח עצום. ערב סוכות. היינו כמה חברה דתיים, ותוך שעה קלה בלב יער-העד הוקמה לה סוכה מפוארת. כן, נזהרנו כמובן שהסכך שלה לא יהיה תחת האילן, שהרי סוכה תחת האילן פסולה. מצאנו קרחת יער קטנה וסוכתינו הברזילאית עם השכינה האלוקית החלה להקרין את קדושתה. התפללנו מנחה וערבית של חג. קידשנו על היין, וסעדנו סעודת

חג. האווירה היתה מרוממת מחד, אך הלבבות היו מודאגים. לחזור לישראל ללא המטיילים, או ללא מימצא, זה מעציב. אין מנוחת נפש למי שלא נקבר בקבר ישראל... כן, חשבנו על הנורא מכל. בשלב מסויים אחד מן החברים תפש יוזמה נשא דברי תורה והתחלנו לשיר לתוך הלילה. מפקד היחידה, איש לא דתי הוקסם מן האווירה ואמר לנו: "זו פעם ראשונה שאני מתרגש בתוך סוכה, מה יש בסוכה שכל כך מרטיט את הלב?".

"הסברתי לו על שבעת הרועים, האושפיזין הקדושים, שמשפיעים עלינו מקדושתם. אברהם נוטע בנו מחסדו, יצחק ממסירות נפשו וגבורתו, יעקב מתפארתו וגדולתו בתורה, משה רעיא מהימנא מוסר התורה, וכן הלאה. ובחסדי שמים נשזרו מפי מדרשי חז"ל וחידושי תורה במשך שעה ארוכה. ואז שאל מפקד היחידה: "רגע אני לא מבין, הרועים הנאמנים מגיעים לכל סוכה בעולם, גם כאן לברזיל באמצע שומקום...?". צחקנו. כן, השבתי לו, כאשר הסוכה היא כשרה על פי ההלכה, הקב"ה מוריד שכינתו, מקיף אותה בענני כבוד, ושולח את האושפיזין הקדושים כדי שכל יושבי הסוכות בכל פינה בעולם, ישאבו מלוא חופניים מן ההוד והקדושה של מצוות הסוכה. המפקד נדהם, הדברים חילחלו בלבו ובנפשו ואז הוא אמר משפט פשוט, כל כך פשוט שבא לבכות "אם כך, אם האבות הקדושים נמצאים כאן גם בברזיל, אז בזכותם נמצא את הבנים האבודים שלהם".

"לא יאומן כי יסופר, יומיים אחר כך בחול-המועד סוכות, זמן קצר לפני שעמדנו לקפל את הציוד ולחזור לישראל, הגיע מידע מאיזה ראש שבט ברזילאי שסיפר שראה שלושה מטיילים בואדי עמוק ותלול. לטענתו הם נראו חלושים וצעדו באיטיות. הוא השקיף בהם מן הצוק לתוך הוואדי, והלך לדרכו. טסנו לשם, מהלך 20 ק"מ מהסוכה, ואכן השלושה היו מורעבים במצב של אפיסת כוחות, הם איבדו כיוון, איבדו גם את המפות ובקיצור, זה יכול היה להיגמר בכי רע.

"אל תשאל איך מה כמה ולמה. המפקד הכריז שהאבות הקדושים בלב יערות ברזיל, ידאגו לבנים שלהם, והנה עינינו הרואות, הם נמצאו".

זלמנוביץ הרכין ראשו

"מה אספר לך אדון לוי... איך להגדיר זאת במילים אינני יודע. אולי מן הראוי שאשאף עוד קצת אויר לריאות, ואלגום עוד טיפת יין, כדי

שאמצא את המילים הנכונות לספר ולתאר לקוטפי הסיפורים שלך, כיצד חזרתי בתשובה".

כך פתח את סיפורו מר יגאל רפאלי, מהנדס במקצועו, ואחד מן המוחות היותר מבריקים בתעשייה הישראלית, אשר ידיו לו רב בפיתוחים טכנולוגיים חובקי עולם. איש לא כל כך צעיר מיודענו המהנדס, אב לשלושה ילדים נשואים, סב לשישה נכדים, אשר למרות גילו המפואר, 70, הוא חיוני וזריז להפליא, ועדין עובד כאחד הנמרים הצעירים במכמני אותה תעשייה עלומה, שהשתיקה יפה לה, ובודאי שעודף הסקרנות שלנו לדעת מה הוא בדיוק עושה שם, איננה כרטיס כניסה להציץ פנימה, לרזים הכי צפונים של המדינה.

אז ברשותכם, נמשיך לדשדש במדמנת הסקרנות המיותרת, ונמשיך בסיפור.

כן מיסטר רפאלי, אני אשמח כמובן לשמוע כיצד חזרת בתשובה, אם כי עליך לדעת שאני סוס זקן ישיש וסב, ולא אגזים אם אומר לך, ששמעתי בחיי כמה מאות סיפורים של בעלי תשובה, מיוחדים פחות, מיוחדים יותר, ומכיון שפינקסיי גדושים עד אפס מקום בהמון סיפורים מצויינים, סיפורך חייב להיות דובדבן. עם כל הכבוד להתרגשותך, ולריאותיך הסופגות מלוא אויר צלול כיון, את סידרי העדיפויות - מה יפורסם - לשמחתי, אני קובע.

"נו, נו, מכובדי, כבר סיפרו לי עליך כמה לשונות טובות שאתה גם מסיפור אנמי לחלוטין, חסר חיים וצבע, מסוגל לעשות לטיל בליסטי, ותסלח לי שאני קצת עוקץ אותך..."

עד כאן המהנדס רפאלי, אחוז היטב במיקרופון, הבט אל פני הקוראים הסקרנים וקרא את איגרת התשובה הפרטית שלך. נכנסנו להאזנה.

"ובכן הרב לוי, עד לפני חמש שנים, כלומר בהיותי בגיל 65, הייתי חילוני לחלוטין, מנותק לחלוטין מהווי הבית היהודי השורשי, שריקמת נשמתו עשויה משבתות וימים טובים, תפילות ותהילים, והמון דבקות בקב"ה. בניגוד להרבה גיבורי עולם התשובה כמוך למשל, לא צדו אותי ברשתות - האינטלקט בסמינרי ערכים ושות'. בניגוד לרבים וטובים, לא צנחתי ממצוקי תאילנד אל סלעי הוודיות בריסוק אברים כדי להכיר את הבורא, ואף אריה טורף לא איים לבלעני בשאגת רעבונו במצולות איזה גיונגל, כדי שאשמיע "הצילו" לאבא שבשמים. גם לא זכיתי לחלום איזה חלום מבעית ומפחיד שיעוררני, ואפילו לא חלום מתוק וחביב על אליהו הנביא או על רבי עקיבא ורשב"י, שישמחני. שומכלום. אין בציקלוני אפילו לא זנב-זנבה של תאונת דרכים קטלנית שבסופה המכונית נמחצה לחלוטין, והשתרבבתי ממנה - איכשהו עם כמה שריטות וצלע אחת שבורה. גם אני מכיר את הסיפורים הללו, והחזרה בתשובה שלי, לא

באה משם, לא ולא. היא אפילו לא מתובלת בדרמות הצבעוניות הללו. זה מה יש".

נו, נו, מכובדי זה כבר נשמע מעניין, אולי יצא לך לפגוש מלאך תכול-כנפיים בפאתי איזה מגרש חניה ברמת-אביב.

"אתה צוחק עלי?!"

לא ולא. בוא נמשיך, אני בהחלט נידבק להומור הבריא שלך אדון רפאלי.

"אנחנו גרים בשכונה חביבה וממוצעת בעיר חופשית במרכז הארץ. אני, מחוץ למקצוע שלי, השקעתי 40 שנים מחיי במאבק ב"כפייה הדתית" במסגרת תנועה פוליטית. יכולת למצוא אותי בהפגנות שלהם, מחזיק שלטים, צועק. יכולת לקרוא אותי במדור המכתבים למערכת עולה וסונט בעולם החרדי, בז לכל דבר שבקדושה. אודה ולא אבוש, אף ממון רב תרמתי בנפש חפצה, כדי לממן עתירות לבג"צ נגד מוסדות הדת וראשיהם, פה ושם אף רואינתי באמצעי התקשורת, ותקפתי ללא מעצור בלשוני כל מה שנוסף ממנו רוח יהדות. יתירה על כך, כשהייתי מהלך ברחובות קרייה ורואה את בני התורה על חליפותיהם ומגבעותיהם, הייתי בז להם, הם דמו בעיני ליושבי המערות ילידי שבטים, ולפרימיטיביים. אתה בוודאי מכיר את כל הקלישאות הנבובות שמדביקים לחרדים, אותם מרוחקים השכם והערב. הייתי חבר אף בכמה עמותות ששמו לעצמן מטרה לעקוב ולבלוש ולנבור אחרי כל פעילות חרדית באזורי הפריפריה, ולבלום אותה באיבה. הייתי חלק מאותם אלה שחרדו מן ההתעצמות של החרדים, והנבואות השחורות שהם ינהלו את המדינה ביום מן הימים - הדירו שינה מעיני. כמה מחברי הטובים, מפורסמים בארצינו כמי שמסרו נפשם על ביזוי הדת. בוא לא נאריך, השמאלנות והאנטי-דת שלי הרי הן פרושות לפניך, ואגב כך, מרוב שבזתי לדת ולנוטריה, מעולם לא הכרתי - הכרות אישית אף יהודי חרדי, ואם נקלעתי לפורום שכזה הייתי משמיע את דברי, סונט, תוקף, משפיל, מעליב ומיד אח"כ נעלם. לא היה לי רצון לשמוע את תשובותיהם וגם אם שמעתי פה ושם הסברים, לא התייחסתי אליהם כלל וכלל. תכל'ס, הייתי שמאלן פעיל, נמרץ ושופע התלהבות, דבק במשימה אידיאולוגית זו, שהזדהיתי עמה בכל נימי נפשי, עד לפני חמש שנים".

מר רפאלי, תרשה לי לומר שאני סקרן עד למטה משורשי שערותי. חפצי לדעת מי הפיל אותך ברשת, ומה סוד תיחכומו של הצייד הרוחני שלך, שהקב"ה ישמרהו ויחייהו?

"לא מתוחכם ולא שנון, ואפילו לא צייד. אך ענין קטן לפני כן. אנחנו גרים בבנין ובו ארבע דירות גדולות. אנחנו גרים בקומת הקרקע, והשכן דלת ממולי החליט לפני חמש שנים וחודשיים למכור את דירתו. ומי הקונה? בוודאי תנחש בקלות".

בהחלט, יהודי חרדי, קלאסי, ועכשיו תן לי שתי נקודות ופרס תנחומים.

"קח ארבע נקודות ופרס גדול. הנה נחתו להם בני משפחת זלמנוביץ בנחיתה רכה ארבעה מטר לידי. זוג הורים צעירים ושני תינוקות. קיבלתי הלם לא קל, אבל נאמן להשקפתי, החלטתי להתעלם מהזלמנוביצים, מה לי ולהם, אני בשלי והם בשלהם. מפעם לפעם כשנפגשנו במדרכה, בחצר, זלמנוביץ קידם אותנו בברכת "בוקר טוב" או "ערב טוב", ואני בלעתי את הלשון. התייחסתי אליו כמו אל אויר - ובקושי הנהנתי לו בחצי ראש".

"ערב אחד צילצול בדלת, אני פותח. הנה מולי - בשידור חי - זלמנוביץ הצעיר, ובידו שקית נייר חומה. "ערב טוב, אני יכול לשוחח עמך" ביקש. נו, עם כל סלידתי מחרדים, הכנסתי אותו לסלון ונכנסתי להקשבה. "מכובדי אדון רפאלי, אני רוצה לסגור מרפסת ולהקים פרגולה בחצר הגשתי תוכניות לעירייה, וכדי לזרז את ההליכים ולפשטם, אני מבקש את אישורך. יש כאן מפות עם תכנון אדירכלי מסודר, אין כאן חריגות אין כאן סטיות מן החוק. אודה לך מקרב לב אם תחתום על התוכניות" כך ביקש.

"רק ריבונו של עולם יודע, מה התחולל בקירבי. זעם עצור פיעפע בריאותי, טינה בת יותר מ-40 שנה ביקשה להתפרץ החוצה כמו לבה יוקדת המאיימת לבלוע עולם ומלואו. הרגשתי כאילו היהודי הצעיר הזה, עם הזקן הקצוץ, החליפה השחורה והמגבעת, הוא נציגם של החרדים עלי-אדמות, והנה הוא פולש לדי אמותי ומבקש לכבוש אותי ואת כל אשר לי, כפי התכנון הלוגיסטי הנורא, של "הפרוטוקולים של זקני ציון". הבחורצייק הביט בי בעיניים מבוישות, מבטו מושפל עם הרבה כבוד כלפיי והכנעה. אך ייחסתי זאת לחלק האפל והרע שלו, וכי כנראה הוא מסתיר תחת עור הכבש, את תאוות הטרף של הנמר. כך חשבתי.

"מכאן ואילך אדון לוי, הפך המפגש ביני לבין זלמנוביץ, למסע השפלה בן 10 דקות. מה לא אמרתי לו, בצורה הכי בוטה, הכי תקיפה, הכי משפילה, הכי מעליבה, כולי רושף וזועף. כולי עברה וזעם נגד הנציג של העולם והמימסד החרדי שנוא נפשי.

"למה באתם בכלל לכאן? למה לא נשאתם בבני ברק? אתם פרוזיטים, אתם לא משרתים בצבא, אתם הורסים את המדינה. כל מה שהיה לי בלב, בריאות, בלבלב, בכליות, ה-כ-ל שפכתי עליו בקיתונות של כעס מחד, ומאידיך בהתלהבות אדירה כמו נחשול עצום בים סוער המאיים לכבוש את החוף. וככל שהשפלתי והבכתי אותו, התחזקתי באמונתי הפנימית היוקדת שכל מילה שלי היא יהלום נוצץ. ומשפטיי המנוסחים היטב מייצרים נאום קטלני שאין גדול כמוהו, ואחרי שאביס אותו את הזלמנוביץ הזה, הוא כבר יעוף מפה לכל הרוחות וייעלם מן השכונה השקטה והחופשית שלנו.

"וכאן אדון לוי, בנקודת הסיום של המיתקפה הקטלנית והמתלהמת שלי, הביט בי זלמנוביץ הצעיר, במבט מבוייש אך חודר, התרומם מן הכסא, הרכין ראשו לעברי ואמר לי במילים ביישניות אך נוקבות תהומות": "ברך אותי מר רפאלי, ברך אותי שהקב"ה יתן לי התלהבות כמו שלך בעבודת ה', שיתן לי הקב"ה אמונה תמימה בו ובתורתו כפי שאתה מאמין באידיאולוגיה שלך עד נימך דמך הדקיקים. ברכני אדון רפאלי שארגיש בצידקת דרכי כיהודי דתי, כפי שאתה מרגיש בדרכך, ושלא אאבד את חיוניותי ועוצמתי עד גיל זיקנה ושיבה כמו שיש בך שכני היקר" כך אמר.

"אתה קולט אדון "קוטף סיפור"? הזלמנוביץ הזה התחנן שאברכו שהוא יזכה ללהט שיש בי, לעוצמה שיש בי בסלילת האידיאות הנבובות שיש לי, ובכל כך הרבה תמימות ופשטות, ענווה ושיפלות, עד שחשתי שהמילים שלו משספות את מעי ההומים, ואת ליבי האכזר, ובעיקר את היצר הרע והנורא המוליך אותי שולל בדרכיו המתעתעות.

"זלמנוביץ ניפנה ויצא, וברכני ב"לילה טוב". אבל לא היה לי לילה, ולא היה לי טוב. נשארתי יושב המום על הכורסא ומשחזר פעם אחר פעם, את אותן 10 דקות נדירות בהן אני מקלל, הוא מברך, אני מעליב, הוא מלטף. לפנות בוקר נרדמתי, ולא הלכתי לעבודה. בצהרים התעוררתי, מובס, שבור, מושפל, אך אין ספק, קליפה קטנה של רוע נשרה ממני, ורוח שברירית אך נעימה של אמונה חדרה לתוכי. כן, גם רוח מתוקה של סימפטיה החלה לקנות שביטה בליבי כלפי הזלמנוביצים. זהו, ידידי התעייפתי, אין לי מה לחדש. מאותו לילה אימתני ומביש התחלתי להתקרב, להתעניין, להסתקרן. זלמנוביץ היה לי למצפן, למורה דרך, לידיד נפש, לרב. אני שואל והוא משיב. אני חוקר והוא מסביר. שיהיה בריא, יודע הכל. הוא בן 25 תלמיד חכם, ואני עם הארץ בן 65 העושה את צעדיו הראשונים בעולם המופלא של הקב"ה, עולם שנכנסים אליו עם מפתח ההשראה של תיקון המידות והענווה שאין לה קץ. ועכשיו בכנות, שמעת בחייד סיפור תשובה שכזה?"

פרי קטן

התלהבות של הרשעים

אחד הפרושים המדהימים של המילים "עם-לבן-גרת" - ולא למדתי ממעשיו הרעים, (רש"י) רוצה לומר לא למדתי מהתלהבותו ודבקותו העצומה לעשות את עבירותיו "והלוואי" התחנן יעקב אבינו "שהייתי מסגל

לעצמי התלהבות ושמחה לעשות את מצוות אלוקי, כפי שאחי עשיו עושה עבירותיו".

הנה כי כן, הקינאה החיובית הזו ברשעים, בהתלהבותם, יש בה סוד טמיר, אשר מצליח לפוגג ולפורר כאלה שמוסרים נפשם לקעקע את יסודות הדת. וכל מילה מיותרת.

ובאמת, עם כל הכבוד לניסיון שלי כעתונאי ואיש ציבור, סיפור תשובה כזה עוד לא שמעתי. שתהנו.

פושע ישראל בגופו

פרק א'

ר' שלומי בן דור הוא משגיח הכשרות הכי דינמי שיש על פני הגלובוס, והנה לכם פתיח של סיפור אשר מיד זוקף כמה מאות גבות סקרניות של קוראים בעלי ענין, שיד ורגל ועוד הרבה עניינים להם בענף הכל כך טעון מתחים הלכות וחידושים, כענף הכשרות.

אך מה לנו כקוטפי סיפורים מצויים, כי נדוש לנו בצ'ולנט הסמיך הזה של כשרויות למיניהן ולסוגיהן. בואו נניח לו. אלא שכדי להמריא עם ר' שלומי בן דור הרחק הרחק למחוזות סיפורו המיוחד, צריך להטעין אתכם בכמה הסברים מינימליים כדי למנוע הליכה לאיבוד באיש, בתפקידו, ובעלילתו.

ובכן, בן דור מיודענו הוא מומחה ובעל ידיעות עצומות בכל הקשור לאותם חומרים כימיים, ותמיסות טבעיות או מהולות, ושאר אבקות רבות אנפין המתערבבות להן עם כל מאכל מצוי, ומוסיפות לו צבע, גוון, ארומה, טעם ואריכות ימים.

אירגוני כשרות חשובים דואגים לאמץ אותו אל קירבן, על מנת שיתן להם מידיעותיו, ולא פחות חשוב, יצא מטעמן למשימות עלומות לאותם

מפעלים נידחים בקצה זנבו של הגלובוס, מפעלים המייצרים את אותם חומרים ייחודיים ודי נחשקים אצל יצרני הממתקים המאפים והגלידות.

לאור הנ"ל ובהתאם ליכולותיו ומיומנויותיו לבצע תחקירים ובדיקות כימיות שונות ומשונות, נאלץ ר' בן דור לעזוב מפעם לפעם את רעייתו ושבעת ילדיו, לעלות על מטוס חד-חרטום, ולנוע על כנפיו לאחת מארבע מכנפות הארץ, תלוי מי המשלח.

כן, ר' שלומי בן דור, בוגר אחת הישיבות החשובות, בהחלט אוהב את תפקידו, ורואה בו כשליחות מן המעלה הראשונה, ורבותיו ללא יוצא מן הכלל מחזקים את ידיו. "הטיסות שלך נועדו לשמור על כשרות המזון של מאות אלפי בתים בישראל, ועל טהרת הלב של ילדי ישראל הנובעת מכך. כל תמיסה או אבקה שיש בה מיני טומאות ואיסורים עלולה לאטום לבבות, והתוצאות מי ישורן?".

בשינוי מילים חמות ומחזקות אלו הוא אורז את מזוודתו הקטנה, אוחז בתיק התפילין שלו ושועט למרחבים עם זכוכית המגדלת המקצועית שלו, ומחפש טוהר, נקיון וזוך, אם אכן הם נחשפים מבעד לעדשת המיקרוסקופ.

"ר' שלומי, יש לי בשבילך משימה עצומה, שאם תעלה יפה, אזי אוכל לשפר בצורה פנטסטית את מוצרי הגלידות של מפעלינו, הן בטעם, הן בריח, והן באיכות" כך הודיע לו יום אחד מר צביקה מיכאלי, יצרן ומנכ"ל חברת הגלידות שלג מתוק בע"מ ההולכת וכובשת מקום של כבוד בפריזרים של הציבור החרדי.

"נו, ומה הפעם?" שאל שלומי.

"שים לב, המשימה היא להגיע לסין, המדינה האדומה, נחיתה בשנחאי ומשם בטיסה פנימית של חצי שעה תגיע לחלק המערבי של המדינה, לאזור עני ודי זניח. מדובר באזור הררי שיש בו עשרות כפרים. העיירה המרכזית באותו מחוז, שמה קלי, היא מונה לא יותר מ-20.000 תושבים. זו עיירה תעשייתית אפורה ודי עלובה, המפעל שם קטן אך מודרני מאד. מייצרים בו חומר כימי מיוחד המייצב גלידות פרווה, וחומר נוסף המזרז ומעורר את תאי-הטעם בצורה בלתי רגילה, כך שגלידת פרווה תצא יותר טעימה מגלידה חלבית. עליך לבדוק אם אכן תהליך הייצור והחומרים כשרים ומתאימים לכשרות המהודרת שלנו. אם כן, נפתח שם קו ייצור זמני. לצערי בעיירה קלי אין מלון ראוי לשמו, אך איתרתי לך מלונת ברמה סבירה, בכפר מקסים אחד, צימוניו, 50 קילומטר מקלי, פחות משעה נסיעה. אתה תתארח שם כמה ימים ומשם תנוע מדי בוקר למשימתך במפעל בקלי".

ערב הטיסה.

מחבק ומנשק את ילדיו לפני כניסתם לשנת הלילה המתוקה, וכמובן מבטיח מתנות קטנות לכל אחד. מבטיח אמרנו? כן, אבל גם מקיים.

בידו השמאלית המזוודה עם הבגדים וכלי הרחצה, ובימינו תיק התפילין הקטן ובו הטלית, סידור התפילה והגמרא הקטנה, מסכת "בבא קמא", דף היומי, ייהרג ואל יעבור, בלשון מליצית כמובן.

נתב"ג. עולים למטוס חברת התעופה הסינית "נגסקי" לכיוון שנחאי. שלומי מכיר את סין, אבל האזור המדובר, חדש לו.

הבודק הבטחוני מלכסן העיניים מודיע לשלומי באופן חד משמעי: "שני התיקים נכנסים בלעדיך למחסני המטוס, אצלנו איסור חמור להיכנס עם תיקים למטוס". שלומי מנסה לשכנע אותו באנגלית מהוקצעת: "תראה זה תיק קטן, פה מונחים התפילין שלי, יהודי לא יכול להישאר בלי תפילין, אני אניח אותנו על ברכיי".

איפה? הסיני עקשן כמו פרד. "אצלנו בסין החוקים שונים, שני תיקיך בבטן המטוס, אחרת אתה נשאר כאן". זו תקנה חדשה, אבל לך, תתווכח עם סיני...

יש ברירה? אין ברירה. אין אף משגיח כשרות שבעולם שמסוגל ליצור משבר דיפלומטי עם מדינה ידידותית ועוד אימפריה, גם לא מיודענו.

שלומי נפרד מתיקיו ונכנס לבטן המטוס.

נוחתים בשנחאי, בשעות הבוקר המוקדמות.

המשגיח החרוץ ניצב במרכזו של שדה התעופה, וממתין כמו רבים וטובים למזוודה שלו ולתיק התפילין. השעון רץ, צריך להתפלל ולהניח תפילין, עוד שעה וחצי הוא אמור לעלות על המטוס הקל ולטוס לכפר הקטן שליד קלי. יש עדיין מספיק זמן.

נו איפה המזוודות? גלגלת המזוודות נעה לה באיטיות בתוך הטרמינל, ומאות הנוסעים נוטלים את שלהם ונוטשים את הלובי. לפתע הוא מבחין במזוודת הבגדים, נפלא, כנראה שמיד אח"כ יופיע גם תיק התפילין במלוא הדרו.

דקה ועוד דקה, המחוגים דוהרים זהו! תם מסע המזוודות. "הנוסעים מתבקשים לעזוב את אולם הנוסעים" מצפצפים הרמקולים.

ר' שלומי בן דור נסער. "איפה תיק התפילין שלי? לא התפללתי. מזל שאמרתי "קריאת שמע" בזמנה. עדיין, ריבוננו של עולם מה עושים?".

הוא רץ למשרדים, משם למחסני שדה התעופה, ואח"כ שעט למודיעין איה התיק? שם בישרו לו לקונית "מצטערים מאד אדוני, תיק התפילין שלך נשכח במטוס, זה קורה, טעות לעולם חוזרת. המטוס כבר יצא לטיסה פנימית אבל אנחנו מבטיחים לך שתוך 24 שעות התיק שלך יגיע אליך לכל פינה שתתארח כאן בסין".

הפלאפון רוטט "מיסטר בן דור, עוד 10 דקות יוצא המטוס הקל ממנחת המטוסים לכפר צימוניו 50 ק"מ דרומית לקלי. מחכים לך ברציף 128 בדרום השדה".

נושף ומתנשף רץ משגיח הכשרות שלומי בן דור לרציף 128 עם מזוודת בגדיו בידו הימנית, עם עיניים לחות ועם תקווה כמוסה שאי שם בכפר הבלתי הנודע, במלונית הקטנה הוא ימצא תפילין. אוי, אוי, רק זה לא. אוי לי ואבוי לי, אם לא אמצע שם תפילין".

ליבו פעם בקצב כזה שאם מתנדב "הצלה" היה בודק אותו, הוא היה מחייב אותו להתאשפז מיידית, שלא לדבר על לחץ הדם. שלומי בן דור מחייג לכל מי שהוא מכיר בארץ ובעולם ומתחנן על נפשו, שילחו לי תפילין לכפר צימוניו בסין, אנא!".

השעה 11.00 בבוקר. הוא כבר התפלל את רוב תפילת השחרית. הוא דוהר לכיוון המלונית, מקבל את המפתחות ונכנס לחדר.

"ברוך שאמר והיה העולם" זו הפעם הראשונה בחייו הבוגרים שהוא מתפלל תפילת שחרית ללא טלית ותפילין. הרגשה נוראה, תחושה של חידלון, של ריקנות, משהו מהותי-רוחני חסר.

הוא יורד ללובי המלונית ולא מפסיק לחייג, לאנשי עסקים, לבלדרים, לרבנות הראשית לחבריו המשגיחים "אנא ד' הושיעה נא..." שישלחו לי לכאן תפילין. כבר ארבע אחה"צ, עוד שעתיים שקיעה, בעוד שעה נקבעה לו פגישה עם ד"ר מאוניו ציאגני, כימאי סיני בעל שם שאמור להצטרף אליו לביקור במפעל שבעיירה קלי מחר בבוקר.

אנשים נכנסים ללובי ויוצאים ממנו, אך לכולם חזות סינית, נמוכי קומה, עיניים מלוכסנות ולשון מתגלגלת בשפה שהוא לא הצליח להתחבר אליה.

במשך השעות הללו הוא אמר תהלים בעל פה.

"מאן יבוא עזרי, עזרי מעם ד'".

בשעה דקה לחמש נכנס ד"ר מאוניו ציאגני ללובי המלונית, ולצידו אדם מגולח גבה-קומה בעל חזות מערבית, ולראשו כובע קסקט בצבע חום

בהיר. לאחר לחיצות ידיים נימוסיות, הציג הסיני את מלווהו "זה ד"ר סטיבן איינשטיין מאנגליה, אנחנו עובדים באותה מעבדה..."

"איינשטיין?" תמה בליבו שלומי המשגיח שחש באותן שעות בלתי מושגח לחלוטין, "תסלח לי מיסטר איינשטיין אתה יהודי?"

"כן, כן" הנהן הד"ר האנגלי.

"תגיד לי, מיסטר איינשטיין, אולי במקרה יש לך כאן זוג תפילין?"

"בוודאי, תיק התפילין שלי מונח בבאגז' מכוניתו של ידידי ד"ר מאוניו ציאגני..."

אין כאן מה להאריך, ר' שלומי בן דור נישק את זוג התפילין של איינשטיין, עלה בזריזות במדרגות לחדרו והניח אותן בברכה כמונה מעות, וכולו רעד ודמעות של התרגשות על הנס שנעשה עמו.

"ריבוננו של עולם, סלח לי. ללא ספק העונש הזה מגיע לי, אבל הנה במעמד זה אני נשבע שלעולם לא אעזוב את תיק התפילין שלי, לעולם! גם במחיר שאתקע באיזה נמל תעופה, גם במחיר שאפסיד עבודה, בכל מחיר!"

כך נשבע בלהט המשגיח המוכשר. הוא התיישב לצד שני הכימאים המומחים ופתח עימם בשיחה מקצועית, לא לפני שהתפלל וחזר והתפלל "אנא אבא שבשמיים, שהסינים יעמדו במילה שלהם, ותיק התפילין שלי יגיע אלי מחר בבוקר".

פרק ב'

לילה מסוייט ושופע זיעה קרה עבר על המשגיח שלומי בן דור, ובחלומו הוא רואה אלפי זוגות תפילין מרחפים באויר, הוא מנסה לתפוש אותם, אך הם גבוהים מדי, הוא מתחנן לקב"ה שירחם עליו, ובחסדיו המרובים, ינחית זוג תפילין אחד בשבילו. ומן האופק - בחלומו - הוא שומע בת קול: "קרקפתא ד'לא מנח תפילין, פושע ישראל בגופו".

"אבל הנחתי, הנחתי!" זועק שלומי, ונע במיטתו ימינה ושמאלה עטוף ורטוב זיעה. הוא פקח את עיניו, קם, נטל ידיו והסיט את הוילון. השמים עדיין זרועי כוכבים, ואיוושה חרישית של משאבת מים מרוחקת בלב הכפר, זימזמה באוזניו, "כן, אני בכפר הסיני צימוניו, אבל עדיין בלי תפילין, עוד שעתיים וחצי זריחה, אנא ריבוננו של עולם, עשה עמדי חסד של אמת, ושחברת התעופה הסינית תעמוד במילה שלה, ותיק התפילין יגיע עוד הבוקר, אינני מסוגל לחוות עוד יום של סיוט..."

שלומי חזר להתכרבל במיטתו אך לא נירדם. באוזניו זימזמה אותה בת קול מן החלום "קרקרפתא ד'לא מנח תפילין פושע ישראל בגופו", הוא תקע עיניו על מכשיר הפלאפון שלו שהונח על השידה ושיחזר את מאורעות היום.

לפתע צילצול.

הלו? על הקו צביקה מיכאלי מנכ"ל חברת הגלידות "שלג מתוק בע"מ".

"שלומי בוקר טוב, שמעתי שעברת חוויה עם התפילין, מה בדיוק קרה שם?"

"אל תשאל צביקה, אני עדיין באמצע החוויה, ואם חב' התעופה הסינית לא תעמוד בדיבורה, אני בבעיה לא קטנה. ולא פחות חשוב צביקה, עשה לי טובה אני לא חוזר עם מטוס סיני לישראל, סדר לי מקום ב"אל-על" הסינים לא מוכנים שאכנס למטוס עם תיק התפילין, ואני נשבעתי שאני לא נפרד מהם לשניה אחת כל עוד אני בחו"ל, או בטיסה".

"אל תדאג, אסדר לך, ואוודא שהסינים מחזירים לך עוד הבוקר את התפילין" כך צביקה.

בשורות טובות. השעה 6.45 נקישה על הדלת.

משגיח הכשרות פותח, בפתח פקיד הקבלה ובידו תיק התפילין "הרגע זה הגיע לכאן בשבילך" הוא מאנפף באנגלית טבולה בצליל סיני צורמני.

"תודה, תודה!" ושלומי הנסער פוצח בשיר ובזימרה, ורגליו מקפצות להן כעופר האיילים על הרי בתר "איזה אושר! התפילין חזרו!"

בשמונה ושלושים אחרי תפילת שחרית וארוחת בוקר קלה, צפצוף מכונית.

הכימאי הסיני ד"ר מאוניו ציאגני בלוויית עמיתו הכימאי האנגלי היהודי ד"ר סטיבן איינשטיין ממתנינים לשלומי בן דור. פניהם לעיירה קלי, למפעל המיוחד לייצור אותן אבקות כימיות עלומות, המייצבות את גלידות הפרווה ומוסיפות להן ארומה משובחת.

שלומי מתיישב מאחור, מחבק חזק את תיק התפילין, ואומר לשניים "לא עוזב את תיק התפילין שלי".

ד"ר איינשטיין מחייך, אתה כנראה בטרומה..."

"נכון, ד"ר איינשטיין, אתמול היית שליח נפלא בשבילי, אבל אינני רוצה לסמוך על הנס, כל עוד אני בחו"ל ובטיסות, התפילין עלי יומם ולילה".

לאחר 30 קילומטרים של נוף הררי רווי מתלולים וצמחיה מוריקה, גלשה המכונית לאתר מישורי משמים וצהבהב. לא בדיוק מדברי, אבל חסר שמחת חיים ודליל בצמחיה. במרכזו של אותו מישור, תקועה לה העיירה קלי וכמו שצביקה מיכאלי המנכ"ל תאר, "זו עיירה אפורה, משמימה, אבל עם אזור תעשייה מודרני ושוקק חיים".

השלושה ירדו מן המכונית ופניהם לדלת החשמל הזכוכיתית, האוטומטית, ורחבת הידיים.

המפעל להפקת תמיסות מזון כימיות, לא היה אלא מעבדת ענק, כשלצידה פס ייצור קטן. כמאה ועשרים כימאים שקדו על מחקרם, מודדים, שוקלים, בודקים מערבבים.

"שמי רודריגז אמריליו, אני מנהל המפעל, נכון אני כימאי ספרדי, וכולם פה כימאים ילידי סין וגם יפאן, אבל זכיתי ובעלי המפעל הוציאו מכרז לפני עשר שנים, ודווקא אני זכיתי בו".

הספרדי ישוב על כס המנהלים, חייך אל השלושה ולחץ ידיהם בחום רב. "תראה מיסטר בן-דור, מבחינתי אתה יכול לעשות כאן מה שתרצה. לתחקר כל כימאי, לבדוק כל חומר, לנטרל תמיסות, ולהרכיבן מחדש. הכל מותר, כי אנחנו המפעל הכי הגייני בעולם, וגם הכי מתוחכם, ואין לנו מה להסתיר".

לפתע דפיקה בדלת המשרד, אשה קשישה נמוכת קומה בעלת חזות אמריקנית נכנסה פנימה.

"שלום גברתי. רבותי, זו גברת מרינה יוסטון-רייס, היא בעלת המפעל ובזכותה הרבה מאכלים טובים בעולם זוכים לטעם טוב ולשימור מעולה". מציין הספרדי.

הגברת יוסטון-רייס היתה קצת נבוכה ושאלה "זה האורח מישראל?".

"כן", השיב רודריגז המנכ"ל, "הוא מייצג חברת גלידות גדולה בישראל, ובא לבדוק אם ניתן לייצר גם עבור היהודים, שכידוע שומרים על כשרות מסוימת, את יודעת!"

"כן, יודעת יודעת" הפטירה הגברת "הם יהודים".

* * *

במשך שבוע ימים נסע המשגיח החרוץ והמיומן שלומי בן דור, מחדרו שבמלונת לעיירה קלי ובמשך 12 שעות רצופות בחן כל מבחנה וכל גרגיר תמיסה, תיחקר כל כימאי, ועקב בדקדקנות אחרי כל פסי הייצור. ומה

מונח וצמוד וקרוב לחזהו כל הזמן? כמובן תיק התפילין שלו. לא נע ולא זע, כי שבועה זו שבועה.

היום האחרון, השעה האחרונה. השעה שש בערב, במפעל בקלי, הפלאפון מצלצל. על הקו צביקה מיכאלי "נו שלומי, לסיכום התחקיר בסין מה סיכוייני לזכות מהם לחומרים כשרים".

"מצויין, מעולה ממש. בהשקעה של כמה אלפי דולרים אנחנו פותחים כאן פס ייצור כשר למהדרין, הגלידות שלך צביקה יכבשו את ישראל".

שלומי חיבק את תיק התפילין שעל לחזהו ופנה לצאת. לימינו מנכ"ל המפעל רודריגו. "שיהיה בהצלחה" איחל הספרדי "תעדכן אותי לאן פנינו".

"יהיה בסדר" הפטיר בן דור.

שלומי נכנס למונית טרק את הדלת ולחש לנהג "צימוניו". הנהג לחץ על דוושת הגאז.

"עצור!!! עצור בבקשה!!".

בעלת המפעל הגברת בת ה 82 מרינה יוסטון-רייס נופפה בידיה לעבר שלומי בן דור. המונית נעצרה, ושלומי עם תיק התפילין בידו ניגש אליה. "כן גבירתי, סליחה שלא נפרדנו. פשוט חשבתי שאת לא במפעל. באמת מפעל לתפארת תודה על הארוח, אני בדרך לישראל...".

"יש לי בקשה קטנה אליך, אתה יהודי נכון?".

"נכון" השיב שלומי "גם אני יהודיה, וגם בעלי צ'רלס יוסטון רייס הוא יהודי. הייתי רוצה להכיר לך אותו".

שלומי צעד לימינה. צריף עץ שבדי רחב ידיים, היה צמוד לקיר הדרומי של המפעל. הם בפנים. "כאן אנחנו גרים בעיירה, מאז שנוסד המפעל שלנו לפני 55 שנה. אתה אולי לא תאמין, אבל אתה היהודי הראשון שאני נתקלת בו מאז בעלי ואני היגרנו לסין. צ'רלס תכיר, זה שלומי בן דור מישראל".

צ'רלס יוסטון - רייס גבר כבן 83 יושב על כסא גלגלים, חלוש וצנום, מחובר למכשיר הנשמה קטן.

"ברוך הבא מיסטר" חירחר צ'רלס.

"צ'רלס אני יכולה לספר לך?" שאלה הגברת את בעלה.

"כן, בשמחה... ואני מקווה שהוא יכול לעזור לי".

שמש סינית כתומה נטתה מערבה אל אופק משמים, והעיפה קרניים טרום אחרונות אל המרחב הצהבהב.

"מיסטר בן-דור. אנחנו ניצולי שואה, בלי להיכנס לפרטים מיותרים שנינו ללא תיאום מראש החלטנו להגר לסין ולנטוש את אמונתנו. כאן נפגשנו, כאן נישאנו, כאן עשינו עסקים ולא עסקנו ביהדותינו. לפני מספר חודשים צ'רלס חלה, ומצבו הדרדר... ומאז יש לו בקשה קטנה.. למות כיהודי. אתה יכול לעזור לנו?".

שלומי הרגיש שמדובר בעת רצון.

"צ'רלס, האם הנחת תפילין אי פעם בחיידך?".

"לא", השיב הקשיש "אבל אני זוכר את אבא שלי מתפלל עם טלית ועם תפילין... וגם סבא".

שלומי פתח את תיק התפילין, עיניהם של צ'רלס ומרינה ברקו וזהרו, מהתרגשות. הוא הוציא את הטלית. צ'רלס, תברך מילה במילה אשר קדשנו... להתעטף בציצית" הטלית גלשה על כל גופו של צ'רלס, עד כפות רגליו.

"אשר קדשנו במצוותיו.. להניח תפילין" שלומי הידק את הרצועות השחורות על ידו הרזה של צ'רלס, הקטין את התפילה שעל הראש למימדי קרקפתו, והכריז בקול רם. "עכשיו צ'רלס אנחנו אומרים קריאת "שמע ישראל" ומקבלים על עצמנו עול מלכות שמים בסדר?".

הזקן הנהן בראשו, ושלומי הצמיד את סידור התפילה לנגד עיניו של היהודי המרוחק.

"שמע ישראל ה' אלוהינו...".

"ואהבת את ה'" צ'רלס יוסטון רייס בן ה 83 אומר קריאת שמע מילה במילה, לאט לאט, ועיניו בוכיות כאותן מעיינות זכים ודקים בנקיקי הסלעים, ומחבר ומדביק עצמו בחזרה לשורש נשמתו.

"כן, אני יודע מגיל שלוש להגיד קריאת שמע, אבל אחרי המלחמה אחרי שנותרתי יתום חסר שמחת-חיים, נטשתי הכל. תודה שהזכרת לי, תודה שזכיתי להניח תפילין לראשונה בחיי" בכה הזקן.

* * *

שלומי בן דור חזר למונית, חובק חזק חזק את תיק התפילין, "אם לא הייתי צמוד אליו, ספק אם היהודי הזה היה זוכה להניח תפילין ולו פעם אחת בכל ימי חייו".

שלומי עצם את עיניו, ובאוזניו הדהדה אותה בת קול "קרקפתא ד'לא מנח תפילין....".

* * *

שבועיים אח"כ מכתב בתיבת הדואר.

"עבור שלומי בן דור, חבר יקר. שלושה ימים אחרי שביקרת אותנו, נפטר בעלי עם חיוך על פניו "מרינה, זכיתי להניח תפילין". אלו היו מילותיו האחרונות, כמו כן בעזרת הקונסול הישראלי הבאנו את צ'רלס לקבר ישראל, תודה לך שלומי מכל הלב. מרינה יוסטון רייס".

פרי קטן

לא יידח ממנו נידח

הנני מלא הודיה לאותם קוראים יקרים, אשר מרגישים צורך עז להעביר אלי סיפורי השגחה מרטיטי לב, סיפורים שכאלה המלמדים אותנו פעם אחר פעם, כי לא יידח ממנו נידח, ויש תקווה ואור, גם לאלה השקועים עמוק במדמנת הריחוק והחושך.

הקב"ה ברחמיו העצומים חובקי העולם, שולח שליחים נאמנים, החווים "חוויות" לעיתים לא נעימות, אך בסופו של יום הוא פותח להם צוהר להבין, על מה ולמה.

רק תארו לעצמכם ששלומי בן דור לא היה נשבע להיצמד לתיק התפילין שלו? לא יאמן.

שערי רגישות

דוחפי הדלתות

יש עולם פנימי נסתר ועמוק עמוק, בלתי נראה, בתוך ליבו של כל אדם, זהו בעצם עולמו האמיתי. לשם הוא יוצא ולשם הוא שב, לפעמים הוא מסתיר את העולם הפנימי שלו תחת מעטה של כוח, שחצנות ודיבורים לא יפים, לפעמים הוא רוצה לשכוח מן העולם הפנימי הזה, לנכות אותו, שלא יפריע, שלא יציק לו. כי אם אדם מעדיף לצעוד בדרכי השקר, אזי העולם הפנימי האמיתי שלו מנסה לעצור אותו. הוא צועק מתוכו: "הי! בן אדם, חזור לדרך הנכונה, אני העולם האמיתי שלך וכדאי לך לשמוע בקולי כדי לא ליפול ולהיכשל חלילה".

כן העולם הפנימי צועק, אבל לא תמיד שומעים אותו.

ויש באותו עולם פנימי נקודה קטנה של אור, היא חבוייה בתוך נקיק במצולות הלב וקוראים לה נקודת הרגישות של האדם. והיא יותר אמיתית מכל העולם הפנימי שלו, לעומתה - העולם הפנימי הוא שקר. כי היא - נקודת הרגישות - היא הטוהר שבטוהר. כי היא נקודת החיבור בין הקב"ה לאדם. היא היא, "ועשו לי מקדש ושכנתי" היא המקדש בתוך ליבו של כל אחד ואחד. היא אבן השתיה שבתוכו. היא הנקודה הכי אלוקית שבאדם, ובתוך הגוף החומרי והעכור שלנו, היא כל כך רוחנית שהיא מאד סובלת ומתייסרת, והסבל שלה הופך נורא יותר ויותר אם שוכחים ממנה או מזניחים או משחירים אותה.

נקודת הרגישות.

וכאן צריך לומר אמת מזוקקת יותר. נקודת הרגישות של כל אדם בעולם, איננה שייכת לו, היא לא בשבילו, היא בשביל האחרים, האמת הפנימית שלו, הרגישות שלו - שייכת לאחרים.

נכון שזה תמוה? נכון שזה לא מובן?

ננסה להסביר.

כשאנחנו מכנים מישהו בתואר אדם טוב, חברותי, מתחשב, אהוב על הבריות מאיר פנים ובעל חסד ועוד ועוד, למה הכוונה? הכוונה היא שהאיש רגיש ועירני לנקודות הרגישות של אנשים אחרים. זה כמו שיש לו מיקרוסקופ ביד והוא מביט דרך העדשה המגדילה פי מליון לתוך הלב של חברו, חודר לאט לאט עמוק עמוק דרך השכבות העבות הכהות אל הנקיק הפרטי, ושם מתחת לכל הגילויים הניסתרים, נחבאת לה נקודת הרגישות של הזולת.

והיא - תמצית הטוב של הזולת.

והוא בוחן במיקרוסקופ שלו מה כואב לה, ומה מציק לנקודת הרגישות של האחר. הוא סורק את האמת הפנימית שבה, כדי לדעת לאן היא שואפת, מה מושך ומניע אותה מה יוסיף לה אור ואושר, אבל ההצצה הזו אינה נעשית סתם כך בשביל הסקרנות, חלילה וחס! האיש הטוב הזה רושם את כל הנתונים של המחקר המיקרוסקופי העולים מנקודת הרגישות של הזולת, ולפיהם ועל פיהם, הוא מתנהג עם הנבדק שלו.

האיש הטוב והרגיש, מכין "מזון" למען נקודת הרגישות של הזולת, כי הרגישות של הזולת זו חובת האדם בעולמו. רק כך הוא מצליח לתקן מידותיו ולהיבנות כיהודי טוב העושה נחת רוח לבוראו.

וכשהוא מתקן ומחייה ונותן "מזון רוחני" לנקודת הרגישות של הזולת, אזי גם נקודת הרגישות שלו מזדככת ומבריא. כך שיוצא מזה, שהוא מתקן ומבריא את עצמו בעזרת הרגישות לזולת.

הוא יודע בדיוק מתי לחייך לזולת, מתי לחבק, מתי להעניק מתנה וכמה מילים טובות להשמיע לכל אדם, ובדיוק מה הוא הזמן לכל מילה טובה. וכך הוא בונה אנשים שיהיו יותר שמחים ויותר מאושרים בעולמו של הקב"ה, ובמעשיו ודיבוריו הוא מרהיב שם שמים על זולתו, וכך הוא גם אוהב יותר את בוראו.

כן זוהי תכליתו, וזו כמובן זכות גדולה שאדם מבין שהרגישות של הזולת היא בעצם עבודה המוטלת עליו, זו משימת חייו!

וככל שאדם מצליח לשמח אנשים, להאיר את עולמם במאור פנים ובמילים טובות הוא האדם השלם. השלמות שלו נובעת מן העובדה, שהוא הופך להיות הבעלים של נקודת הרגישות של כל האנשים שהוא מכיר בעולם.

ועם הנקודות הרגישות הללו הוא עולה אחרי 120 שנה אומר לקב"ה: "ראה אבא שבשמים, הבאתי לך את כל נקודות הרגישות שפיזרת בעולמך אצל ברואיך, והחזרתי לך אותן מוארות ושמחות בדיוק כמו שביקשת".

שיחה עם אחד הקוראים.

"הרב לוי רציתי לספר לך בקצרה ממש סיפור מאד רגיש שנתקלתי בו.

סוחר כלי הבית ישעיהו אופנהיימר, זה שם בדוי כמובן, הוא יהודי מאד רגיש לזולת. אני מכיר אותו לפחות 20 שנים. לילה אחד אני רואה אותו עולה באיטיות במדרגות עם יהודי נמוך, מסורבל גוף שאישוניו אומרות: משבר ועצבות. אופנהיימר אוחז בכתפו של הלה, ומעודד אותו "יופי, מנדוש עוד קומה, ואנחנו מתחילים בתחרות, ובעזרת השם, הפעם תנצח".

"אחרי חצות לילה, באחד הרחובות היוקרתיים בעיר, אופנהיימר הסוחר המכובד, עם אדם משונה לצידו, הולך לעשות תחרות. איזו תחרות ריבונו של עולם "הסקרנות לא הניחה לי. שאלתי את אופנהיימר אם אני יכול לצפות בתחרות והוא השיב "בבקשה, אבל נא לשמור על שקט, ולא להתערב בנעשה".

"קומה שלישית. אופנהיימר מקיש על הדלת, שלוש דפיקות, לא יותר. אחרי 10 שניות פותח את הדלת איש מגולח גבה קומה ולא דתי, לבוש בהידור ומבט רציני על פניו, הוא מזהה את מנדוש וחיוך קטנטן מבליח מבין שפתותיו.

"פרופ' ירחמיאל, אנחנו מודים לך על הרצון הטוב שלך לשחזר את התחרות, אחרי למעלה מ- 40 שנה אחרי המאבק הראשון".

כך פתח אופנהיימר את המפגש.

"בשמחה רבה, העונג כולו שלי, אני מאד אוהב את מנדוש, אבל עם כל הכבוד אעשה כל מאמץ לנצחו" משיב פרופ' ירחמיאל.

"כן, כן, ירחמיאל, הפעם אני מנצח אותך. 40 שנה אני מתאמן, וחולם על הרגע שבו אוכל להביס אותך, ולהחזיר לעצמי את הכבוד שנטלת ממני", מסביר מנדי לפרופ' ירחמיאל וניצוץ של תחרותיות, ואולי אפילו קורטוב של נקמה זורח מבין אישוניו.

"או. קי"י" חברים", פוקד הסוחר אופנהיימר על מנדי והפרופסור "עכשיו נועלים דלת. מנדוש אתה בחוץ, ירחמיאל אתה בפנים ונראה הפעם מי מנצח: אני סופר עד שלוש ודוחפים!!!" כך אופנהיימר.

"הדלת נסגרת הרב לוי, חצות וחצי, מנדוש אוחו בידית הדלת, כתפו הימנית נשענת בעוצמה על הדלת, ואז אופנהיימר סופר, אחת! שתיים! שלוש!!!

"הו, הו, איך מנדוש דחף את הדלת, כמו שור זועם, כמו פיל הנמלט מציידיו בגיונגל, כמו נמר המשחר לטרפו, וירחמיאל? הו, הו, פרופסור ירחמיאל הצנום והגבוה הועף לאחור וצנח ארצה עם כל גופו, מזל שהיה שטיח עבה במסדרון המוביל לסלון שמאחוריו".

"ניצחתי" צעק מנדוש "ניצחתי בגדול!!! אבל אני לא חוזר הביתה בלי עוד שני נצחונות, כדי שכל החברים ידעו, מנדוש ניצח שלוש פעמים את ירחמיאל".

"כן הרב לוי המחזה הזה חזר על עצמו שלוש פעמים, ובכל פעם הפרופ' המכובד הופל ארצה מובס. אחרי הנצחון השלישי נכנסנו פנימה. ירחמיאל הגיש לנו פחיות משקה, והודה כי "הפעם מנדוש הביס אותי, ואני אדאג שכל החבר'ה ידעו על נצחוני המזהיר".

אחרי חצי שעה פוזרה ההתכנסות, ועליתי עם אופנהיימר ומנדוש לרכב. כשמנדוש ירד הייתי חייב לשאול את שאלת המחץ: תגיד לי אופנהיימר, אתם בסדר? תחרות של דחיפת דלתות בחצות לילה. פרופ' מכובד מול מנדוש המוזר שלך, אני חייב הסבר.

"תקשיב ידידי", פתח אופנהיימר את הסברו "אני מכיר את מנדוש לפחות עשר שנים, הוא עצוב תמידי. אף פעם הוא לא הסביר לי מה מעיק עליו, הוא יהודי בן 50, לא נשוי, מטופל במוסדות המתאימים לבעייה שלו, אבל בלי שמחת חיים. לפני כשנה הוא סיפר לי שאי אז בימים, כשהם היו בכתה ב' או ג' הם עשו תחרות דחיפת דלת. ירחמיאל היה ילדון שדוף וגפרורי, ומנדוש שמן וחזק. אבל הלא יאומן התרחש. ירחמיאל הרזון הצליח להעיף את מנדוש מן הדלת, לקול צחוקם וליגלוגם של כל ילדי הכיתה. "ומאז" הסביר לי מנדוש "ומאז אני איש רדוף עצוב, ושפוף, אני חייב לנצח את ירחמיאל".

"בלעתי את הלשון הרב לוי, ולא התביישתי לשאול "תגיד לי אופנהיימר אתה באמת מונח על קרקע המציאות? סיפור ילדות שכזה, מניע אותך ליזום תחרות משונה שכזו אחרי 40 שנה?".

"כן", השיב לי אופנהיימר "לקח לי שנה לשכנע את הפרופ' החשוב והמפורסם ירחמיאל, להסכים ולשחזר תחרות זו, שהוא בכלל לא זכר שהתרחשה בהיסטוריה של ילדותו. מאמצי נעשו פרי היום בערב, ולאחר שהפרופסור קיבל את אישורה של אשתו, קבענו את תחרות דוחפי הדלתות לשעה שרוב בני האדם ישנים בה. זכית להיות צופה ועד נאמן

לכך שמנדוש ניצח. אם יבקשו ממך להעיד, אתה מוכרח להגיע" חייד
אופנהיימר ולחץ על הגאז.

"כן, הרב לוי זה הסיפור, והוא התרחש לפני כמה שנים, אבל הסקרנות
שלי לא ידעה גבולות. ביקשתי לא מזמן מאופנהיימר - כשביקרתי
בחנותו - לשוחח עם מנדוש, כדי לשמוע ממנו מה עבר מאז על מנדוש
ומה מצב רוחו.

"הוא בדרך לכאן" הודיע לי אופנהיימר.

"ובאמת כמה דקות אח"כ הגיע מנדוש ופניו זורחות. "אני האיש הכי
שמח בעולם" הוא הודיע לאופנהיימר, "ואתה יודע בדיוק למה. מאז
שהבסתי את ירחמיאל, אני בן אדם חדש".

פרי קטן

הסיפור הכי משונה

זה הסיפור הכי משונה שהתגלגל לפתחי, ומתוך החלטה
ברורה ומחושבת לא נכנסתי עמוק לתיאור הדמויות
ותמונות הצבע המאפיינות את סיפורי. את קטע
הפתיחה של הסיפור הזה, לקחתי מתוך ספר שהוצאתי
לא מזמן לאור "מחלקה ראשונה", כי הרגשתי שאין
מדוייק ממנו כדי לגעת באופן הכי אמיתי באותם
אנשים שיודעים לזהות ולטפל בנקודת הרגישות של
חבריהם.

[הסיפור הענק של פרדי גוטסמאייר](#)

פרק א'

הסופר הפופולרי פרדי גוטסמאייר לא עשה מלאכתו רמייה. ספריו וסיפוריו שקנו להם שם טוב בקהילות הקודש בארץ ובעולם, נכתבו ביזע, ביד מצולקת ובלב דומע. גם אלה שדאגו לפרגן לו- מפעם לפעם - בשיחה טראנס-אטלנטית, לא ידעו עד כמה הכתיבה קשה עליו ומייסרת אותו. הוא ראה בה את מרכז הכובד של חייו, את תכלית תפקידו בעולם, ולכן היה יושב שעות על גבי שעות לילות כימים, כדי להוציא סיפור אחד טוב, סיפור כזה שקורע לבבות, שנוגע בנבכי הנפש, כשכולו תפילה שהדברים יפעלו על הלבבות, ויישרו דרכים עקלקלות ותפישות עולם עקומות.

כן, פרדי נהג להתפלל לפני שישב לכתוב, שהקב"ה ימצא מסילות בלב קוראיו.

מי שקרא את כתביו של פרדי, חש כאילו הוא שט על גבי נהר של מילים שוצף וקוצף. נהר החולף בזרימה גועשת בין הרים וגאיות מוריקים, נוסע - נוגע על פני מצוקי ענק ומדרונות עטויי עדרי צאן. למתבונן מן הצד, נדמה היה כאילו פרדי כותב בקלות, בשטף, במין נינוחות שופעת ונובעת. אך לא. הוא יגע על כל משפט, הם לא נולדו בקלות.

גוטסמאייר בוגר ישיבה ניו-יורקית, שעלה ארצה בעודו חתן צעיר בן 25, מסר את אוזניו וליבו לכל יהודי, כדי לדלות מנבכי נפשם את הסיפור הבא. הסיפור שאולי יצליח לרומם בן ישיבה בשברונו, או אולי אלמנה בכיסופיה הגלמודיים, או אולי אפילו עשיר רדוף שנפל מנכסיו. כאלה שצריכים כל מילה וכל קורט נוחם, ספרותי, או מילולי או אפילו מוסיקלי, כדי שיתן ולו מעט - מזור לנפשם הדוויה. וכידוע נפשות עצובות לא חסרות במחוזותינו, ופרדי מיודענו, לא היה נגן, לא זמר, ולא דרשן גדול, אבל לכתוב הוא ידע, אומנם לאט, כותב ומוחק, אבל בסבלנות עתירת נשימה, הוא שייט על דפיו את הסיפור שבכל פעם מחדש היה נדמה לו, שאיתו הוא כובש את העולם.

האמת ניתנת להיאמר שהעולם כבר נכבש ע"י פרדי גוטסמאייר, ושמו הטוב נחקק עמוק בטרקליני העתונים ובהוצאות-ספרים, אבל כיבוש העולם עליו חלם פרדי הסופר הכשרוני, היה להביא סיפור כזה שאפילו הוא יעמוד משתאה לנוכח הטלטלה החינוכית והערכית שהוא יצור... כן, פרדי רצה לכתוב סיפור שיפתיע גם אותו...

* * *

חוב של כבוד בן 25 שנה סחב פרדי לעורך העתון היהודי "שושנים" שיצא לאור בניו-יורק ר' שרגא טלקובסקי, אשר גילה את כשרון הכתיבה של בן הישיבה הצעיר, והציע לו לכתוב טור קטן "על אנשים ולבבות".

"אתה רגיש לאנשים" אמר טלקובסקי לבחור הנמרץ "תפתח לך כיוון של כתיבה שיגרום לאנשים מחשבה טובה על עצמם... ליבי אומר לי שתעשה חיל".

טלקובסקי דייק.

העידוד וההכוונה שלו פעלו נפלאות. הטור של פרדי קיבל תאוצה ורייטינג מצויינים, ולאחר שנתיים הגיעה הצעה קוסמת מעתון גדול המופץ בכל ארה"ב עם שכר כפול ומכופל, בציודו. פרדי נפרד בחביבות מטלקובסקי, ורץ לעשות קריירה. 23 שנים שטלקובסקי נעלם לו מן הנוף, כן הוא שמע ש"שושנים" נסגר, אך מה עלה בגורלו של העורך שפתח לו צוהר גדול לעולם היצירה הספרותי, הוא לא ידע. מפעם לפעם הבליח מפאתי זכרונו המשפט הכי מרטיט של טלקובסקי: "פרדי, סופר אף פעם לא נרגע. למה? כי הסיפור הגדול, האמיתי, הענקי, נמצא מעבר לפינה. תפוש אותו! כתוב אותו ואחרי שהוא יתפרסם, גם אז, דע, שהסיפור היותר גדול, עדיין לא בידיים שלך".

גירסא דינקותא זו לא נתנה לגוטסמאייר מנוחה, הוא רצה סיפור ענק!

אשתו האדריכלית פרידה, היתה מרגיעה אותו אומרת "נו, מתי תהיה כבר רציני פרדי, סיפורים יפים ככל שיהיו, לא יכולים לתקן את העולם, מקסימום הם מעלים חיוך נחמד על שפתי הקוראים, במקרה היותר טוב כמה סתומי לב נרעדים לנוכח המוסר הבוקע ממילותיך, אך מיד הם חוזרים להמיית חייהם האכזרית והאטומה. אין סיפורים מפתיעים פרדי, אין כל חדש תחת השמש", כך פרידה.

גם ארבעת בניו הסכימו עם אמם, אבל פרדי חש במעמקי נפשו, שהסיפור הטוב הזה, המטלטל, המסעיר, עדיין לא נכתב. כן, הוא אולי בדרך, יתכן שהוא רחוק, אבל כשהוא יגיע, כשהוא יטוס על מכוונת הדפוס רוויי ניחוח דיו משכר, ויישאב לעיני קוראיו, יקרה משהו, משהו גדול. פרדי לא ידע מה בדיוק, אבל איזה ענין שמיימי, עלום וסמוי מן הלב המצוי, זעק לו: "פרדי, אל תכנע, זה בוא יבוא, תמשיך להאזין להם, לכתוב, להביע את עצמם ואת עצמך, והקב"ה עוד יוכיח לך מה סיפור קטן, שהוא גדול, יכול לעשות".

* * *

השנים חלפו להן, פרדי הוציא כבר כמה ספרים, עתונים רבים בכמה שפות בעולם פירסמו את סיפוריו, אבל הוא, עם כל ההצלחה, לא חש בסיפוק.

בשעה אחת אחר חצות בלילה קייצי אחד, צילצל הפלאפון של פרדי, המספר על הצג היה מוזר. "טלפון מחו"ל" הרהר הסופר "מענין אולי זה אבא שלי, או אחד מאחיי...".

"הלו, שלום".

"שלום, זה פרדי גוטסמאייר, הסופר?".

"כן, במה אוכל לעזור?".

"אדון גוטסמאייר, תתבייש לך!!! קילקלת! הרסת! שפכת דם! גרמת זעזוע והשפלה למשפחה שלימה, ספק אם יש כפרה למעשה הנורא שלך, אין לי מושג מאיפה שאבת חוצפה שכזו לפגוע בפרטיות של אנשים, ועוד להרגיש שידוך נקיות ואתה - כביכול - עושה נחת רוח לקב"ה, תתבייש לך!!!"

פרדי בלע את לשונו ונשם עמוק. כן, היו לו בעבר כמה שיחות קשות עם קוראים, גם כמה פולמוסים לא פשוטים, אבל הטחת אשמה שכזו, עם אצבע מאשימה מונפת "תתבייש לך!" מעולם לא חווה.

"סליחה, כבודו!" התעשת גוטסמאייר "מעולם בחיי לא הרגתי נמלה ואתה מכנה אותי "שופך דמים" אינני יודע על מה אתה מדבר, אני מקפיד ומשתדל לשנות את שמות גיבורי הסיפור, את מקום העלילה, והמון פרטים שאף קורא - הגאון ביותר - לא יוכל להצביע על פלוני ולומר: "זה נכתב עליו".

"תתבייש לך!" המשיך הדובר מעבר לקו "אז אני אספר לך מה עשית, ואח"כ תעשה את חשבון הנפש שלך כבוד הסופר".

"שומע, בקשב רב" נכנס פרדי לריכוז מקסימלי, ונשען על מסעד כסאו.

"שמי אהרל'ה גוברמן, ואני מדבר מניו - יורק. בסוף שבוע שעבר התפרסם סיפור שלך בעתון יהודי בשוויצריה, כתבת שם סיפור מחריד ומזעזע, על קבצן נוכל, שסבב מעיר לעיר ומכפר לכפר, ובכל מקום סיפר סיפור חדש. פעם בתו חולה, פעם אשתו חולה, ולבסוף סיפר שהוא חולה. הקבצן בסיפור שלך היה שרלטן, גונב דעת הבריות, אשר נחשף בקלונו בסוף ימיו. לאמיתו של דבר הוא מת ערירי, ממחלה קשה, מחלה כזו שהוא סיפר - עוד בימי בריאותו - שהוא חולה בה. בקיצור סיפור טראגי על טיפוס לא סימפטי, ששילם מחיר כבד על מלאכת הרמיה שלו...".

"זה סיפור שנכתב לפני מספר שנים", ציין פרדי, "ותורגם רק לאחרונה לשוויצרית, אך מה זה קשור אליך?".

"קשור ועוד איך, כבוד הסופר בחר את התמונה של אבא שלי, בכבודו ובעצמו, אוחז בקופה קטנה וסובב בין מתפללי הכותל המערבי ומבקש נדבות. עוד באותו יום נשלח אלי העתון במייל, וגם בפקס. נו, ומה המסר שקיבלנו? שכבוד הסופר מכנה את אבא שלנו נוכל, רמאי, ומקבץ נדבות. ואבא שלי לא מקבץ נדבות ידידי ואין לי מושג איך הוא נכנס לפוקוס המצלמה כקבצן הנוכל שלך".

"ריבוננו של עולם" ניתר פרדי ממקומו "אינני אחראי ואינני יודע מי הכניס תמונה זו לעתון השוויצרי.. אבל אין לי ספק שנעשה לכם עוול... מדובר בתמונת אילוסטרציה שמלווה את הסיפור, אך אין לה בעיקרון שום קשר אליו...".

"אז איפה האחריות שלכם? אתה יודע איזו שבת שחורה עברה עלינו.. אנחנו שלושת בניו של אבא גרים בארה"ב, אנחנו אנשים חשובים בקהילה שלנו, ואין לי מושג איך, אבל בכל הקהילה שלנו דיברו בשבת על כך שיש לנו אבא קבצן, נוכל... אין לאנשים עצם בלשון. הסיפור פורסם בשוויץ, והגלים שהוא עושה הגיעו עד ניו-יורק. מי צילם אותו? מי העביר את התמונה לעתון? והכי נורא, אני ממש מופתע, אבא שרגא גוברמן הוא אומנם פנסיונר, אך איש מכובד, עבד שנים רבות בבנק, מה הוא עושה עם קופת צדקה ביד... אין לי שמץ של מושג... ניסינו להתקשר אליו, אך אין תשובה מהבית שלו, אבא שומר על שתיקה, למרות שבן דוד שלי מירושלים מספר, שגם בירושלים מדברים על הסיפור והתמונה של אבא... עם כל המשתמע מכך".

פרדי גוטסמאייר תחב את עטו לכיס החולצה, הביט בחלון הפתוח המשקיף על ירושלים לילית, קדושה וקסומה, המגלה טפח ומכסה טפחיים של הוד קדומים. "מילים יכולות להרוג" סינן גוברמן מבין שיניו "אבל תמונות יכולות להרוג עוד יותר".

חיישניו החדים של פרדי לא הטעו אותו הזעזוע מעבר לקו, נבע אמנם מסוג מסויים של עלבון, אף אחד בעולם לא מסוגל לסחוב תדמית של אבא קבצן, ועוד נוכל, אבל איזה סוד כמוס נחבא לי מבין המילים של הבן הנעלב...

"ידי איננה במעל" ניחם פרדי את עצמו "אבל כיצד נפלה תקלה זו תחת ידי, לפגוע בשמם הטוב של יהודים נכבדים בארה"ב ובעיקר בפנסיונר חביב שנתפש בעדשת המצלמה עם קופה או קופסה של שנור...".

השיחה הסתיימה בטון די צורם, פרדי הבטיח לעשות הכל כדי שתתפרסם התנצלות, אבל אי שקט פנימי החל לחלחל בו.. משהו דלק בתוכו, "פרדי! פרדי! זה לא סוף הסיפור... זו רק התחלה!"

פרק ב'

פרדי גוטסמאייר הסופר הרגשן לחץ על כפתורי הפלאפון וחייג: 144.

"מודיעין שלום, מדברת שרה".

"שלום לך, אבקש את מספרי הטלפון של יהודי בשם שרגא גוברמן מירושלים" ביקש פרדי, ורעד די ברור ריצד בקולו. "אם אפשר אימרי לי מה כתובתו?"

"רשום לפניך, הכתובת שלו רח' אהוד בן גרא 56".

"מספר הטלפון המבוקש הוא..." דיווח הקול המתכתי מעבר לקו, ופרדי רשם ...02-710...

"מה אני אומר לו? איך אני מתחיל שיחה עם יהודי מבוגר שתמונתו פורסמה אי שם בשוויצריה על רקע סיפור לא סימפטי של קבצן נוכל. בוודאי הדבר גרם לו עוגמת נפש, אם אכן נודע לו העניין", הרהר הסופר.

הוא לחץ על כפתור ה-SEND והאזין בקשב רב לצלילי החיוג, אח"כ לחץ על הכפתור האדום וניתק את הקו, "אני מעדיף להכיר אותך כביכול באקראי..." חשב לעצמו גוטסמאייר "הכרות כזו, על הדרך, יש בה סוג של נעימות וסימפטיה שאין בשיחה טלפונית צוננת כשאינך רואה פנים ועיניים, ובעיקר לב".

* * *

השעה ארבע לפנות בוקר, פרדי החנה את רכבו, מול הכניסה לרחוב אהוד בן גרא 56. מדובר בבית חד-קומתי קטן, על שער הכניסה תלוי שלט עץ מיושן עליו רשום "גוברמן".

פרדי לא טעה, כפי שחשב מתחילה האיש הוא איש של ותיקין, גוברמן. קשיש כבן 75, נמוך קומה כובע קסקט אפור לראשו, וזקן לבן ומהודר יורד על פי מידותיו, יצא בהליכה זריזה לכיוון מורד הרחוב. פרדי התניע מכוניתו, ועקב אחריו באיטיות. גוברמן שעט במהירות לכיוון בית הכנסת הקטן "לוחמי הגיטאות" שבפינה הרחובות בן גרא עתניאל בן קנז. גוברמן שלף מכיסו מפתח, ופתח את דלת העץ הגדולה של היכל

התפילה. לאור פנסי הרחוב הבחין גוטסמאייר בפניו המאירות ובעיניו החודרות של האיש.

"יפה, האיש גבאי בית הכנסת" הרהר פרדי. הוא הצמיד את תיק התפילין לחזהו ירד מן המכונית, ונע לעבר בית הכנסת. מנורות הנאון הבהבו קלות והאירו את החלל.. פרדי נע באיטיות והתישב על כסא פלסטיק לבן "בוקר טוב כבוד הרב".

גוברמן הסתובב ומבט משתאה בעיניו, "למי קראת כבוד הרב?".

"כבודו לא רב בית הכנסת?".

פרץ צחוק עדין הבליוח משפתותיו של האיש "נו, הלוואי הלוואי, אני כאן בקושי הגבאי, נעים מאוד, שרגא גוברמן. מה לעשות הגבאי הראשי נפתלי הירש נפל למשכב, ומינה אותי כמחליפו עד לשובו. ואתה מכובדי ברוך הבא בצל קורתינו, נדמה לי שכבודו נמצא כאן בפעם הראשונה להתפלל, אכן?".

פרדי גוטסמאייר הנהן בראשו, "ושמי פנחס" ציין את שמו העברי כדי לא לעמוד במבוכה כאשר מזהים אותו עם הסופר המפורסם.

"היהודי סימפטי מאיר פנים, זורם, נוח לבריות. אחרי התפילה אאריך עמו בדיבור". הרהר בליבו.

בשעה 5.00 התחילה התפילה, ובשעה 6.00 הסתיימה.

קצת לפני "עלינו לשבח", הבחין פרדי, שגוברמן סגן הגבאי אווזו בידו מגש נירוסטה ובו 20 כוסות-תה, אותן חילק לקשישי המנין.

"זו מסורת של נפתלי הירש" קרץ בעינו לפרדי "50 שנה שהוא מחלק תה למתפללים, ואם אני נכנס לנעליים שלו, אני חייב לא לסטות מהנהלים המקובלים".

רבע שעה אח"כ התפזרו המתפללים, גוברמן נעל את החלונות, ניתק את המיחס מן החשמל, ופנה לצאת.

"ייסלח לי כבודו, ר' גוברמן, מאד נהנתי להתפלל כאן.. אשמח לקחתך עם מכוניתי לביתך".

"תודה, אבל אני לא חוזר הביתה חביבי...".

"לא משנה, אני לשרותך" השיב פרדי "לאן שתבקש, אני הנהג שלך".

"אני צריך להגיע לכותל המערבי ר' פנחס, אם לא קשה לך... בדרך כלל אני נוסע עם אוטובוס..."

"בשמחה" חייך הסופר גוטסמאייר. "כבודו ממשיך את יומו בקריאת תהלים ובלימוד תורה במקום שלא זזה שכינה מעולם, אשריך ר' גוברמן אני מקנא בך".

"צדקת אדון פרדי... תהלים וגם התרמות..."

"התרמות? כבודו גבאי צדקה? גם זו זכות גדולה!"

"תראה פנחס (שמו העברי של גוטסמאייר, לא לשכוח), אני לא למדן גדול, וכל היום לפני. אני קורא הרבה תהלים וקצת עושה שנור, זה לא בושה. שנור זה צדקה". גוברמן חש לפתע רגשות של קירבה ואמפטיה ליהודי שהגיע ללא הודעה מוקדמת לתפילה, והציע את עצמו כנהגו הפרטי של סגן הגבאי.

השיחה הלכה וקלחה, ופרדי חש שהקשר בין שניהם הוא חמים להפליא, וכי רגשי הידידות בין שניהם שנקמו ב 20 דקות הנסיעה, מספיק חזק כדי לשאול את שאלת המחץ שסיקרנה אותו.

"שנור זה יפה ר' שרגא גוברמן... אבל איזה אירגון נהנה ממאמציך המרובים?"

גוברמן הרים והניח את כובע הקסקט שלוש פעמים, מתח את כפות ידיו על לחייו והישיר מבט חד לעבר כביש האספלט המתעקל.

"אתה איש טוב פנחס, אנחנו מכירים בקושי שעתיים, אבל אני מרגיש שאתה יהודי יקר ונאמן, ואת הסוד שאספר לך עכשיו, אפילו לא סיפרתי לבניי. אגב, יש לי שלושה בנים שהרחיקו נדוד לארה"ב, הקשר שלי איתם הוא קלוש מאד. אשתי נפטרה לפני 15 שנה, ומאז אני יותר עם הקירות מאשר עם בני אדם, ושם בכותל המערבי אני מתחבר עם אלוקים ועם אדם... ועכשיו לענין שאלתך, עבור מי אני עושה שנור...???"

גוברמן נשען על כסאו, שאף אויר לראותיו ופתח את חלון המכונית. משב ירושלמי צונן ליטף את שניהם.

"תראה פנחס, לפני עשר שנים קראתי סיפור נורא שכתב הסופר החרדי פרדי גוטסמאייר, אתה בוודאי שמעת עליו... הסיפור הזה הפך לי את החיים מן הקצה אל הקצה. בדיוק לפני עשר שנים יצאתי לפנסיה מן הבנק בו עבדתי כיועץ השקעות. היה לי הרבה זמן, ולכן החילותי לקרוא גם את סיפוריו של גוטסמאייר... הסיפור ששבר אותי, היה על יהודי אחד, שמו קלמן ברוד איש עסקים גדול מאירופה, שהפעיל במסגרת עסקיו קבלני משנה רבים, בעיקר בנדל"ן. האיש היה גביר עשיר ותקיף,

והרבה נהנו והתפרנסו ממנו. לפי הסיפור של גוטסמאייר הוא היה איש הגון למדי, אבל מתוקף עודף עיסוקיו הוא לא הבחין שפה ושם בקריירה שלו יש כאלה שנפגעים ממנו, שמפסידים לפעמים את שמם הטוב וגם את הונם... לעיתים את כל הונם... יום אחד דופק על דלתו יהודי. קלמן ברוד פותח את הדלת והאיש, שבר כלי, ממש, אומר לו פחות או יותר באלו המילים: "קלמן ברוד, הרסת את חיי. הכנסת אותי לעסק נדלניי גרוע, עצותיך הגרועות גרמו לי להפסד כל הוני, עיקלו את דירתך, את מכוניתך, בלעו את כל הכסף הנזיל שלי. אין לי פת לחם, אני ברחוב חי כמו כלב ואני מזכיר לך שהבטחת לי ב"הן צדק" שארוויח מן העסק שלך, וכדאי לי להשקיע בו... מה תוכל לעזור לי".

גוברמן הניע ראשו בהתרגשות: "כך אמר האיש, ועיניו מתחננות. קלמן ברוד הגביר, משום מה איבד את ההגינות שלו, והשיב לאיש "סלח לי אינני מכיר אותך אתה לא ילד קטן, תלמד להסתדר עם המציאות, אינני חייב לך דבר", וטרק את הדלת.

הסיפור של גוטסמאייר מסתיים במוות טראגי של הגביר ברוד. האיש מתרסק עם מטוסו הפרטי לתוך הים, אין גופה אין קבורה, אין תשובה. ואותו יהודי אומלל, כשקורא את הכתבה על הטרגדיה הנוראה הזו אומר לעצמו: "מה חבל אדון ברוד שכך הסתיימו חיידך, אבל אני, אני לא סולח לך".

המכונית נעצרה ברמזור האדום ופרדי הישיר מבט לעבר גוברמן. הוא הכיר היטב את הסיפור הזה, ואת גיבוריו. גוברמן הקשיש לא מזהה אותו כסופר גוטסמאייר. פרדי נירגש מהעובדה שהסיפור הטרגי הזה פעל בנפשו של יהודי, כפי שהתכוון בכל סיפוריו.

"שתבין פנחס, אני קפצתי כנשוך נחש מהסיפור הנורא הזה. נרדמתי מסוייט לתוך הטרגדיה הזו. בחלומי אני טס במטוס נוסעים ענק, נמלט מאיזה דין וחשבון שלא נתתי. כמו יונה הנביא מחפש מפלט במעי הדג, שאיננו אלא ציפור ברזל. אני מביט ממרום הטיסה אל ים כחול-ירוק מקסים ביופיו, אך מאיים, ים בולעני, תובעני. הים מביט בי בעיניו המאיימות הרושפות ולפתע שואב אותי - בידיים נעלמות - ואת המטוס מטה מטה. אני צורח, אני מבוהל. "הצילו!!!" אך המטוס צולל אל משטח המים כולי רעד וחלחלה, ואני בפנים, יודע שזה הסוף שלי. בדיוק כמו סופו של קלמן ברוד המיליונר שהתעלם מהפצוע שהותיר באמצע הדרך. זהו. המטוס מתרסק על המים, חתיכות של מתכת ניתזות אל-על, נחשולים אדירים של מים מתעופפים לכל עבר, ואז אני מתעורר בבעתה, כולי מזיע מכף-רגל עד ראש. רועד ורוטט. אני פוקח עיניים מפוחדות, ממשש את ידי ורגלי לראות אם אני שלם. ממשש את השמיכה והסדין לוודא שלא צללתי למעמקי המצולה של הים המכושף, ומבין שחלמתי חלום נורא. חלמתי מה שעלול לקרות גם לי. כן, באותן שניות שטרם מוות וודאי, חלפו במוחי המון טעויות ועוונות

שעשיתי באמצע חיי. הרגשתי כאילו יד נעלמה אוטמת את ליבי ואת פי ואינני מסוגל לעשות תשובה על כך, אינני מסוגל לומר וידוי, כאילו שלא נותנים לי להתחרט על חטאי. נורא. אין לך מושג פנחס איזו הרגשה של החמצה ובושה זו. זה יותר נורא מהמוות עצמו. אני מתיישב על המיטה, מדליק את מנורת-הלילה, מביט על ספרו של פרדי גוטסמאייר וחושב וחושב וחושב. על שער ספרו מצולם מטוס נוסעים מתרסק לתוך ים, והגלים? הגלים הנוצרים מהפגיעה, הן אותיות פורחות באוויר, ואז החלטתי, אני שרגא גוברמן יועץ ההשקעות הותיק והמנוסה, לא מוכן שבגללי אף יהודי יסבול... לא מוכן למות בנסיבות טרגיות כמו זבוב מחוץ, ולתת דין בשמים על עצה גרועה שנתתי וגרמתי יגון וצער לאח, אתה מבין?"

"מבין", השיב בלחש פרדי "רק אל תספר לי שאתה אוסף כסף בשביל מישהו שהיפלת בפח עצותיך".

"בדיוק כך פנחס, בדיוק כך" סיכם גוברמן.

פרק ג'

שתיקה ארוכה.

פרדי מחנה את רכבו במגרש החניה שליד הרובע היהודי, השניים יורדים מהמכונית ופוסעים במהירות במורד אל רחבת הכותל המערבי. השתיקה הזו עושה מרגוע לנפשו של גוברמן, ומאידיך היא יוצרת רעידות תת-לבביות סקרניות אצל הסופר גוטסמאייר, הכמה לדעת מה מסתתר מאחורי מילותיו של היהודי היקר והנכבד הזה, שאמר לו לפני שלוש דקות "אני לא מוכן שאף יהודי יסבול בגללי.. לא מוכן לתת דין וחשבון על עצה גרועה שנתתי".

פרדי הבין היטב שגוברמן נסער, ולכן הוא אוחז בפלך השתיקה. "הוא עוד ידבר, אין לי ספק" הרהר.

השניים נכנסו לרחבת הכותל, נטלו ופתחו ספר תהלים. שני יהודים שמכירים שעתיים ועשר דקות, ניצבים מול האבנים הקדושות, הספוגות דם ודמעות, אבנים שראו שמחות ומלחמות, עליות לרגל וגם גלויות. אבנים שותקות וגם לוחשות, האוצרות בתוכן סיפור בין אלפי שנים של עם מופלא, וגם את סיפורו של כל יהודי יחידי, על פני שרשרת הדורות המפעימה של עם ישראל לדורותיו.

רק אחרי שלוש שעות סימן שרגא גוברמן לפרדי גוטסמאייר להתיישב לצידו בכסא סמוך, בפינה אפלולית בבית המדרש הפנימי. אלפי ספרי קודש אפפו את השניים וכמו הקרינו לעברם את הודה זיווה ותפארתה

של החוכמה היהודית הנאצלת, החרותה על יריעות וקלפים. חוכמה אלוקית נשגבה הזורמת כנהרות איתן ללבבות, לדקות - המוחין של כל יהודי שלחלוחית של אמונה תמימה טמונה בו.

גוברמן הידק הדק היטב את כובע הקסקט על פדחתו. כחכח בגרונו. יישר מבט לעברו של פרדי ואמר: "אין לי מושג פנחס ידידי החדש, מדוע אתה האיש הראשון שהולך לשמוע ממני את הסוד הקטן שלי. לבי אומר לי שאתה יהודי יקר ואמין, יש בעיניך מבט של רוך וטוב לב. ואין לי ספק שמן השמים נטעו בי את האמון בדך, כדי לומר לך את אשר על ליבי. אני אלמן כבר 15 שנה. רוב חיי עברו להם כאן בירושלים בסניף בנק קטן, שגילגל מאות מליוני דולרים של משקיעים מחו"ל. במשך שלושים שנה ישבתי בבנק על תקן של יועץ השקעות, וברוך השם היתה לי סיעתא דשמיא. הקב"ה חנן אותי ביכולת להבחין בין משקיע תוסס, יומרני ובעל תעוזה, לבין אחד כזה שמחפש שקט נפשי בלי דמיונות להכפיל ולשלש את ממונו. ידעתי לתמרן בין הטיפוסים הללו, ולצייד כל אחד בנתונים ורעיונות להשקעה, ורובם ככולם הצליחו, ודאגו לפרגן לי במילים טובות וגם במתנות. רבים אף הפקידו את ממונם בידי ונתנו לי יד חופשית להשקיע עפ"י הבנתי במניות בבורסה, בנדל"ן בתעשייה, בתירות במה לא? חמש שנים לפני צאתי לפנסיה הציעו לי לנהל את סניף הבנק, אך דחיתי זאת בשתי ידיים. העדפתי להישאר עם המשקיעים היקרים שלי, עם המחשב החביב שלי והדמיון היצירתי שלי בהשקעות. הייתי אלמן, די בודד, בני היגרו לארה"ב ועשו שם קריירה. פעם פעמיים בשנה הם הגיעו לבקר, וגם הקשר עם נכדיי לא מרשים במיוחד, הם הציעו לי להגר לארה"ב, להתגורר בסמוך אליהם, אבל אני יהודי דתי, לא מחליפים את קדושת ארץ ישראל, בעד שום הון שבעולם".

"יום אחד, לפני כ 11 שנים, שנה לפני צאתי לפנסיה, נכנס למשרדי יהודי דתי כבן 80 ולחץ את ידי בחום רב, "החלטתי לעשות עליה לארץ הקודש" אמר לי, והוסיף "אמרו לי שאתה יועץ השקעות צדיק, שיודע כיצד לטפל בממונם של בעלי הון לא חכמים כמוני" בעיניו ריצד מבט שובב, ומשום מה היתה לי הרגשה שהאיש הוא מליונר עתיר הון, שבא לישראל כדי להיקבר בה אחרי 120 שנה, והוא מפקיד בידי מליון דולר להשקעה, בתור משחק, שיהיה לו מעניין".

"אני סומך עליך" אמר לי העולה החדש "אני נותן הוראת הפקדה לסניפכם על סך של מליון דולר, ומבחינתי אתה איש אמוני. המליצו עליך אדון גוברמן, בחום רב, שיש בדך אמינות הגינות ישרות ומוצלחות", כך אמר. שמחתי מן המחמאות ולאחר שחתם על כמה מסמכים התחלתי לבדוק בשבילו אפיקי השקעה. מעשה שטן, באותה תקופה הבורסה היתה בשפל, וגילתה סימנים של התאוששות, רוח עוועים של הימור נכנסה בי, וללא כל הגיון החלטתי להמר על מנייה של חברה עם עתיד, כך עפ"י ניתוחי הכלכליים. ואכן, תוך חודשים ספורים, המליון הפך, לשלושה, ארבעה וחמישה מליון. היהודי אפילו לא גילה עניין. בוקר אחד

הבטתי שוב במנייה, ובת קול לחשה לי "גוברמן, תוציא את הכסף, מכור את המניה של האיש, זה מסוכן!!!" החלטתי להמתין יומיים, עד סוף השבוע, ואז התרחש הנורא מכל. מידע שהגיע לבורסה סיפר על מעילת ענק באותה חברה, ותוך שעות ספורות המנייה צנחה לאשפתות. הישיש נותר עם כמה עשרות אלפי דולרים, למחרת הוא הגיע לבנק, ובעיניים אדומות סיפרתי לו על הנפילה".

"הכל משמים" הוא לחש לעברי "הכל הלך, יהי שם ה' מבורך" ויצא שפוף וחלוש מן המשרד.

"כמעט התעלפתי מתדהמה" המשיך גוברמן "איבדתי לאיש את כל הונו, באיזו קלות דעת, באיזו זחיחות, בטיפשות. יומיים אח"כ נודע לי שהוא מאושפז במחלקת טיפול נמרץ, הרגשתי נורא, אבל התחלתי להרגיע את נקיפות המצפון שלי, לא קרה כלום, זה סיכון שהוא לקח, הוא בחר בי כיועץ שלו לטוב ולרע. כוונותי היו טובות, ובאמת הכל משמים. בליל שבת ניסיתי להירדם, ולא הצלחתי. על השידה היה מונח ספרו החדש של הסופר המפורסם פרדי גוטסמאייר, "אנשים מושגחים" ואז קראתי את הסיפור הנורא על המליונר ברוד שגרם נפילה ליהודי, ע"י עצה עסקית גרועה והתעלם ממנו, ולבסוף סיים חייו בהתרסקות מטוס. בכיתי מהסיפור בשבת, ואז גמלה בליבי החלטה, אני לא עוזב את האיש, את הנשמה אני נותן לו. אחרי שבועיים האיש שוחרר לביתו, דירת חדר קטנה, ששכר בשכונה צנועה, הוא חולני מאוד, זקוק להרבה תרופות, לנוחם, לקירבה. לדאבון הלב, הוא יהודי ערירי שהתאלמן שנתיים לפני שעלה ארצה, ואת שארית כספו הפקיד אצלי, לאחר שידיד אמריקני שלו המליץ עלי. בקיצור, האיש באחרית ימיו, חולה סיעודי, איבד את מאור עיניו שוכב כל היום במיטה, ללא אדם בעולם, אין לו בנים, אין לו אשה, אין לו קרובי משפחה. כספו חוסל ע"י מימון השכירות ומימון הטיפולים הרפואיים, ומאז ועד היום 11 שנים, אני בן בית אצלו, אני הידיד והחבר, הבן והשכן. אני כל עולמו חוץ מהמטפל הפיליפיני שלו. מפעם לפעם אני אוסף פרוטות צדקה, כדי לקנות לו תרופות, טיטולים ומזון, ולשלם את שכר הדירה שלו. גם כסף אישי שלי מושקע באיש. גרמתי לו מכה כלכלית ונפשית עצומה, אבל היהודי הזקן הזה בן למעלה מ 90 הוא צדיק ממש. "אני לא כועס עליך גוברמן. אתה לא אשם, זה רצון אלוקים שאסיים את חיי בעניות, בחולי, אתה צדיק גוברמן", הוא אומר לי, "אתה מוסר נפשך למעני וזה ראוי להערכה. הלוואי ויכולתי להוריש לך מהוני, אבל חוץ מתפילות למענך, אין לי דבר".

שרגא גוברמן עצם את עיניו, ופרדי הבחין שהן לחות מאד.

"אתה מבין פנחס, יש לי הכרת הטוב עצומה לסופר הזה גוטסמאייר, שהאיר את עיני ברגע הנכון. תאר לעצמך שהסיפור המיוחד הזה היה חומק מעיני חלילה, האומלל שהפקיד את הונו אצלי היה מת בטרם עת מוזנח ועלוב. והכל ב-ג-ל-ל-י!!! והייתי - בעוונות - ממשיך לסחוב את

חיי עם מצפון נקי, ככה לפחות אני מכפר על פשעי. אגב, הבן שלי התקשר אלי אמש וסיפר לי שהתמונה שלי מקבץ נדבות בכותל המערבי, הופיע בעתון שוויצרי בו פורסם סיפור אחר של גוטסמאייר. צחקתי ארוכות. כנראה שצלם עתונות צילמני, והפיץ את התמונה, אך אני לא מקפיד על כך. אמרתי לבן שלי, אני גרמתי ליהודי אומלל לסיים את חייו כמו קבצן, אך לא ירדתי איתו לפרטים....”

פרדי גוטסמאייר הסופר המפורסם היה נרגש עד נימי דמו הדקיקים ביותר. הוא הביט בעין מעריצה בפנסיונר היקר שרגא גוברמן ורצה לנשק אותו במצחו, ”הוא איש של אמת, הוא טהור במידותיו, אם סיפור שלי עזר לו להתעלות בחסד, אני מודה להקב”ה על כשרון הכתיבה שנטע בי”.

פרדי הניח ידו על כתפו של גוברמן ואמר: ”ר’ שרגא, אין לי מילים לתאר את ישראל, הייתי ברשותך רוצה להכיר את היהודי הנכבד עמו אתה גומל חסד 11 שנים, אין לי ספק שגם הוא אדם גדול”.

גוברמן חייך. ”בשמחה. הדרך ארוכה ונעימה עד שכונת עין כרם, הדוקטור נריה טל- אור בוודאי ישמח להכיר עוד ידיד”.

”נריה טל-אור, שם מיוחד מאד” הפטיר גוטסמאייר, ולחץ על דושת הגאז.

* * *

שמש של צהרים - ירושלמית נטתה מעט דרומה, וליטפה בקרניים צוננות משהו, שני אנשים שצעדו לאיטם בתוך סיפור גדול.

פרק ד'

שכונה קסומה עין כרם.

שעת צהרים נעימת-סבר ריחפה לה קלות בין שדרות ברושים לפרחי סביון הנוטים להיקמל, ובאופק הירקרק שט לו להק של יונים המחפשות שלום, ואין. מכוניתו של פרדי-פנחס גוטסמאייר נסעה לה ברוגע על פני כבישי האספלט הצרים, נוגעת לא נוגעת בענני יתושים של טרום-קיץ, מרעידה בנינוחות לא מחייבת כמה חוטים גדושי כביסה, המבקשת לעצמה בוחק כשלג.

נוסעים להם השניים בחדוות ידידות רוגשת, כאשר גוברמן ממשיך להפליג בסיפוריו על האיש שהוא מיטיב עמו. ”שמו כמו שאמרתי לך, דוקטור נריה טל-אור. נדמה לי ששמו הקודם היה שרגא, והוא עיברת אותו. הוא יהודי משכיל ורחב-אופקים עם אמונה תמימה של ילד קטן.

עסקיו התנהלו להם באמריקה, ומעולם לא היה עשיר גדול. שנתיים לפני שעלה לישראל מתה עליו אשתו. לזוג לא היו ילדים מעולם, ואני, הטיפש, יועץ ההשקעות המתנשא, חשבתי שעומד לפני איזה מיליארדר ישיש שבא להשתעשע עם ממונו... ובעצה אחת קטנה עם השקעה חסרת אחריות... הפלתי אותו אח; אח; אח; כואב הלב...".

"אין לי ספק ר' שרגא שיש בינך לבין דוקטור טל-אור קשר נשמות טמיר ועמוק שאין לנו השגה בו, לא בכדי כך יעצת לו, ולא בכדי הוא איבד ממונו, אלא כדי להעמיד אותך בנסיון ענק, שברוך ה' אתה עומד בו", ניסה הסופר גוטסמאייר לעדן את פרץ רגשותיו של סגן הגבאי.

"אני מקווה פנחס, אני מקווה".

המכונית נעצרה ליד בנין דו-קומתי בן ארבע דירות קטנטנות, קומה מס' 1, קומת קרקע שלט עץ סגול עליו רשום בכתב עגלגל "ד"ר נריה טל-אור".

שרגא גוברמן נקש קלות בדלת העץ הצבועה בצבע שמן חום וחיוור, ולחץ על הידית.

"בוקר טוב דוקטור נריה, מה שלום כבודו?" ברך בנעימת קולו אדון גוברמן, את הישיש הרזה שורידיו בולטים מעורו הבהיר, ועיניו שקועות בחוריהן.

"הו ר' שרגא, כמה אני שמח שבאת, לפני כמה דקות יצא הפיליפיני לקנות לי מוצרי חלב... שתהיה לי בריא ר' שרגא אתה יודע כמה אני אוהב את החביתות שלך. הן עושות לי את היום".

"כן אני יודע דוקטור".

הישיש סגי-נהור, רזה להחריד ופניו חרושות קמטים, אך חושיו חדים להפליא. "הגיע איתך עוד יהודי נחמד, נכון שרגא?".

"כן דוקטור, זה ידיד טוב שלי שמו פנחס הכרנו הבוקר בתפילה, נסענו לכותל להגיד תהלים לרפואתך, והוא אף התנדב להסיע אותי אליך, לשמח אותך..".

לפתע הבחין הסופר פרדי גוטסמאייר, בשתי ערימות ספרים על השידה של ד"ר נריה טל-אור, אולי 20 ספרים אולי יותר, ומהראשון ועד האחרון, כולם ספריו של מי? כמובן של פרדי גוטסמאייר.

"שלום דוקטור, שמי פנחס, אני רואה שאתה אוהב מאד את ספריו של פרדי גוטסמאייר... " ניסה פרדי לפתוח בשיחה חביבה...

"כן בוודאי, אדון פנחס, הספרים הללו הם כל העולם שלי, אני לא מרפה מהם... עד לפני שלוש שנים עוד הצלחתי לקרוא בהם, אבל מאז שעלתה כמות הסוכר בדמי, איבדתי את ראייתי ואדון שרגא גוברמן ידיד נפשי היקר, מקריא לי סיפור או שניים ליום. לפעמים הוא מקריא לי בטלפון בחצות לילה, סיפור חדש של גוטסמאייר שפורסם בעיתון..."

"עד כדי כך?" תמה גוטסמאייר שעדיין שמר באדיקות על אלמוניותו.

"בוודאי", השיב הדוקטור הישיש וזקף את ראשו ועיניו לתקרה "הסיפורים הללו הם הילדים שלי, אני איש עירי... אבל הסיפורים האלה הם הבנים שלי, החיים שלי, הם כל עולמי, הם זיכוי הרבים שלי, הם שמחת חיי, הם האור שלי בחושך הנורא שנפל עלי..."

פרדי גוטסמאייר נדרך.

"מה פרוש הבנים שלך? רק אל תגייד לי שאתה כותב לגוטסמאייר את הסיפורים..."

שרגא גוברמן הניח כוס תה עם נענע ריחנית בידיו של דוקטור טל-אור, ועוד כוס על השולחן עבוד פנחס.

"כן פנחס, לא סיפרתי לך, אבל נריה טל-אור, שהוא דוקטור לשירה יהודית, ולמחקר כתבי יד עתיקים, טוען שסיפוריו של גוטסמאייר, הם כלי מוסרי ממדרגה ראשונה, והעובדה הניצחת לכך, שאני בעצמי אדון גוברמן, קיבלתי עול מלכות שמים בעקבות סיפור שקראתי, ובאתי לכפר על פשעי..."

"אבל, לא ברור לי, דוקטור נריה טל-אור טוען שהסיפורים הם כמו בנים שלו... האומנם?" תמה פרדי.

ענן של שתיקה סקרנית התאבך בחלל החדר, וריצד לו על גבי קרני השמש.

אחרי דקותיים שילב נריה טל-אור את ידיו, הזדקף מעל מיטתו ואמר: "אסביר לך איש צעיר, אסביר לך. פרדי גוטסמאייר, הסופר המהולל, הוא כמו בן שלי. לפני כ 25 שנה עליתי על כשרון הכתיבה המיוחד שלו כבחור ישיבה חביב וסקרן, והצעתי לו לכתוב טור בשבועון שלי שיצא לאור בניו-יורק 'שושנים' שמו. שבועון שהיה גדוש בדברי תורה חיזוק ואמונה. "על לבבות ואנשים" כתב גוטסמאייר, טור בן 600 מילים ביד אומן. לא הרפיתי ממנו, וביקשתי שימשיך לחדד קולמוסו ולכתוב סיפורים אנושיים, והוא כתב ומחק. התייסר ודמע, קרע ניירות ושוב כתב, לא עזבתי אותו, נתתי לו כיוון, הנחיה, רעיונות, עידוד, מה לא?! העיקר שלא יפסיק לכתוב, כי ליבי אמר לי שעדין לגדולות, שכתביו אינם סתמיים, שהוא עוד יתקן לבבות ערלים והשקפות פסולות. לא טעיתי.

במשך שנתיים הייתי כאביו הרוחני בעולם הכתיבה. ואז זרמו אליו הצעות מפתות וקוסמות עם שכר גדול בצידן".

הישיש ניגב דמעה סרבנית והמשיך "פרדי גוטסמאייר נפרד ממני - אחרי שנתיים - בחביבות, והבטיח לי, באלו המילים "שרגא טלקובסקי" (זה שמי הקודם) תמיד אשמור איתך על קשר, לא אשכח שפתחת לי דלת, שעודדת ודחפת... תודה שרגא יקירי ולהתראות". כך אמר.

"ומאז ועד היום הוא נעלם מחיי. כנראה ההצלחה והפירסום קסמו לו הרבה יותר, מאשר לשמור על קשר עם עורך עיתון יהודי מזדקן וערירי בניו-יורק. הוא כבש עולם ומלואו עם סיפוריו, והנחמה היחידה שלי, שיש לי חלק קטן בכך. הוא סופר ענק שמתקן נשמות שאחרים קילקלו. אני לא כועס על פרדי, חס וחלילה, מי אני שאשפוט בני אדם. הוא איש גדול ואני הייתי רק תמרור זניח בחייו. ומותר לי, כך אני חושב, להרגיש שהסיפורים והספרים שלו הם כמו בנים שלי, הם הדבר הכי טוב שעשיתי בימי חיי. אתה לא חושב כך פנחס ידידי החדש?" שאל הזקן.

פרדי גוטסמאייר הסופר האדיר, איש האשכולות שכל הוצאות הספרים ומערכות העיתונים כורעות ברך לפניו, שזוכה לקיתונות וגלי הערצה מכל עבר, חש שדמו נופל לרגליו. אזיל סומקא ואתי חיוורא. בושה בגודל האוקיאנוס האטלנטי איימה לבלוע אותנו למצולות, ופיו התייבש.

אוי לאותה בושה, או לאותה כלימה, או לנו מיום הדין, או לנו מיום התוכחה.

מיטיבו, האיש היקר טלקובסקי שוכב במיטה בודד וחולני, צמא לחום ולהכרת הטוב מינימלית כבר עשרות שנים והוא!!! הסופר המוסרי(!!) שכח ממנו לחלוטין!!! סטירת לחי שמיימית, בשתי הלחיים, כאבה לו לאורך כל הגוף.

הוא אחז בידו של הישיש וליטף אותה בעדינות, "שרגא, שרגא, סליחה, זה אני פרדי הטיפש והרע, אני מבקש סליחה, סלח לי שרגא, אוי כמה הייתי רע אליך, כמה הייתי אכזר וכפוי טובה כלפיך, אני מתחנן שתסלח לי שרגא, אני באמת הבן שלך... בלעדיך ספק אם הייתי בכלל סופר, אולי הייתי סוחר בגדים ניו-יורקי שקובע עיתים לתורה".

אחרי כמה שניות של הלם ומבוכה דו- צדדית השיב הישיש.

"שלום פרדי... אני סולח כמובן, אני אוהב אותך, וחיכיתי לך המון שנים שתגיע... והנה הגעת... אתה יהודי שמבטיח ומקיים.. גם אם קצת מאוחר... עובדה אתה כאן. לא שכחת אותי".

לחש הישיש בעידון הנפש "מי אני ומה חיי שאקפיד, חלילה וחס, אין על מה לבקש סליחה".

סגן הגבאי שרגא גוברמן פער את פיו בתדהמה "אז אתה הסופר פרדי גוטסמאייר בכבודו ובעצמו!!!!? הו כמה הכרת הטוב אני חייב לך..". והשלושה התחבקו בחום.

תודה לך אדון גוברמן שהיית שליח נאמן להביא אותי בחזרה לד' אמותיו של טלקובסקי מיטיבי היקר... תודה" סיכם פרדי.

* * *

אחרי שעתיים של קיצור מרחקים נפרד פרדי גוטמאייר מידידיו, וצעד לאיטו לאורך שדרת עצי איזדרכת, לעבר חיק הטבע הנושק באורבניות הדלה של שכונת עין כרם. הוא מילמל בהתרגשות - כל הדרך - את מילותיו והנחיותיו של העורך שרגא טלקובסקי: "פרדי, סופר אף פעם לא נרגע, למה? כי הסיפור הגדול האמיתי, הענקי, נמצא מעבר לפינה, תפוש אותו, כתוב אותו, ואחרי שהוא יתפרסם גם אז דע, שהסיפור היותר הגדול עדיין לא בידיים שלך".

גוטסמאייר עלה על גבעה קטנה הגדושה בצמחייה ושאף אויר צלול לריאותיו. "טלקובסקי טעה, זה הסיפור הכי ענק שלי, זה סיפור שמטלטל ומנער אותי, הסיפור שלעולם לא אכתוב, מבושה".

ואותו להק יונים שנסק מזרחה, נטה לאיטו דרומה דרומה, לכיוון שממנו מחכימים ושואבים ויונקים עוד מוסר, שלעולם לא נגמר.

פרי קטן

המקום שבו מסתתרת כפיות- הטובה

על פני ארבעה פרקים ניסיתי לדחוף כמה וכמה סיפורים קטנים שמלווים אותי בפינקסיי, כדי לייצר את הסיפור הענק של פרדי גוטסמאייר.

כן, כן, אין לי ספק, שבכל אחד מאיתנו מסתתרת לה כפיות-טובה קטנה, שיכחה לא הגונה, התעלמות לא ראויה מאנשים שפתחו לנו דלת, שתמכו, שעודדו, שדחפו אותנו להצלחות כאלה ואחרות, ולאחר ההצלחות וכיבוש הפסגות, שוכחים מדחיקים,

טועמים אויר של התנשאות גם אם משכנעים את עצמינו בנקיון כפינו ומצפוננו.

"צור - ילדך - תשי", הקב"ה ברא אותנו עם היכולת לשכוח אסונות, מצוקות וקשיים, אך ביקש שנשתמש בזכרון להרבות חסד, להשפיע הארת-פנים ובעיקר להרבות בו הכרת-הטוב. כאן זה מתחיל, כאן זה נגמר, ואוי לו למי שמסיים את חייו עלי-אדמות עם חובות ענקיים של הכרת - הטוב, שלא פרע.

סוף סוף לא לכולם יש את הזכות של פרדי גוטסמאייר, לסגור מעגל בטרם עת.

השברולט של זליג קאופמן

פרק א'

ישנו ביטוי הרווח במקומותינו, הבא ללמד על אופיים של אנשים מסויימים עם עקרונות נוקשים שהם לא זזים מהם מילימטר, גם את השמים יפלו. גם אם תביא להם את מיטב האסטרונומים שיוכיחו להם שהירח משייט על הכינרת, ומיטב הארכיאולוגים יודיעו שנחשפה כוס הקידוש של רש"י, הם בשלהם, לא מתרגשים, לא מנידים עפעף, ואפילו לא ירוצו למוזיאון או לחוף כינר להיווכח בחדשות הנפלאות הללו.

"ראש מרובע", זה הביטוי.

חלילה וחס שלא יחשדו ב"קוטף סיפור", כי יש לו נטייה לבקר או לפגוע לו בקוצו של יוד באנשי העקרונות הללו. להיפך, הראש המרובע, המקובע, היציב בדרך כלל, לא מאכזב את נושאו, ובמרבית המקרים המרובעות הזו מוכיחה את עצמה ביצירתיות איכותית, ואפילו מוסרית מן המדרגה הראשונה.

"אני יש לי ראש מרובע" היה נוהג לומר באנגלית פשטנית מפעם לפעם, החרשתן הנודע זליג קאופמן שעסקיו המסועפים תקעו יתד נאמנה בעיר הבריטית ליברפול. לומר לכם שאדון קאופמן היה דתי גדול? או מהדר במצוות? נו, נו, לא הייתי לוקח על כך אחריות, החרשתן קאופמן היה דתי קטן מאד גם לפי ההגדרות שלו, "אני דתי קטן, אבל לא קמצן" נהג לומר.

נו, אתם שואלים בוודאי, מה ענין הקמצנות לסיפורנו?

התשובה פשוטה בתכלית, אלא שאנו זקוקים לאיזה זרקור הסטורי חביב. ובכן החרשתן קאופמן ירש מאביו לפני כ- 50 שנה, מסגריה קטנה ודלוחה באזור התעשייה הליברפולי, ועם השנים הפך את עסקי הברזל למנוף כלכלי שראוי להתקנא בו. הוא פיתח חוש עסקי ומערכת מתוחכמת לאיתור מרבצי ברזל חלודים, או גרוטאות שונות ומשונות לנייד אותם ולהפכם במפעליו לברזל זמין איכותי ונחשק בכל שווקי אירופה וסין. החיבור לחומר, סחף את זליג לתאוות ממון לא קטנה, ידו היתה קפוצה, והוא הנהן בשלילה - באפון קבוע - לעבר השנוררים שפקדו מפעם לפעם את משרדיו.

בוקר אחד לפני כ- 30 שנה, החליט מיודענו לבדוק מכונה אימתנית לכיוון מוטות ברזל, בטרם יועברו גושי המתכת לכור ההיתוך הלוהט. אל תשאלו איך למה איך וכמה, אבל משמים שרוול חולצתו השתרבב לו לתוך זוג גלגלי שיניים, וידו הוטחה לתוך פס הייצור הקטלני והי' ישמור אותנו מכל נזק אסון ומחלה אבדה ידו הימנית של זליג ואיננה עוד. בנס לא נבלע כל גופו בגליוטינה הזו.

לאחר סידרת ניתוחים הותקנה לו יד תותבת, אך הוא העדיף לוותר עליה ולנוע בחופשיות בין פקידיו ופועליו, עם יד אחת השמאלית כמובן, בתוך שרוול, ומנגד שרוול ימיני אורירי ומרחף לו.

זליג קאופמן עם השרוול המעופף לימינו לא חזר בתשובה שלימה, אבל השכל היהודי הפשוט לימד אותו דבר אמונתי בסיסי, הבנה של "ראש מרובע".

וכך הודיע זליג לבניו ולאשתו אחרי ההחלמה מן התאונה הנוראה: "תראו' מכל הטרגדיה הזו הפקתי לקח אחד. היד הימנית הקמצנית שלי הלכה ונעלמה לה, יחד עם גרוטאות הברזל, ומדוע? כי מעולם לא פיזרתי איתה צדקה לא השתמשתי איתה כמו שצריך, לכן האלוקים אותת לי, "זליג אם תמשיך להתקמצן, גם היד השניה בסכנה", אז שימו לב, מכאן ואילך אני פותח, ואוי ואבוי לכם שתתעלמו משנורר, או מקבצנים. כל מי שידפוק על דלת הבית, מ-ש-ח-ר-ר-י-ם. מכמה? זה אני מחליט, אני ראש מרובע ויש לי עקרונות. תרומה של יותר מ 50 דולר, תשאירו לי

לבדוק אם מדובר בנוכל או באומלל אמיתי, עד 50 דולר מעלימים עין, ואני מאשר לכם לתרום".

ומכאן ואילך קוראים נפלאים, הראש המרובע של החרשתן קאופמן, היה עסוק גם במתן תרומות, ועפ"י רוב בעין יפה. אך ראש מרובע, ועוד של חרשתן לא בדיוק למדן גדול, תורם רק לדברים שהוא רואה בעין ויכול למשש. ספריות עירוניות חדרי מחשב, מחשבים, אופניים לילדים עניים, ואפילו מצרכי מזון בחגים. הגויים הבריטיים מאד נהנו ממתנותיו, וגם קומץ יהודים. עד לפני חמש שנים תרומותיו לא עברו את גבולות האי הבריטי, והם ניתנו בד"כ לאירגונים ומוסדות לא בדיוק דתיים.

עד... עד שנחומק'ה אברהמי המזכיר החרוץ של מוסדות החינוך "שבילי אורייתא" בירושלים, שמע באיזושהי שיחת חולין בין שני סוחרים, על הגביר הגידם שמפזר בעין יפה, אבל לא בדיוק למקומות הנכונים.

נחומק'ה, בן ה 35 חייכן בלתי נילאה, טיפוס צנוע מסתפק במועט שבמשך 10 שנים עסק בקיבוץ תרומות למוסדות על אופניו החלודות, והסתפק בסכומים קטנים, החליט שבאופן יוצא מן הכלל הוא נוסע לאנגליה, וקונה מסילות ללבו של הגביר הבריטי. ליבו ניבא לו שיש שם ברכה. מעניין.

ראש הישיבה הרב יששכר גינצלר נתן לו את ברכת הדרך, צייד אותו בשני כרטיסים ובאלבום מפואר של המוסדות. תתפלאו, עד אותו יום, מעולם לא עשו המוסדות הנ"ל שנור בחו"ל. "שיהיה בהצלחה" איחל למזכירו שהיה בעבר גם תלמיד הישיבה "יהי רצון שתשא חן בעיני אלוקים ואדם" יאזכר כאן שנחומק'ה שלנו למד במשך חודשיים את השפה האנגלית, ויכל לה.

נחומק'ה נחת "בהיתרו" עלה על מונית מזדמנת ותוך זמן קצר ניצב מול דלת משרדו המאובקת של זליג קאופמן. לזכותו של החרשתן ייאמר, שניתן היה להיכנס למשרדו, בלי הרבה גינוני טקס וצרמוניות של מזכירות חוסמות ועוזרים חסרי סבלנות.

נחומק'ה התיישב על הכורסא העמוקה מול עיניו התמהות של זליג קאופמן, חייד את חיוכו הענקי והמתוק, ופצח במונולוג כובש לבבות באנגלית עילגת, כשפאותיו מתבדרות להן עם משבי המאוורר הצורמני שעל הקיר ממול. זאת למודעי, שמאז נגדעה ידו של קאופמן, הוא פיתח שנאה למזגנים שאת שורשיה רק הוא והקב"ה יכלו לדעת.

"אני מישראל, מירושלים, ממוסדות החינוך "שבילי אורייתא" ושמעתי שאתה נדיב גדול. שמי נחומק'ה אברהמי, ואני מזכיר הישיבה. אין לך מושג כמה ילדי חמד לומדים אצלנו תורה, מכיתת גן עד החתונה בסיום

לימודיהם. הם מתחנכים לאהבת ישראל, לאהבת התורה, לאהבת הקב"ה. אני רואה בעיניך, שאתה אדון קאופמן, יהודי ששופע אהבת ישראל, אבל לצערי בינתיים הבריטים ושותפיהם נהנים מתרומותיך. אני לא חצוף, אבל אני חושב שזו שליחות גדולה מצדי להאיר את עיניך כדי שממונך ייתרם למוסדות חינוך של אחיך היהודים. אל תשכח מיסטר קאופמן, אנחנו יהודים, ועל הכל יבוא הקב"ה בחשבון, על כל דבר וענין. כל פרוטה שנתת תעמוד בפני בית הדין הגדול בשמים, ותעיד מה עשו איתה...".

זליג קאופמן פקח שתי עיניים משתאות ומסוקרנות, בידו השמאלית הוא גרד את מצחו בעוד שרוולו הימני נע מעלה מטה אף הוא, לקצב משבי הרוח של המאוורר הצורמני. מעולם, אבל מעולם, הוא לא שמע נאום כזה בוטה ועשיר במוסר מפיו של שנורו בריטי כזה או אחר.

"כן, מיסטר קאופמן, כל פרוטה, כל פאונד וכל פני, יספרו לאבינו שבשמים לאן הן הופנו. האם למימון מוצג ארכיאולוגי במוזיאון משעמם, או להקמת בית ספר ללימוד תורה".

גם נחומקיה לא האמין למשמע המרגליות הפנטסטיות והחותכות שפיו הפיק ללא שום הכרות מוקדמת עם הקליינט שממולו, אבל ליבו אמר לו שאלה דברי אלוקים חיים.

החרשתן הגידם, זליג קאופמן חש שליבו צמא למוסר הנוקב הזה, ועיניו ביקשו עוד מילים, עוד תוכחה, עוד ועוד.

* * *

נחומקיה המשיך עם האנגלית הקלוקלת שבפיו, עם תיבול פה ושם של פסוקים ומשניות ממסכת אבות.

"פת במלח תאכל, מים במשורה תשתה ועל הארץ תישן... כך מלמדים אותנו חז"ל הסתפקות במועט, צניעות. יהודי צריך לדעת שהממון שנתן לו בורא עולם, איננו מיועד לתענוגות שלו, אלא להרבות כבוד שמים, להרבות חסד. אני לא בא בטענות אליך אדון קראופמן, מי אני ומה חיי, בסה"כ מזכיר פשוט של מוסדות תורה בירושלים. אני לא מטיף לך מוסר, רק רוצה שתדע, שמרבה נכסים מרבה דאגה. פרוש הדברים, שלעתיד לבוא, הקב"ה ישאל אותך מה עשית עם הנכסים שלך, האם רק דאגת לעצמך, לתענוגותיך למעמדך, או אולי דאגת בעיקר לזולתך. וכל מי שיש לו יותר נכסים בעולם הזה, עליו להיות מודאג מאד לקראת יום הדין בעולם הבא כדי לתת תשובות על השימוש הנאות בנכסיו".

קאופמן הניח ראשו על כף ידו שעל השולחן וביקש - ללא מילים - לשמוע עוד כמה שיותר...

"דבר אחרון רציתי לומר לך ידידי החרשתן הבריטי", שאף נחומק'ה אויר לריאותיו, "שאני עוסק בהתרמה לישיבה שלי כבר כ 10 שנים, ואני רוכב על אופניים חלודות משכונה לשכונה ומקבץ נדבות, כדי לתחזק את הכל. על אופניים! יש ימים שאני חוזר עם רגלים שבורות, כולי מזיע ובסוף החודש מקבל משכורת קטנה. ברוך השם אני לא מתלונן.. אני מאושר לפחות שאני עושה את המעשה הנכון בזמן הנכון ובמקום הנכון. אני עוסק באחזקת תורה, וזו הפעם הראשונה שאני בחו"ל, ואתה הגביר הראשון ואולי האחרון שבאתי להתרימו בארץ נוכריה".

נחומק'ה הניח את האלבום מול פניו של זליג וסימן לו שיעיין.

החרשתן דיפדף באיטיות בידו השמאלית, תוך שהוא תוקע מדי פעם מבט מעריץ במזכיר הישיבה שעורר בו זיק כבוי.

"תשמע אדון נחומק'ה אני מאד מעריך את הישרות שלך, את האמת הפנימית שבערה מדבריך, גם המוסדות שלך נוגעים לליבי אבל בעיקר אני מעדיף את ההסתפקות שלך במועט. נוסע על אופניים כדי לקבץ נדבות? לא יאומן! אתה איש גדול, אבל אני נחומק'ה איש עסקים עם ראש מרובע, ממש מרובע, אני עושה איתך עכשיו עיסקה בלחיצת יד, ואתה יוצא מכאן עם מתנה גדולה למוסדות שלך, מסכים".

"מסכים", הנהן נחומק'ה.

"לאחר בדיקה יסודית שהמוסדות שלך אכן קיימים ונושמים, אני נותן עכשיו הוראה טלפונית לסוכן המכוניות שלי, שיעביר לך לישראל מכונית שברולט חדשה, לצורך הפעילות שלך בישיבה. תתרים איתה, תסיע את ראש הישיבה, תסעו בה לפגישות, תעשו איתה חסדים. ואפילו, אתן לך עוד סכום יפה עבור דלק ותיקונים, למשך שנה. אבל זה התנאי ידידי, תעשו חסדים למען עם ישראל ולמען הישיבה, עם המכונית שתרמתי. מסכים נחומק'ה? ואתה בלחיצת יד חותם אותו עכשיו חוזה".

נחומק'ה הושיט ידו, "מסכים", אין לי רשיון נהיגה, אבל מסכים".

* * *

חודשיים אחרי פגישה מעניינת זו הגיע נחומק'ה לנמל אשדוד והוציא את הרכב המפואר מדגם שברולט ממגרש החניה. למותר לציין שהוא הספיק בחריצותו לעשות רשיון נהיגה לאחר שעבר טסט במכה ראשונה, ומה אתם רוצים שהוא ישאיר את המכונית שתחליד? חלילה. לא ולא.

שימו לב, שימו לב, נחומיקה אברהמי המזכיר עדין הנפש של מוסדות "שבילי אורייתא", שבמשך 10 שנים ויותר נדד על אופניו החלודות בין סימטאות ירושלים כדי לשנורר תרומות למען תלמידיה, יצא מנמל אשדוד עם מכונית שברולט מן הדגם האחרון. אחד מן הסוכנים בנמל ליחשש לאוזנו "עד כמה שידוע לי אדוני, גם לנשיא ארצות הברית, יש רכב כזה, יש מן הדגם הזה אולי 30-40 מכוניות".

ליבו של נחומיקה החסיר פעימה, והוא ניסה להרגיש קלות, כיצד מרגיש נשיא של מעצמה מערבית ועשירה זו.

נו, אתה מבינים, במחי ביקור קטן במגרש החניה הענקי באשדוד, הרובץ אל מול חוף ים התיכון, הפך נחומיקה אברהמי לבעליה של מכונית יוקרתית מדהימה בגודלה וביופיה, שאפילו דוכסים ורוזנים שוכני סביון או קיסריה, לא מתהדרים בה. כן, שיהיה ברור, לנחומיקה החביב לא היה מושג חצי ירוק במכוניות, במחיריהן ובשמן הטוב, אבל מיד כשהתניע את הרכב, ולחץ על דוושת הגאז, הוא חש כמו אותם אסטרונוטים כובשי חלל, אשר בלחיצה קטנה על כפתור אדום במרכז החלל שביוסטון טכסס - מתרוממים אל גבהים דמיוניים חסרי תפישה, המאפשרים להם לדגדג את זנבותיהם של כוכבי שביט, ולהתבשם מנופים מדהימים קסומי הוד ושובי נפש בתחתית עולם העשיה, שעדיין רוב גנוזותיו לא נודעו לחוקרי החלל, ירום הודם.

השער נפתח, נחומיקה פנה ימינה ואחרי 100 מטר השתלב עם התנועה של הכביש הראשי. הוא לחץ על הכפתור החשמלי שלשמאלו ואויר נעים חדר למכונית וניפנף את שתי פאותיו הארוכות.

שלא תצטרכו לעמוד בנסיונות לא פשוטים שכאלה, באמת שלא לא אני ולא נחומיקה מאחלים לכם לקפוץ מאופניים חלודות סוג ד', למכוניות הכי נוצצת בראש פסטיבלי המודה והצרמוניות של מכוניות תבל החדשניות.

זה לא לקח יום או יומיים, זה לקח בערך שבועיים, עד שנחומיקה התרגל לחלוטין לתענוג האובססיבי של נהיגה ברכב חללי זה, (מזגן חזק, כורסאות הכי נוחות, נינוחות בשיאה). שכבש לו עיניים מעריצות ברחבי ירושלים ולעיתים אף גלש למרחבי השפלה כדי להרחיב את מעגל המעריצים הבולעים אותו בעיניהם.

רק לידיעתכם, ראש הישיבה הרב יששכר גינצלר הביע מיד בשעה הראשונה מחאה צורבת.

"נחומיקה, נפלת על הראש? אתה ממש לא נורמלי! מי יכול להרשות לעצמו לנסוע בכזו מכונית? עד היום נסעתי באוטובוסים וגם כשנותרו לי כמה פרוטות בכיס, לא הזמנתי מונית, אלא רק בעתות חרום. אני פשוט

לא מעיז לעלות על המכונית הזו, תחזור לזליג שלך מאנגליה, ותגיד לי תודה רבה. אני מוכן אך ורק למכור אותה, ולהשתמש בכסף לצרכי הישיבה". כך הרב יששכר.

נחומק'ה הסכים עם כל מילה של ראש הישיבה, הוא חש מועקה מחד, ומאידך הוא חשש לאבד תורם אדיר מימדים זה, אשר בינתיים תרם מכונית ומי יודע, מה יתרום בעתיד.

"מסכים איתך כבוד הרב" הצטדק נחומק'ה "אבל אדון קאופמן מאנגליה, הוא טיפוס עם ראש מרובע, הוא תורם אך ורק לחפצים שהוא יכול לראות ולמשש. אל תשאל איך ולמה, אבל כדי לשכנע אותו לתרום לנו, סיפרתי לו שאני נוסע על אופני בין שכונות העיר כדי להתרים, וחוזר מזיע ויגע. הבן-אדם כמעט התעלף מהתרגשות והערצה. הוא חי בתוך בור השומן שלו, וזו היתה הפעם הראשונה שלו שהוא נתקל בדוס ירושלמי כמוני עם פיאות ענק ואופניים, שמשדר עניות שורשית מן המעלה הראשונה, היישר מתחילת המאה הקודמת. לכן העיסקה, כלומר התרומה, הראשונה שעלתה במוחו, זו קניית מכונית עבור הישיבה, כשהוא מחתים אותי על חוזה, שהרכב הזה יעשה רק מצוות, יסיע אותי לתורמים, יסיע אותך לישיבה ולעצרות התעוררות, ובקיצור יעשה טוב לעם ישראל. אם חלילה אודיע לו שאנחנו מוותרים על השברולט, הוא עלול להיעלם לי חלוטין מן הנוף. אני אומר לרב מנסיון, זו הקרבה קטנה מצידנו, להתבזות ולנסוע בשברולט המפוארת הזו, אך מתוך הנחה שבשנה הבאה אי"ה, נקבל ממנו בונס הרבה יותר יעיל וחיוני למוסדותינו".

השיג והשיח הזה נמשך כשעה, ובסופו בלע הרב יששכר גינצלר את הגלולה המרה, והותיר את מפתחות היוקרה בידיו של מזכירו הנאמן.

הנה כי כן, חלפו להם כבר מספר חודשים ונחומק'ה נהג השברולט דאג ליידע את חצי ירושלים, שהשברולט היא תרומה, ואך ורק תרומה, ושאף אחר לא יחשוד בו שהוא זכה בלוטו או בירושה של דוד עשיר אשר הותיר צוואה חתומה בכספת של עורך דין יהודי דרום-אפריקני. מרבית ירושלים הפנימה את המסר.

וכי צריך לספר לכם מה טעמו של יין מעודן ומשכר? וכי לא מיותר לחרוט על גווילים כמה מתעתע קיסמו של התענוג משדר היוקרה לנהוג ברכב חלל ברחוב יפו באמצע היום?

לא, באמת שאין צורך. ואתם בדיוק כמוני, שותפים עכשיו לתהליך הלא כל כך בריא (בלשון המעטה) שעובר על נחומק'ה המזכיר הצנוע, השועט במרחבי ירושלים לענייניו ועסקיו. כן, כן, מפה לשם ומשם לפה, תוך ניצול ציני של 1500 היורו הנוספים שהעביר החרשתן הבריטי זליג קרופמן (לצורך מימון דלק, ביטוח ותיקונים זוכרים) לחשבון בנק חסוי של הישיבה,

החל נחומק'ה לתדלק בחופשיות ולטייל בארץ, לבקר חברים וידידים, לעשות קניות משפחתיות, ובקיצור יותר ממה שהשברולט שרתה את הישיבה, היא הפכה להיות "שפחתו" הנוצצת של המזכיר.

קורה, מתרגלים מהר מאד לפינוקים.

אבל כאן המקום להודיע בשער בת רבים שרגליו של ראש הישיבה יששכר גינצלר, לא דרכו במכונת חד וחלק.

"זה לא בשבילי נחומק'ה, אני ממשיך עם אוטובוסים ותעשה הכל כדי שהאוטו הזה ייעלם מהנוף של הישיבה", למותר לציין שהיו רבים וטובים אשר היו עסוקים עד למעלה מאוזניהם בנייעס שסביב לשברולט, הם לעסו וליהגו המון מילים של הבאי ורעות רוח על ביצועיה איכויותיה ושאר שגיונותיה, של המכונת אמריקנית.

* * *

בשעה טובה ומוצלחת רשמו לפניהם המטאורולוגים: "חורף מבורך".

גשמי זלעפות היכו ללא רחם יומם וליל בציר הרוחב שבין בני ברק לירושלים, עננים אפורים וצפופים לא עשו שום סימן שיש בכוונתם לעזוב, ואילו הכינרת אותתה שהקו האדום נמצא כבר הרחק מסיוטיה. מזל וברכה.

מיד אחרי תפילת ערבית ב"זכרון משה" החליט נחומק'ה לעשות שנור קטן בגבעה הצרפתית, ומשם לגלוש לבני ברק לביקור משפחתי ולקנייה קטנה.

בני ברק מוצפת.

קור חודר לעצמות. פה ושם נרשמו הפסקות חשמל.

אנשים וילדים עם מטריות רצים כאחוזי תזזית בין נחלים שוצפים לשלוליות עמוקות.

הרוח החצופה מעיפה כיפות ומטריות, התחבורה הציבורית מקרטעת והמוניות לא בדיוק נותנות מענה.

נחומק'ה הפעיל את החימום, לחץ על הטייפ הדגיטלי. נפשו נמסכה בפינוק הפנטסטי, שלא היה אלא שילוב של כורסא נוחה, חימום נעים ושיר נוגה "רחם, רחם... על עמך".

הוא פנה מז'בוטינסקי ברמזור שמאלה לכיוון רח' רבי עקיבא. כבר בתחילת הרחוב נופפו לעברו כמה אנשים שיעצור טרמפ הוא אך לא היישיר מבט לעברם. נחומקיה היה עסוק במחשבות אחרות והתמזג עם המוסיקה המרגשת. השברולט נעה באיטיות במעלה רחוב רבי עקיבא, עוד ידיים התחננו לטרמפ, על רקע מימטרים עזים.

נחומקיה היה מרוכז באספלט שלפניו, וכך הגיע עד למחוז חפצו. ברחוב ירושלים, מצא מקום חניה ופנה לעניניו.

* * *

יש הפתעות חברים.

למחרת בשעה 10 בבוקר, ללא התראה מוקדמת דפיקה על דלת המשרד.

נחומקיה פותח, וכמעט בולע את לשונו. מולו, עם כובע קסקט כחול לראשו, חולצת משבצות סגולות ומכנסיים צהובים, כשרוול ימינו נע לו ימינה שמאלה - לא פחות אבל יותר אדון זליג קאופמן. נחומקיה נשם עמוק, התעשת וחיבק בחביבות את האורח הבלתי צפוי, "הו, ברוך הבא, ברוך הבא אדון קאופמן".

השניים החליפו כמה מילות נימוסין, ואז שלף התעשיין מאנגליה מכיס מכנסיו, שלושה דפים מקופלים.

"הבט נחומקיה, זה החוזה שחתמת עליו לפני שמונה חודשים, הבט על סעיף מספר 6.

"מכונית השברולט תשמש את הישיבה לצרכיה, תרומותיה ולעשיית חסד עם כל עם ישראל". זוכר נחומקיה?"

"בהחלט, זוכר אדון קאופמן יקירי".

"יופי, אני שמח שאתה זוכר. אני הבהרתי לך שהסעיף הזה בשבילי הוא הכי חשוב, כי אתה זה ששכנעת אותי שתרומות למען בני התורה, למען יהודים, הן הכי חשובות".

"נכון, נכון".

"ובכן נחומקיה יקירי, אתמול בלילה במסגרת עסקיי הגעתי לבני ברק. לאחר פגישה עסקית קצרה ירדתי מהבנין של "מכון מור" וחיפשתי מונית שתסיע אותי לתוך בני ברק, למלון ויזניץ'. והנה, לנגד עיני השברולט הנוצצת שלנו ניצבת במלוא תפארתה ברמזור רבי עקיבא, ומאותתת שמאלה לרבי עקיבא. על דלת הנהג שלה מתוח סטיקר יפהפה

באנגלית ובעברית "שבילי אורייתא - תורה וחסד לישראל" רצתי לפינת הרחוב ונופפתי לעברך בידי האחת והיחידה, אך לא עצרת. לא נורא חשבתי בלבי, כנראה שלא הבחין בי, בנוסע שעובר בגשם. יורד חצי מבול אבל נסעת לאט, ואני מבחין בשברולט מטפסת לאיטה במעלה הרחוב, ועוד נוסע עובר בגשם מנופף, ילדים מנופפים שתעצור, זקנים ואנשים מנופפים. אדון נחומקיה "תורה וחסד לישראל" משייט לו בנעימות, עם המזגן החם והמוסיקה, ושוכח מהתורה ושוכח מהחסד, ועיני רואות ולא זר. ואני חושב לעצמי ריבונו של עולם האיש הזה כבש את ליבי, הכניס לי מוסר עד למח העצמות עורר אותי לתרום לאחיי שבארץ ישראל הפך אותי ליהודי עם לב חם לאחיו. והנה, פתאום שכח את ה-כ-ל!!! עשית לי שברון לב נחומקיה, שרפת את החוזה ביננו במצח נחושה. להזכירך, המכונית רשומה על שם העסק שלי, ואנו מבקש בשם ההסכם שחתמנו עליו בנאמנות, שמחר תכניס אותה למגרש מכוניות למכירה. את סכום הכסף של מכירתה אדאג להעביר למקום אחר..."

זליג קאופמן החרשתן האנגלי הגידם, קרץ בעיניו למזכיר האומלל שנתפש בקלקלתו כאומר לו "טול קורה מבין עיניך" וצעד לו באיטיות לכיוון הסימטה הירושלמית.

פרי קטן

טעם של החמצה

למרוט שערות, פשוט כך.

רבים וטובים מעמנו עסוקים במלאכה המפרכת ולעיתים המבזה, להתרים עבור כוללים, ישיבות, מדרשיות, שיעורי קרוב. מה לא? ישנן הצלחות, ישנן אכזבות, אך הסיפוק העצום הוא, שאתה שותף למצווה הנעלה ביותר - לימוד תורה - זה שווה את כל הבזיונות שבדרך.

הנסיון הגדול ביותר בתחום הזה, הוא לשמור על צניעות ופרופורציות כאשר חלה תאוצה והצלחה רבה. את נחומקיה גיבורנו צריך לדון לכף זכות. אף אחד איננו מלאך, והעמידה בנסיון היא פונקציה ישירה של עמל המוסר, ההצמדות הבלתי מתפשרת לצניעות ולאורח חיים של הסתפקות במועט.

כן, הסיפור הזה יצר בי ויתכן שגם בכס, טעם של החמצה של אכזבה, אבל כמי שאמונים, או מנסים לשמור על צלמנו האלוקי, שווה לבלוע את הטעם המר הזה, אך להשתפר. להשתפר ולבדוק פעם אחר פעם, לפני שאנו מטיפים מוסר, האם הקורה הגדולה מונחת בין עיננו.

שערי כף-זכות

למה מנדלוביץ מנדנדת?

פרק א'

ציפורה אייזנבורג היא טרום-כלה צעירה, הראויה לכל שבת. אגב - בניגוד לכל התחזיות, התזות המלומדות ונסיון העבר הלא מחמיא בקרב בתים ומשפחות - יש לה דווקא מערכת יחסים נפלאה עם טרום-חמותה, הגב' גניה שידלובסקי.

האמת ניתנת להיאמר, שמערכת יחסיה עם חמותה לעתיד הוא נושא לסיפור אחר, שבהחלט יתכן שברבות הימים אשב להנציח אותו לטובת הכלל. למה? כי מפעם לפעם בעודי משוחח בטלפון עם קוראים וקוראות נאמנים, הנושא הזה עולה וצץ על פני השטח לטוב ולמוטב.

הנה כי כן, מאחר ויחסי כלה וחמות הם לא ממש מענייננו כרגע, נאזכר כאן - במשיכת קולמוס באישון לילה - כי החמות החרוצה שידלובסקי, חיבבה את המשודכת הצעירה של בנה הבכור ממבט ראשון, ומיד שינסה

מותניה לקדם את כל הליך החתונה על רוב הוצאותיו, אירגוניו והתפריט המשובח שעתיד להאכל ביום החשוב ההוא, איך לא.

ציפורה הנרגשת קלטה מהר מאד בחיישניה הרגישים (ואנחנו, רשמו לפניכם חודש לפני החתונה) כי חמותה, איך אומרים, היא בולדוזר של עשייה והטבה, לכן פינתה לה את כל הזירה. אלא שגם הגב' שידלובסקי היא אשה נבונה ורגישה, ולכן שאלה שוב ושוב את כלתה: "פייגע'לה, תהיי כנה איתי, אני טיפוס שבוחר הכל, מזיז דברים, מחליט מהר, ולא אוהב שמתערבים לו בהצעות ובהחלטות. בינינו, לא זה מפריע לך? אנא דברי פתוח, אנא".

ציפורה חייכה חיוך ביישני והשיבה בשיא הכנות: "חמותי היקרה, קטונתי מלחלוק על טעמך ויכולת המשא ומתן שלך. הטעם שלך נפלא, ומצידי - בשמחה ובטוב לבב - תבחרי את סוג המצעים, הארון והשידות ושולחן האוכל וספות הסלון. טעמך כטעמי, אבל רק בדבר אחד קטן הרשי לי להביע דעה, כי זה נושא מאד רגיש מבחינתי".

"אני שומעת בקשב רב", השיבה החמות הנמרצת.

"בעל הדירה". השיבה הטרומ כלה.

"מה פירוש בעל הדירה?" תמהה הטרום-חמות.

"אני מבקשת לתהות על קנקנו של בעל הדירה או בעלת הדירה שנשכיר בעזרת ד'. האישיות של בעל הדירה חשובה לי הרבה יותר מאיכות הדירה ושלל כיווני האויר שאין בה, כאן במרחב האנטי-מרחבי של בני ברק", הסבירה ציפורה.

"בהחלט בהחלט" הסכימה שידלובסקי.

בשביל להרגיע את הסקרנים, נספר לכם שהחתן דן, משה-חיים שידלובסקי מבחירי ישיבת "שבילי התלמוד" הוא מתמיד כזה, שחוץ מתאריך החתונה, אליה הוא חייב להגיע, לא מעניין אותו שום דבר. אמו חינכה אותו מצוין לעסוק בהתמדה בתורה ולהניח להבלים הגשמיים לחלוף כמו ציפורי הסתיו מעל ראשו.

ובשטח? בשטח הכלה והחמות לעתיד יצאו למסע זריז למצוא דירה. ציפורה שתקה. שידלובסקי דיברה. ציפורה האזינה לבעלי הדירות, עקבה אחרי מצמוץ עיניהם, תנועת ידיהם, ובאופן שיטתי הנהנה מעלה מטה בראשה, רוצה לאמר שהיא מסכימה בהחלט לסגירת חוזה עם כמה מבעלי הדירות.

אלא שיד השגחה העליונה כיוונה אחרת, ובעוד החמות שידלובסקי מבקשת לסגור עיסקה, בעל הדירה פתאום מהסס לרגע ואומר:

"תראו, יש לי עוד כמה פונים שמעוניינים. אני צריך לחשוב. דברו איתי
מחר".

שש או שבע דירות קטנות וסימפטיות נשמטו בזו אחר זו. פייגע'לה, יש
לומר, איננה בררנית, ושידלובסקי החרוצה עמדה נבוכה ונדהמת.

"אינני מבינה, הכל חומק לנו מבין הידיים. זה פשוט מעל ומעבר לכל
דמיון".

* * *

שבוע לפני החתונה, ודירה להשכרה אין.

הצצה נוספת בלוח "יתד נאמן", והשתיים נוסעות לכיוון דירת חדר וחצי
מצומקת בפאתי העיר. דירה, איומה, אפורה, קיר רטוב, ברז דולף,
ארונות מטבח מימי הצנע, וחלונות שבקושי נפתחים. פייגע'לה החליטה:
יהיה מה שיהיה, חותמים.

כשהתיישבו מול בעלת הדירה, אירנה מנדלוביץ', החלה שידלובסקי
במו"מ המתיש, ובסופו של דיון הסכימו השתיים על המחיר ותנאי
התשלום, והרימו כוס מים לחיים. ציפורה ישבה שותקת ליד הכיור,
והניעה ראשה ימינה שמאלה. ליבה ניבא לה רעות. הגב' מנדלוביץ'
אומנם הקרינה סימפטיה, אך ציפורה חששה... חששה מאד.

"אני רוצה לחשוב, לפני שאתן סוגרות", אמרה הכלה והחלה לרדת
במדרגות.

לחץ הזמן, החתונה הסמוכה והדוחק הכלכלי הטבעי בטרם חתונה,
הסעירו את החמות הטובה.

"פייגע'לע, אני לא מבינה אותך, אנחנו עומדות לסגור, מה פתאום
החלטת שהגברת הזו לא מתאימה לך... היא דווקא חביבה בעיניי. וחוץ
מזה, ריבונו של עולם, עוד שבוע חתונה... תהיי רצינית, אתם לא
מתכוונים להתגורר ברחוב?".

שתי דמעות ענקיות בגודל אוניית-משא, ביקשו להתפרץ מעיניה של
פייגע'לע, אבל כוחה עמד לה שלא יפרצו להן דרך.

"אבל אמרתי לך כבר בעבר, שבעלת הדירה זו החלטה שלי... הכל שלך,
אבל זה שלי...".

עוד חמש דקות נמשך הויכוח המלחיץ, כאשר דווקא יד החמות על
העליונה.

"אין ברירה, פייגע'לע, קבלי עליך גזירת מלכות שמים, ואני מבטיחה לך שגב' מנדלוביץ' היא לא עונש - מילה שלי!"

ציפורה נכנעה, לא בלב שלם.

אחר כך החתונה, שבע ברכות, הרבה שמחה וקורת-רוח.

והנה בבוקרו של היום השמיני, אחרי שמש-חיים כבר צעד לכולל, דפיקה בדלת. ציפורה - הכלה הצעירה - פותחת ומולה בעלת הדירה, הגב' אירנה מנדלוביץ'. אחרי חילופי ברכות "בוקר טוב ומה שלומך", נפתח בשעה לא טובה ולא מוצלחת - ה-ג-ה-נ-ו-ם.

מנדלוביץ' נכנסה פנימה והחלה להעיר הערות.

"תיזהרי שהבישולים לא ישפריצו שמן על הקיר". אחר כך - "אל תקרבו את הספה לדלת, הזכוכית עלולה להישבר". שלא לדבר שמנדלוביץ' לא שמעה מעולם על כך שהיא - כבעלת הדירה - חייבת להחליף את הברז הדולף ולטפל בקיר הרטוב.

"מבקר המדינה" מנדלוביץ' הפכה את חייה של הכלה הצעירה לסיוט יומי ולילי מתמשך. כן, בערב היו עוד שתיים או שלוש שיחות טלפון, שעסקו בברור חשבון המים והחשמל.

"ואל תבזבזו, זוג צעיר צריך לחסוך". הטיפה הקשישה.

בקיצור, "את אשר יגורתי, בא לי", יבבה הכלה באוזני החתן, שלא בדיוק היה מחובר למציאות הקשה של הסחטנות הרגשית שהפעילה מנדלוביץ' על אשתו הצעירה וחסרת הנסיון.

"התחננתי לאמא שלך לא להיכנס לכאן", בכתה פייגע'לע, "הבהרתי לה שבנושא בעל הדירה אני מכריעה. נתתי לה לבחור הכל, מצעים, מיטות, שידות, תכשיטים... בסופו של יום היא שכנעה אותי שעדיף לנו כאן. אבל המנדלוביץ' הזו גורמת לחלישות, לשברון לב, היא מציקה לי ממש. מה עושים, בעלי? אנחנו בסך הכל חודש בדירה, ואני מרגישה כאילו חצינו אוקיינוס על רפסודה קטנה. וההפלגה הזו, מחלת ים, לא רואים את הסוף שלה".

משה חיים משך בזקנו הקטן, מילמל כמה פסוקים, הביט ברעייתו ולחש: "אינני יודע מה להשיב לך, פייגי, אינני מכיר את גב' מנדלוביץ', עוד לא סבלתי מנחת הביקורות שלה. אבל רבותינו לימדונו שהכל לטובה. מה טוב? איך טוב? לא יודע. אז בואי נבכה יחד עד לגאולה השלמה. אני רק מציע לך - תתייחסי אליה בכבוד, בכבוד רב, ואל תעציבי את אמא שלי, גם היא התכוונה לטוב".

פרק ב'

תראו, שלא יהיה לכם ספק, הכלה הצעירה פייגי שידלובסקי, היא באמת בעלת מידות נאצלות, היא סבלנית, היא מסתפקת במועט, היא עדינת נפש, הוכחה? פשוט מאד, ללא ניד עפעף היא העניקה את שרביט ניהול החתונה והקניות לחמותה, ולכו תחפשו כלה ותרנית ונוחה שכזו, בכל המרחב האורבני שבין בני ברק לירושלים. "קוטף סיפור" משוכנע שתופעה כזו היא חד פעמית, אבל עם כל הכבוד לאופי הנעים והנוח של פייגי, לעמוד מול נחשול הנדנודים של בעלת הדירה הזערורית הגברת אירנה מנדלוביץ, גם סבלנים עונדי אות המופת וזוכי עיטור העוז, ספק אם היו מחזיקים מעמד.

סבלנות כמו להלל הזקן "מי כאן הלל" היא לא בדיוק חזון נפרץ במקומותינו.

החמות שידלובסקי ניסתה לקיים כמה שיחות דיפלומטיות חביבות עם מנדלוביץ כדי שתניח לכלתה, פחות תבקר, פחות תטלפן, אבל התוצאה היתה הפוכה ממש. מנדלוביץ הרחיבה את יריעת עיסוקיה בזוג הצעיר, והתחילה לגלות ענין בפאות של הכלה הצעירה, בסגנון בגדיה, בהשכלה שרכשה בסמינר, ואפילו התעניינה במסכת שלומד בעלה משה חיים. היא החלה לבצע חקירות עומק על בני משפחת הוריה, חברותיה, משל היתה חוקרת ש.ב.כ. או לפחות סוכנת של אירגון חשאי שהשתיקה יפה לו.

לזכותה של פייגי יאמר, היא ענתה בנימוס לכל שאלה, אבל התעייפה מכך וסבלה עמוק בפנים.

"אני לא נשארתי כאן יותר, אני כבר ממוטטת ממנה, חפש לנו דירה אחרת" בכתה פייגי באוזני משה חיים. "שלושה חודשים אנחנו כאן, אבל הנפח של הנידנוד שווה בדחיסותו, ל-70 שנות חיים לפחות".

"מה נעשה יש לנו חוזה לשנה עם אופציה, לא נוכל לעזוב באמצע", ניסה להרגיעה משה חיים "קשה לי להניח שהקב"ה ישלח לנו עונש בשנה הראשונה לנישואינו. אנא כלתי החשובה, התאפקי עוד קצת, התפללי שהסיוט יחלוף", ואז הוא שאל את רעייתו שאלת מחץ. "אמרי לי פייגי, האם גם את מתעניינת בגברת אירנה מנדלוביץ, או שאת רק זו שמשיבה לשאלותיה...?".

ציפורה פערה שתי עיניים תמהות, "להתעניין בחייה האישיים? אני לא חטטנית ולא רכלנית, ועם כל הרצון הטוב, אין לי סבלנות לנהל איתה שיחות נפש.. די לי בביקורים התכופים שלה ובשיחות הטלפון החקרניות שלה...".

"רק שאלתי פייגי, רק שאלתי", הפטיר משה חיים ופתח את הגמרא, מסכת קידושין.

* * *

בחודש הרביעי לשהייתם בדירתם השכורה, ביום שלישי בבוקר, לא נשמעה דפיקה בדלת. הדלת לא נפתחה, ודמותה השברירית של בעלת הבית הקשישה לא נראתה בפתח. פייגי עסקה במרץ רב בגיהוץ, והביטה מפעם לפעם בדלת, ממתינה לביקור השיגרתני של בעלת הדירה.

שעה 8.00, שעה 9.00 שעה 11.00 אין דובים, ואין מנדלוביץ.

בשעה אחת בצהרים בדיוק צילצל הטלפון, על הקו היה שרגא האינסטלטור השכונתי.

"מדבר שרגא לחמני, שלחו אותי אליכם לבצע כמה תיקונים.. אני יכול להגיע?" חמש דקות אח"כ נכנס משה חיים, ורבע שעה אח"כ הגיע שרגא חמוש במקדחה פטיש וברזים. במשך שעתיים הוא החליף את הברז הטפטפן, איתר ותיקן את הצינור הדולף שהפך את הקיר המערבי, לקרטון רטוב. הוא טיח את הקיר, ושטח אפור עיטר את הדירה.

ובערב? הפלא ופלא, מנדלוביץ לא התקשרה.

פייגי הסירה את המחשבה הטורדנית "איה מנדלוביץ" השקט המפתיע כבש אותה, ומה לה לערערו ע"י סקרנות שאין זה מקומה.

בוקר יום רביעי היה זהה לחלוטין ליום שחלף. בדיוק בשעה אחת התקשר הצבע הזריז מרדכי קפלן, שכבר באחת וחצי אחז מברשת, ותוך שעתיים שלוש הפך את דירתם של השידלובסקים איך אומרים לבובה מתוקה וסמוקת לחיים, מבריקה וחייכנית. לא יאומן.

יום חמישי היה זהה ליומיים שחלפו, אין יער ואין מנדלוביץ, ובדיוק בשעה אחת צילצל וולוולה רודמן הנגר המיומן, והודיע לפייגי, שתוך שעה הוא מחליף את ארונות המטבח המיושנים, המטים ליפול, במשהו "גוטע גוטע, האופנה האחרונה".

כשהגיע משה חיים מהכולל בשעה שש בערב, הדירונת כבר נראתה משובבת נפש. בשש ושלושים נחת ללא הודעה מוקדמת החשמלאי השתקן צוריאל מתניוב, ותוך 40 דקות החליף את המנורות המאובקות העתיקות, בנברשות נאוניות יפהפיות, זה כבר לא דירונת זו וילה, ומנדלוביץ? אין קול ואין עונה.

ביום שישי בבוקר, בעוד משה חיים על סטנדרו קורא שניים מקרא ואחד תרגום, דפיקה בדלת. הוא פותח ושני סבלים גבוהי קומה מודיעים לו "חבוב, שלחו אותנו לזרוק מכאן את ספת הסלון, הכורסאות, ופינת האוכל".

משה חיים כמעט בלע לשונו מתדהמה "רגע, רגע, מי זה שלח אתכם, מי התיר לכם להשאיר אותנו בלי סלון ופינת אוכל".

"תרגע חבוב" השיב הסבל השרירי ולדימיר חדרגוב, "יש לנו במשאת הכל חדש בשבילך, סלון חדש חדש, ופינת אוכל דליקטס".

ומנדלוביץ? אין אפילו ענן באופק.

"דומני שאני נמצאת בתוך חלום" הודיעה פייגי לבעלה אחרי שהספה החדשה, הכורסאות היפהפיות ופינת האוכל המרשימה, התמקמו להם בהדרת חן. "כבר שלושה ימים שמנדלוביץ לא באופק, חזרה שלוות - הנפש, ואין לי מושג מי זה שולח לנו אינסטלטור נגר וחשמלאי וסלון, ללא הסברים מיוחדים, אם זו מנדלוביץ זה גובל בנס קריעת ים סוף, קשה לי להאמין שהטרדנית הזו שלא רצתה לתקן את הקיר הרטוב והברז הדולף - נחה עליה לפתע רוח של נדיבות...".

"הס, הס" היסה אותה משה חיים, "זה גובל בלשון הרע, לא מתאים לך לדבר כך פייגי... יהודי צריך להרגיל עצמו למחשבות חיוביות...".

בשעה 12.00 בצהרים דפיקה בדלת. בפתח החמות הנמרצת שידלובסקי ובידיה עציץ פרחוני מדיף ניחוח נעים.

"נו, מתוקים שלי, איך הדירה עכשיו?".

"אמא, אני ממש מתרגש... כל כך הרבה אור נכנס לדירה, אבל לא ביקשנו אמא, לא ביקשנו, זה בטח עלה הרבה כסף... הסתדרנו עם מה שיש, לא כך פייגי?".

פייגי האירה פניה לחמותה "ברוכה הבאה אמא'לה... אני דווקא מאד מאושרת שהדירה קיבלה צורה אסתטית, אם עד לפני שבוע רציתי לברוח מכאן, עכשיו נחה דעתי, במיוחד שיש לי מנוחת-הנפש מבעלת הדירה שתהיה בריאה, אשר כנראה מצאה לה עיסוק אחר".

גב' שידלובסקי התיישבה על הכורסא החדשה.

"אני מעריצה את טעמך המיוחד" שיבחה הכלה את חמותה.

שידלובסקי הנהנה ראשה לאות הזדהות עם המחמאה.

גם "פינת האוכל מדהימה"... הוסיפה פייגי "אני לא רוצה להשמע חצופה אמא'ה, אבל תרשי לי לנחש ששלחת לנו את ההפתעות הללו, מפני שחשת קצת יסורי מצפון על כך ששכנעת אותי לשכור דירה זו, עם בעלת בית שלא כל כך מוצאת חן בעיני הלא כן?".

גב' גניה שידלובסקי עצמה עיניה ושתקה דקה או שתיים.

הדממה המפתיעה הזו, הקפיאה את הזוג הצעיר על מקומו האם, החמות, איננה ידועה כשתקנית גדולה, והיא בד"כ מגיבה במהירות לשאלות המופנות אליה.

"ובכן, יקירי משה חיים ופייגי, עכשיו ערב שבת, הזמן קצר והמלאכה מרובה, אני מאד שמחה לראותכם רוויים נחת מהדירה המשופצת והריהוט החדש, זה בהחלט מגיע לכם אתם זוג משמים, צנועים ויראים... גב' מנדלוביץ נעדרה מחייכם בשלושת הימים האחרונים... אבל בנסיבות לא כל כך נעימות. יש בי נקיפות מצפון, אינני יודעת איך לספר לכם... אבל התרחשו כמה עניינים לא פשוטים בשלושת הימים האחרונים..."

פרק ג'

סקרנות ענקית כמו מוטת כנפי נשר - אפפה את פייגי ומשה חיים, ומילאה את כל חלל הדירה. אירנה מנדלוביץ זו שדאגה לשלושת חודשי הגיהנום של פייגי, היוותה מרכז החיים של החמות כלתה ובנה. ההעלמות המסתורית של בעלת הדירה בלווי רמזים של מבוכה מצד החמות שידלובסקי, היו סיבה מספקת לשאלה המתבקשת של פייגי: "איך מנדלוביץ?"

גניה שידלובסקי אשה חזקה בדרך כלל, נראתה לפתע חיוורת וחלושה מתמיד, ודוק של עצבות נמתח בין עפעפיה. היא חיפשה מילים כדי לתאר את מסע הימים האחרונים, מסע אנושי רגשי לא פשוט שלא חווים אותו בכל יום, ואולי גם לא פעם אחת בחיים.

"תראי פייגי, החטטנות של מנדלוביץ בחיים הפרטיים שלך, היוותה עבורי עול אישי כבד. כן, את צודקת, נקיפות מצפון לא מעטות צרבו את ליבי על ששכנעת אותך, מעט באגרסיביות, להיכנס לכאן לתוך קלחת הנדנודים הבלתי צפויה. הדמעות שלך היו כמו מכוות-אש על אצבעותי. זוג צעיר הוא כמו בנין רב קומות "זהירות כאן בונים", זה שלט שתולים סמוך לבנין, כדי להרחיק סקרנים וסתם מפריעים. כשלעצמי, ודאי שמתם לב, נתתי לכם את האקלים והאווירה לבנות את הימים והחודשים הראשונים לחייכם, בנעימות בהרבה אור ומתנות. לא העליתי בדעתי שבעלת הדירה תהיה עסוקה בכם עד למעלה מראשה, ולמעשה תסיר את

השלט "זהירות כאן בונים" וכמו מיקרוסקופ תבלוש לכל פינה, ותדביק לעצמה כל רסיס מידע. כבר בשבוע השני שוחחתי עמה ובקשתי ממנה בעדינות רבה, שתמתן את ביקוריה ושיחותיה אך זה לא עזר. היא התעקשה להתעניין, לשוחח איתך פעמיים שלוש ביום, גם בטלפון, היתה בה מין אובססיביות לא טבעית - להתקרב אליך.. לא הבנתי מדוע!

"הצער שלך זעזע אותי פייגי, וחששתי שהשנה הראשונה לחייכם עלולה להיחרת כסיוט מתמשך שעלול להעיב על כל החיים, ולכן בשלב מסויים, ליתר דיוק במוצאי שבת החלטתי לגשת לביתה של מנדלוביץ ולשים קץ לתופעה. חד וחלק, אם עשרות שיחות נעימות לא הועילו, שיחה אחת לא נעימה בוודאי שתועיל, כך חשבתי".

החמות שידלובסקי דממה לרגע, היא הביטה אל מעבר לחלון על להקת ענני נוצה בשחקים, וחיפשה מילים.

"היה ברור לי שאני הולכת לדבר עמה קשות ולשים קץ אחת ולתמיד לתופעה הבלתי נסבלת הזו. "מנדלוביץ, אלמנה מזה 30 שנה, שמחה מאד לקבל את פני, היא הגישה לי כוס לימונדה ועוגת דבש מעשי ידיה, ואמרה: "אני מאד שמחה שבאת לבקר אותי". ניסיתי לא להגרר לשיחה סימפטית איתה, כי המשימה שלי הוגדרה בצורה הכי נחרצת, "סוף לנדנודים". אחרי כמה משפטי נימוסין, אזרתי אומץ ואמרתי לה במילים חדות כתער "אירנה, את אשה יקרה, אבל עכשיו אני לא מבקשת ממך, אני מודיעה לך באופן חד-משמעי, אני תובעת ממך להניח לכלתי!!! די!!! די!!! את אולי לא מבינה אבל בהתנהגות שלך את הורסת את חיי הנישואין של בני וכלתי, תניחי להם!".

"היא השתתקה, הביטה בי בעיניים נדהמות ושואלות "מדוע?" אבל אני, במהלך דרמטי, תוך ניצול ההלם שלה קמתי ופתחתי את הדלת, סובבתי ראשי לאחור ויריתי לעברה חץ מורעל נוסף "עשי לי טובה, תפסיקי להיות העונש של הזוג הצעיר שלי", וירדתי בזריזות במדרגות. חשבתי שעשיתי מצווה גדולה, התיישבתי בתחנת האוטובוס וחיכיתי. ולפתע סירנה של אמבולנס פילחה את חלל הרחוב, צוות של שני חובשים ורופא אחד טיפס במדרגות הבנין הסמוך, הבנין של מנדלוביץ. אוי, ריבונו של עולם, התפללתי, רק שלא גרמתי לה לנזק... גרמתי לה נזק, מנדלוביץ חשה ברע, התמוטטה, ובשארית כוחותיה חייגה למד"א. הוא הובהלה לאמבולנס על גבי אלונקה, וחوبرה למכונת הנשמה. עצרתי מונית וביקשתי "עקוב אחרי האמבולנס". במשך יומיים היא היתה חסרת הכרה ומונשמת. הודעתי לבעלי, והתחננתי לפניו "אנא רחם עלי, קבל על עצמך את עול הבית והילדים, אני לא יכולה לעזוב את האשה האומללה הזו, עשיתי לה עוול נורא. תבין אותי", ישבתי ליד מטתה בוכה ומייללת. קוראת תהילים ומתפללת, "סליחה אירנה, סליחה" לחשתי על אוזנה מפעם לפעם, האחיות והרופאים היו בטוחים שאני הבת שלה ודיווחו לי על מצבה הרפואי ועל תוצאות הבדיקות. התקף לב חמור, עם אי ספיקת

כליות ברמה בינונית, "בגילה" ציין הקרדיולוג מנחם גוטדוויג "זה עסק לא פשוט, בואי נתפלל שהיא תתעורר. כרגע אנחנו עוסקים בהחייאתה, גופה איננו עמיד לניתוח מורכב".

"ביום שלישי לפנות בוקר היא פקחה עיניה, והחלה אט אט להתאושש השקיתי אותה מים והתחלתי לדובב אותה. היא הגיבה יפה בצהריים היא היתה מאוששת למדי התישבה וחייכה לעברי.

"אני מאד מאושרת שאת לצידי גבי' שידלובסקי, ותפסיקי לבקש ממני סליחה, מעולם לא עשית לי רעה, את צדקת בכל מילה שאמרת לי.. אבל עכשיו אסביר לך, ואני מקווה שתביני מדוע פייגי שלך כל כך יקרה לליבי. את כבר שמעת ממני, שאני אלמנה שנים רבות. בצעירותי היתה לי בת נהדרת, אצילית ומתוקנת במידותיה. היא היתה כל חיי, עדינה, אוהבת מתחשבת. גידלתי אותה כמו פרח, את בתי היחידה. בעלי חלה בדיוק בזמן שהיא הגיעה לפירקה. "ימי ספורים אירנה, זה הזמן לשדך את הבת" ביקש. שידכנו אותה עם בן תורה יקר, ותוך חודשיים החופה. בעלי היה מאושר, אך לזמן קצר בלבד. כמה חודשים אח"כ הוא נפטר לבית עולמו. הוצאתי את כל חסכוניותנו וקניתי לזוג שלנו דירה קטנה. "מנחם מנדל" בכיתי מול קברו "אתה בטח תשמח לשמוע שיש לבתך ולבעלה בית קטן, ואתה בטח תשמח לשמוע שאני מטפלת בה כמו שרצית". כן, הייתי אידישע מאמא עוטפת, חובקת, נושקת, ואולי... חונקת. כן חונקת. ערב אחד בקשה ממני בתי "אמא, זה לא כל כך טוב, שאת מגיעה לכאן כל ערב ובוקר, זה פוגע לנו בשלום-הבית. אני אוהבת אותך מאד, אבל בעלי צריך את השקט שלו". נעלבתי עד עמקי נשמת, ויצאתי מביתם בטריקת דלת. זו היתה הפעם האחרונה שטרקתי שם דלת.

"למחרת, הם נסעו בשעת ערב בטנדר הסעות לבקר חברים בעיר שכנה, ורכבם התנגש במשאית, שלושה נהרגו. בתי וחתני ביניהם. חרב עלי עולמי. תוך פחות משנה איבדתי בעל בת וחתן, ואנה אני באה? את היגון הזה אני סוחבת 30 שנה... אני חיה בתחושה נוראה, שאת מעט הזמן שהיא היתה נשואה, העברתי לה ע"י הנדנודים שלי. חמש שנים עמדה דירתם ריקה, עד שהחלטתי להשכירה. האמיני לי גניה, עשרות דיירים גרו בה, ומעולם לא הטרדתי אותם, ולא נכנסתי לחייהם. הם בשלהם ואני בשלי. עד שהגעתן את וכלתך לראות את הדירה, כשהיא נכנסה לדירה כלתך האצילית, רציתי לנשק אותה, לחבק אותה, לתת לה כל מה שיש לי, היא כל כך מצאה חן בעיני, אח"כ כשהגיעה חתנה המיוחד, חשתי כאילו מתגשם לי חלום. כל כך שמחתי בהם כל כך רציתי להיטיב עמם, אבל החלטתי לעשות את זה לאט לאט, כדי שיעריכו זאת. לכן בתחילה סרבתי להחליף הברז, ולתקן את הרטיבות בקיר, כדי שיהיה לי איתה נושא לשיחה, כי בסופו של יום היא תעריך אותי ותכבד אותי.

"התעניינתי בה. יעצתי לה וחשבתי לתומי שזה בסדר שהיא שמחה בכך, כשהערת לי על כך כמה פעמים בנועם שיח, היצר הרע אמר לי "היא סתם

מקנאה בד", היא נלחמת איתך על תשומת לבה של כלתה. ביום חמישי שעבר האחרון גמלה בליבי ההחלטה לשפץ את הדירה, ולשמח את הזוג הצעיר. תאמתי עם האינסטלטור, הצבעי, החשמלאי והנגר, והפקדתי בידיהם מקדמות נדיבות. כן, כבר מחר הדירונת תהפוך לפינת חמד".

"כך סיפרה לי מנדלוביץ. הבטתי בה כאובה, והיא הוסיפה "אבל כשצעקת עלי "עשי לי טובה תפסיקי להיות העונש של הזוג הצעיר שלי", נזכרתי בדברים שאמרה לי בתי ערב לפני האסון הנורא. כן הזעזוע הזה השפיע עלי ונזכרתי באותן ימי שכול ובכי מלפני 30 שנה. אבל את לא אשמה, זה רצון שמים"... ראיתי לנגד עיני את בתי עליה השלום, שהיא היתה צריכה להיות היום בגילך, והתמוטטתי".

החמות שידלובסקי מחתה דמעה והוסיפה "האכלתי אותה את אירנה החלושה, לטפתי את מצחה ולחשתי לה "בתי בתך, חתני חתנך, הרגישי נוח, צר לי על עוגמת הנפש שגרמתי לך".

"אירנה הביטה בי וחתמה את השיחה בינינו "לא ספרתי לך גניה, אבל שמה של בתי עליה השלום היה צפורה, פייגי, כמו פייגי שלך והיא גם כל כך דומה לה, וגם שם חתנה, משה חיים זכרונם לברכה. אז את בוודאי מבינה את גודל הקשר והדבקות שלי בזוג הצעיר הנפלא שלנו" היא עצמה עיניה ונרדמה.

"זה לא סוף הסיפור" יקירי "בעוד גב' מנדלוביץ רדומה, נכנס לפתע יהודי חשוב ובעל הדרת פנים שהיה מוכר לי "אני מקווה שגב' מנדלוביץ מרגישה טוב", שאל הנהנתי בחיוב ושאלתי "אתה בן משפחה?".

"לא" השיב, "אני אהרון פייביש צירלמן, ראש ישיבת "שבילי התלמוד", הגב' מנדלוביץ מעבירה אלינו מדי חודש את שכר הדירה הקטנה שלה "היא מחזיקת תורה גדולה".

"אז אתם מבינים אהובי פייגי ומשה חיים, האשה הבודדה הזו, קיבלה אתכם כנחמה וכמתנה מן השמים, ומרוב רצון להיטיב עמכם, פייגי ובצדק חשבה שזה גיהנום. והאם הייתם מאמינים ששכר הדירה שאתם משלמים עובר כולו לראש הישיבה שבה למד משה חיים עד לנישואיכם?. צריך לחשוב טוב על בני אדם, רק טוב".

* * *

ערב שבת, השמש נטתה מערבה, והוילון החדש והוורדרד נע חרישית ברוח הטרומ-שבתית. באותן דקות, בעיניה של פייגי, אירנה מנדלוביץ כבר לא היתה גיהנום ולא עונש היא היתה פרס, ועוד איזה פרס.

פרס המחשבה החיובית.

הטוב המסתתר במצולות

לא פעם אנו מלאים זעם על מי שמציק לנו מטריד אותנו, נכנס לחיינו, פעמים רבות אין לנו את זרקורי הנפש שיאירו לנו כמה טוב מסתתר במצולות לבו של הזולת. חשיבה שלילית מציבה את הנודניק כאישיות פסולה ומטרידה, חשיבה חיובית, במאמץ מסוים, עשויה לגלות לנו מכמנים של כף זכות והמון כוונות טובות באנשים שנדמה לנו שהם מציקים לנו.

נכון, לא תמיד הקב"ה מאיר לנו מה מסתתר מאחורי המסך, אבל חובתינו - כיהודים - מאמינים - לרקום לעצמינו את סיפור ההטבה המופלא המסתתר לו, מאחורי כל גיהנום עלי אדמות.

שלושה פרקים נמשך הסיפור הזה, שקשה היה לקולמוסי להעלותו על הנייר מפאת החשיבה הלא חיובית כלפי אותה מנדלוביץ.

כגיבורי הסיפור, גם הסופר עצמו צריך לעשות תשובה.

התפוז האחרון!

"ינו הרב לוי אם אתה לא מתקשר אלי... מה נותר לקשיש גלמוד כמוני לעשות אם לא לחייג אליך? איך אומרים המוסלמים רפי-השכל, "אם מוחמד לא בא אל ההר, ההר בא אל מוחמד", אבל בוא נניח לאוירת האיסלם הקיצוני וברשותך אעביר אותך לארצות הברית של אמריקה למה שמכנים "נסיון התפוז האחרון" מה אתה אומר?".

ובכך קוראים יקרים, אם לא ידעתם, אם לא שמעתם, יש לי ידיד יקר בארה"ב אשר מפעם לפעם שולף לי מארכיון זכרונותיו, או משדות השמועות האקטואליות איזה צימוק מוסרי או ארוע ערכי שראוי להיצרב על גליונות הזהב של "קוטף סיפור". שמו רונלד צוקרמן השם ישמרהו ויחיהו. ויש בצקלון ספריי מספר סיפורים מגביהי עוף שפורסמו לטובת הכלל, והם כולם ללא יוצא מן הכלל, פרי כשרונו נסיונו ותבונתו של האיש. אך מה לנו לעסוק בדמותו של רונלד החביב, כאשר מעבר לקו פורץ ומבליח לו הסיפור היקר, "נסיון התפוז האחרון". או אולי "התפוז האחרון". נחיה ונראה.

"תראה מיסטר לוי, אצלנו באמריקה יש המון פרופסורים לכל מיני עניינים שונים ומשונים, החל מחוקרי הנורמות ההתנהגותיות של הדבורים הצהובות על הרי ההימלייה, עבור למחקרי האינטלגנציה של זוללי הנמלים בהאיטי, וסיים בפרופסורים המודדים את השפעת קרני הלייזר בחדרי הניתוח על שואבי האבק בברזיל. תאמין או לא, אבל יש גם פרופסורים עם קצת חוכמה ודעת, איך אומרים חז"ל "חוכמה בגויים תאמין".

"יפה. מכאן אנחנו מפליגים לנו לאיזו אוניברסיטה זניחה באוהיו, בפאתי אחת הערים העלובות, אורלנדו שמה, אם אינני טועה. לומדים שם בקושי 5000 סטונדטים ברמה בינונית, שאף אחד לא מתייחס ברצינות לתארים של הבוגרים שלהם, כפי שלא מתייחסים בכובד ראש לסגל המרצים שלה. אבל שם באותה אוניברסיטה אפורה וכפופת גו זו, יושב פרופסור דווקא מכובד ובעל שם במרחב האמריקני, ומתעקש לא לזוז משם. שמו פרופסור ג'וני ריצ'רדסון, גוי כבן 80, אשר הצליח להוציא בעשורים האחרונים כמה בוגרים העושים חיל במה שהם מכנים "מדעי ההתנהגות" שזו המומחיות שלו. לאיש הזה ישנן שיטות מפתיעות, תיאטרליות דרמטיות, אשר פועלות בלבבות, ומצליחות ליישר הרבה מן העוקם והעיוות האנושי".

הלו רונלד, עשה לי טובה, המדור שלי מאד מכובד על ציר בני ברק ירושלים, ואינני לוקח על עצמי אחריות לפרסם חוכמולוגיה של איזה פרופסור גוי, עם כל הכבוד.

"נו, נו, הרב לוי, הרי ברור לך למעלה מכל ספק, כפי שנסיון העבר לימד אותך, שאם אני מתקשר אז יש לי הרבה יותר ממתול בשק, וגם לקוטפי הסיפור שלך יהיה בסופו של יום, איזה פרי קטן לצאת עמו למסע החיים".

או. קיי ניצחת אדון צוקרמן, הפנקס פתוח והיד רושמת.

"ובכן, לא מכבר אסף פרופ' ריצ'רדסון את הסטודנטים שלו, והודיע להם שיבואו לראות הצגה מדהימה, שתוסיף להם לקח גדול לחיים. הפרופ'

הישיש הכניס את תלמידיו לאולם קטן שבמרכזו חדר זכוכית אטום ובו שני כסאות עור נוחים ושולחן עץ קטן. על גבי השולחן הונח לו אחר כבוד תפוז כתום בגודל בינוני, חשוב לציין שהזכוכית היתה אטומה לחלוטין, כך שהסטודנטים ראו ושמעו את הנעשה בפנים, אך יושבי החדרון הזכוכית לא ידעו מה קורה סביבם".

"הסכיתו" ביקש הפרופ', "עוד מעט ייכנסו לכאן שתי נשים מכובדות מאד. שתיהן משכילות ביותר, בעלות מעמד, אך אמותיהן של השתיים חולות ביותר, במצב כמעט סופני. הנה הן נכנסות ומתיישבות, עכשיו אכנס לחדרון ואמסור לכל אחת מכתב ובו נתון אחד פשוט. אגב, שתיהן יודעות שמדובר בתרגיל התנהגותי, אם כי במציאות כפי שדיווחתי לכם - אמותיהן באמת חולות ביותר.

"פרופ' ריצ'רדסון הקריא לסטודנטים את לשון המכתב שתקבל כל אחת מן הנשים. "גבי יקרה. התפוז המונח כאן על השולחן, הוא התפוז האחרון שנותר בעולם. אבל מן התפוז הזה, היחידי, ניתן להפיק תרופה שבוודאות תציל את אמך ממוות. גם אמה של הגברת היושבת ממולך, במצב סופני דומה, וגם היא יודעת שהתפוז האחרון, עשוי להציל את חיי אמה. עליך לשכנע אותה, ולהשקיע כל מאמץ רגשי, שכלי, אנושי, כדי לזכות בתפוז עבור אמך, כי אמא היא הדבר הכי יקר בעולם, הלוא כן?!"

"זה לשון המכתב. פרופ' ריצ'רדסון נכנס לחדרון, והגיש לנשים המכובדות את המכתבים. "אנא קראו מכתב זה, והצפינו אותו בתיקכן, מכאן ואילך הכל נתון בידכן" אמר.

"שים לב הרב לוי, הפרופ' יצא מן החדרון, הנשים החשובות המשכילות הרגישות, קוראות את המכתב, ומביטות אחת אל השניה. פה ושם הן מקנחות דמעה דקיקה. אמא זאת אמא. ומכאן ואילך מתפתח דיאלוג מרגש ונוגע ללב בין השתיים. דיאלוג עם המון אינטלקט ושכל ישר, שנמשך שעה ארוכה.

והתפוז! התפוז כתום ונינוח ניצב לו באמצע השולחן.

"במה חלתה אמך", שואלת הראשונה, ומכאן ואילך פורטת השניה את מסע הסבל התלאות והיסורים של אמה היקרה והאהובה, בלשון עשירה היא מספרת על ילדותה ונעוריה השוקקים, עם אמא נפלאה ורחמנית המשקיעה בה את כל כוחותיה והונה, כדי שתלמד ותשכיל ותלך בדרך טובים.

"ומיד אח"כ עובר הכדור לעמיתתה מעבר לשולחן, ואף זו בלשון מתובלת במטאפורות ופניני לשון, מתארת את חייה הנעימים במחיצת אמה החשובה וטובת-הלב, אשת חסד המאירה פנים לכל נזקק וחולה, וידיה פתוחות לצדקה.

והתפוז? התפוז אדון לוי, במרכז, טומן בחובו את תרופת הפלאים שכל אחת שואפת עבור אמה.

"ואחרי שנחשפו המחלות וסיפורי הילדות והיסורים, התחילו הדמעות והבכי הגורף, כשכל אחת מנסה לשכנע את רעותה בחשיבות האוניברסלית, האישית, הרגשית עד כמה האם יקרה לה, ולמשפחה המורחבת לעם, ולמולדת. וכל אחת מנסה להטיף לחברתה, כי אם אמה תבריא היא עשויה להרבות טוב לאומה האמריקנית, ולכבוד הלאומי, נו, ואיך אומרים, אחרי שעה ארוכה של דיבורים רגישים דומעים, ונסיונות שכנוע בלתי נילאים ובמיטב המליצה ומתק הלשון, מתעורר בקירבן הגוישקייט, הגוייאזים. עשו שופך הדמים, הוא הנחש הקדמוני, והויכוח הופך סוער וצעקני והטונים עולים, ומדד הדציבלים מתקרב למדד המעוף בשיאו. השתיים נכנסות במלוא התנופה למלחמת הצלת חייה של האם החולה.

"והתפוז הרב לוי? התפוז עדין במרכז שולחן העץ, עדיין טומן בחובו את תרופת הפלא שכל אחת שואפת עבור אמה.

"ומכאן ואילך הטחות והאשמות... את חצופה ממש, אמי יותר צעירה מאמך בחמש שנים, קצת רחמים, תאפשרי לה להזדקן בכבוד.

"קשקשנית, אמך אומנם צעירה יותר אך סובלת ממחלות נוספות שספק אם יותירו אותה בחיים, גם אחרי תרופת התפוז. אבל אמי עד המחלה, תיפקדה 100% למרות מרומי גילה.

"חצופה, איך את מעזה לזלזל באמי? ומי שמך לקבוע מה יעשו לה הסכרת ואי ספיקת הכליה, מה את דוקטור? את בסך הכל אשה אכזרית ורעת-לב!!!".

"חסרת דעת שכמותך אין לך שום הבנה ומושג ברפואה, ותפסיקי לכנות אותי בכינויי גנאי מרושעים, את בעצמך התגלמות הרוע"...

"ומה אגיד לך ומה אומר לך מיסטר לוי, הצעקות והנאצות הפכו לחילופי מהלומות לנגד עיני הסטודנטים, ממש לא נעים. ובסופו של עימות דחפה החזקה מבין השתיים את רעותה, וחטפה את התפוז מן השולחן, תוך שהיא מסננת בין שיניה: אם את לא מבינה במילים ובשכל ישר, אין לך ברירה אלא להבין בכוח, באלימות...".

"כן, החזקה מבין השתיים אחזה את התפוז בשתי ידיה, ובקול גדול הודיעה למובסת: "אני מוכנה לעשות הכל בשביל אמא שלי, הכל, זה אומר להילחם עד טיפת דמי האחרונה כדי שהיא תחייה, והנה התפוז האחרון בידי".

"וכאן נכנס פרופסור גיוני ריצ'רדסון הישיש לחדרון הזכוכית, וביקש בשנית מן הנשים הנכבדות לקרוא בקול רם - בשנית - את המכתבים שהוגשו להן.

"נא לקרוא לאט לאט ביקש ריצ'רדסון", והן קראו את המכתב... והנה לא יאומן כי יסופר, לכל אחת צורפה שורה שונה למכתב, כמה מילים פשוטות אבל משמעותיות. לגבי פלונית נכתב "... אבל מקליפת התפוז הזה, היחידי, ניתן להפיק תרופה שבוודאי תציל את אמך ממוות", ואילו במכתבה של פלמונית נכתב "ממיץ התפוז הזה ניתן להפיק תרופה...".

"אתה מבין אדון לוי, זו היתה צריכה את הקליפה, וזו את המיץ, ושלוש על ישראל... שתי האמהות יכלו להבריא מאותו תפוז, ואני חושב שאין כמוך בעולם להוסיף "פרי קטן" לסיפור הזה, לא פחות עסיסי מקליפתו ופלחיו העסיסיים של התפוז האחרון, הלוא כן מיסטר לוי?".

פרי קטן

חוסר תקשורת

נערים היינו, וגם זקננו, הקמנו והרחבנו משפחות, ולדאבון הלב, לא פסקו מריבות ומחלוקות תוך-משפחתיות, תוך סקטוריאליות, בין אדם לחברו ובין אשה לרעותה.

ומדוע? בגלל חוסר תקשורת, בגלל חוסר הקשבה אמיתי ויסודי, תוך בדיקת כל הנתונים וירידה לעומק הפרטים.

רבים וטובים מאזינים לעצמם, ומחרפים נפשם למות, עבור אידיאלים מעוותים אשר למענם לעיתים שופכים דם נקיים וחפים מפשע, בעוד שעם הקשבה טהורה, והקרבה קלה למען הזולת, יכלו להרבות המון המון חיים.

והחי יתן אל ליבו.

מנורת הכסף האמיתית

פרק א

"שבוע טוב הרב לוי, מדבר זבולון ממדינה אירופאית גלותית. מעת לעת מגיעים אלי גליונות "יתד נאמן" כך שיוצא לי לטעום גם "פרי קטן", מאחורי או לפני הסיפור. יש לך כמה דקות בשבילי?".

בשמחה. עפ"י הבנתי יש כרגע באמתחתך יותר מרסיס של סיפור קטן העתיד לראות אור אי"ה במחוזות ארץ הקודש, האמנם?

"בהחלט, בהחלט, אבל אינני יודע מאיפה להתחיל מסוף הסיפור או מתחילתו...".

תנוח דעתך ידידי, תתחיל מן הנקודה שנוחה לך, ואני בסייעתא דישמיא אבקש מהקב"ה שיתן לי את התבונה להניע את גלגלי המהפכה הספרותית שלך, כך שנצא עם צידה לדרך. הבמה שלך זבולון...

"ובכן, אנו נמצאים כאן באירופה כ-15 שנים, נישאנו כאן, נולדו לנו ב"ה חמישה ילדים כן ירבו, והתמקמנו באיזור שיש בו כמה אלפי משפחות יהודיות, כך שהחיכוך שלנו עם הגויים הוא די מינימלי. הילדים לומדים במוסדות מצוינים, ומהבחינה הזו - החינוכית - אנו די רגועים.

"אשתי שתהיה בריאה היא אירופאית במוצאה, כך שהנחיתה שלי במדינה זו היתה רכה יחסית, אם כי די ברור לך שכישראל - כל הזמן אני חי על מזוודות. אבל לא זה הסיפור, אם כי כולי תקווה שבעתיד הלא רחוק אוכל לספר לך על נחיתתנו בארץ הקודש.

"כשהגעתי לכאן למדתי שלוש שנים בכולל אברכים, אך מאחר והמשפחה התרחבה והייתי זקוק לטרף לפי הטף לשובע, נאלצתי לצאת מהכולל ולעסוק במלאכה אחרת. אשתי קיבלה זאת בהבנה, והקפידה שאקבע עיתים לתורה. לשמחתי גיליתי שהקב"ה נתן לי שתי ידיים ימניות, ותוך חודשים ספורים הוברר לי מעל לכל ספק, שאני בעצם כלבוניק מן המעלה הראשונה, חשמלאי, ונגר, ומומחה לאינסטלציה, שלא לדבר על שיפוץ וצביעה ה-כ-ל!!! הנה כי כן, אחרי חודשיים של עבודה כשכיר אצל שיפוצניק מסויים, התפטרתי.

"הדבקתי כמה מודעות בשכונה, והחלטתי לעבוד כעצמאי. לא טעיתי. ברזי הברכה של הקב"ה נפתחו להם ובשפע רב. ומכאן ואילך התחיל לו מרוץ אחרי השעון. פה תיקון חשמל, שם להחליף קרמיקה, בשכונה המרוחקת יש התקנת חלונות... בקיצור סחף העבודה שנפל עלי הצריך ממני להעסיק פועל, ולפעמים שניים. ואני בוודאי לא צריך לספר לך, שהכסף זרם כנהרות איתן היישר לכיסי, ורמת-החיים החלה לעלות פלאים.

"אשתי שתחיה נהנתה מן העשירות הזו, וכבר הפסיקה להטריד אותי, "זבולון, רוץ לשיעור. זבולון דף היומי, זבולון האם סיימת חק לישראל", היא נרגעה, וכנראה נכנסה לשאננות מפנקת עקב ההכנסות היפות, הרחבת ביתנו, שתי המכוניות ורמת החיים שהתמרה לה מעלה מעלה. בהתחלה קצת הייתי מוטרד, וחשבתי לעצמי: "רגע זבולון, נדמה לך שאתה עולה, אבל בעצם אתה צונח", בשלב מסויים כבר שכחתי שהייתי אברך משי, התפילות נאמרו במרוצה, "עלינו לשבח" אמרתי במכונית, ואשתי גילתה סקרנות בהצלחות וביכולות הכלכליות שלי ופחות בצורת היהודי שבי.

"האמת היא שלמרות שנחלשתי בשמירת המצוות, שרר שלום בית נפלא במעוננו, כך שעפ"י כל אמות המידה הטבעיות בעין בשר ודם, החיים שלנו דמו לגביע גלידה דשן, שלמעלה על פיסגת הקצפת שלו מונצנצים שלושה או ארבעה דובדבנים של אושר ועושר. ממש להתקנא.

"מה אדבר ומה אספר, בכל יום עבודה מצאתי בכיסי כמה מאות ולעיתים אף כמה אלפי מרשרשים, פרי עמלי בחסדי השי"ת. הקפדתי לתרום את המעשר לכולל שלנו, וגם חסכתי, אבל עדיין הכיסים היו נפוחים למדי, ומכאן ואילך חיפשתי אפיק נוסף להשקעה, מעבר לחסכונות בבנקים.

"כסף. השקעה במוצרי כסף. אתה בוודאי מכיר את אותם בתים שיש להם ארונות מהוקצעים בסלון, העשויים עץ מהגוני, שיש להם דלתות זכוכית בוהקות, ובפנים שרויים להם אחר כבוד כלי הכסף, נוצצים ומנקרי עיניים. ומכאן התחיל מרוץ הרכישה. זה התחיל עם שלוש כוסות כסף לקידוש, מגשים מפוארים, ערכת הבדלה מדהימה ביופייה, סכין כסף לחיתוך לחם, סכו"ם ועוד כל מיני פריטים. אשתי מאוד שמחה במוזיאון היפיפיה שהלך ורקם עור וכלים לנגד עיניה. יופי של פינוק.

"יום אחד עשיתי עיסקה עצומה. התקנת 35 מזגנים באיזה מוסד ציבורי, הרווח היה עצום, כ 5.000 יורו במזומן. הייתי נחוש בדעתי להפתיע את אשתי עם מתנה מדהימה, בשעות אחה"צ סובבתי בין מספר חנויות, ובאחרונה שבהן הבחנתי במנורת כסף ענקית בעלת חמישה קנים עם חריטות משובבות נפש ועין, ותבליטים מרניני לב. פשוט שכיית חמדה, יצירת מופת שלא רואים כמוה. 4.200 דולר ביקש המוכר, ובזריזות רבה

שלשלתי את הסכום לקופה, ויצאתי עם האוצר הכסוף לעבר ביתי, עטוף ומסתורי. "זו מתנה עבורך אשתי היקרה, על כל טוב שאת משפיעה עליי" אמרתי והנחתי את הקופסא על שולחן הסלון.

"ברקים אדירים ברקו מעיניה של רעייתי כשפתחה את הקופסא הענקית. היא התיישרה נרגשת מול היצירה המופלאה הזו, והחלה לבחון אותה בהשתאות. איזה תבליטים, הלב מתרונון. מנורת הכסף הזו תיארה, קנה אחר קנה, את סיפורו של עם ישראל. יכולים להבחין בקנים הכסופים והבוהקים בגלות מצרים, קלגסים מצריים מכים עבדים עבריים, אח"כ הפלגנו על גבי הכסף הנוצץ, לכיוון ים סוף הנקרע לגזרים, ומשם יכולת להבחין בהר סיני ומתן תורה עם שני לוחות הברית המתנוססים על פיסגתו, ומשם ארבעים ושתיים המסעות במדבר... עד הכניסה לארץ ישראל ובניית בית המקדש על הר המוריה. זו לא היתה מנורת כסף בלבד, היה זה מסע האמונה של עם ישראל, אם ירצה השם עד ביאת משיח צדקנו..."

"מי לא בא להתפעם ממנורת-הכסף?"

"השכנות עד האחרונה שבהן. קרובי המשפחה, ידידים, רבנים, וכולם היו נפעמים לנוכח היצירה האדירה שרכשתי כאות ומופת על מסירותה של רעייתי למען שלום הבית, וחיזוק התא המשפחתי שלנו. והמחמאות? הן זרמו בשפע, בעיקר מאחיותיה וחברותיה של רעייתי, על כך "שאין בעל כמוני שיודע להעריך" או "באמת יפה מאד שאתה מכניס אור לחיי הנישואין שלכם ע"י מתנות יקרות ערך שכאלה, המשמחות את לבה של רעייתך". האמת היא, הרהרתי במעמקי ליבי שבעצם אשתי היא מפונקת מאד, גברת חשובה שלא חסר לה דבר, ולכן קל ונעים לה לפרגן ולהודות, אך נניח לזה..".

"אתה מבין הרב לוי, הכל נראה כל כך ורוד ונעים וטוב, הפרנסה, שלום הבית, התינוקות הבריאים שנולדו, המילים החמות והטובות שביני לבין יונתי רעייתי, כך שהמתבונן מן הצד, יכול היה לחשוב שקיבלתי גן-עדן עוד בחיי חיותי עלי-אדמות.

"זבולון יקירי", נהגה לומר לי רעייתי מפעם לפעם "אני באמת חושבת שהקב"ה נתן לי מתנה נפלאה, בעל כמוך, כל כך חרוץ, עדין ומתחשב, בעל שחושב כל הזמן לשמח את אשתו ואתה יודע עד כמה אני קשורה למנורת הכסף שקנית לי, ובכל פעם שאני מדליקה את נרות השבת עליה, אני פורצת בבכי כמו ילדה קטנה, כולי הודייה לקב"ה שנתן לי את הגדולה שבמתנה - את זבולון. ואני מביטה בפתילות הדולקות המשייטות להן על פמוטי הכסף רווי שמן הזית, ומרגישה את חיבוקו החם של הקב"ה, ואת ליטוף כנפיהם של מלאכי השלום האופפים את מעוננו".

”כן, רעייתי החשובה נקשרה למנורת-הכסף המפוארת בכל נימי נשמתה. לפחות פעם אולי פעמיים בשבוע היא התפנתה להבריק אותה ע”י התכשירים הראויים, לפחות פעם ביום היא ניצבה מול דלתות הזכוכית וסרקה בעיניה את הפיתוחים המדהימים שעל גבי המנורה. בערב שבת הוצאה המנורה המוכספת והכבדה מארון הזכוכית, והונחה אחר כבוד על גבי מדף עשוי שיש תכלכל שיש התקוע לו בין המטבח לסלון, שם אנו סועדים בליל שבת. גם הילדים נקשרו למנורה הזו, ובכל פעם מחדש היו מספרים לי על תגליות מרעישות שגילו על קני המנורה. כן, גם עשר המכות נחבאו להן חקוקות, וגם מעשה המרגלים שהגיעו מארץ ישראל למדבר עם אשכול ענבים ענק ותאנה כבדת-משקל. מנורת הכסף הרב לוי, הפכה בעשור האחרון למרכז החיים שלנו, ממש כך”.

נו, ומתי גנבו אותה אדון זבולון?”.

”גנבו אדון לוי? לא גנבו. המתן רגע קט. ובכן, המשבר הכלכלי לא פסח עלינו, נכון להיום גם אירופה מדשדשת, כלכלת יוון כבר קרסה בקול רעש גדול, הונגריה וספרד משוועות להצלה, מטבע היורו פצוע וחבול, ובקיצור מיתון לא קטן נכנס ברגל גסה בדלת הקדמית של אירופה, ולא פסח גם על המדינה והעיר שאני גר בה. לא אאריך בדברים, אספר לך בבחינת ”קציר האומר” שנכנסתי לכמה השקעות כלכליות לא חכמות, ובנוסף, כמות ההזמנות שלי ירדה פלאים, כך שיום אחד גיליתי, שהעסק שלי בנסיגה מדהימה. נו, מה עושים? מתחילים לאכול חסכוניות, ומקווים לעתיד טוב יותר. אוכלים, אוכלים, אבל גם לחסכוניות יש סוף. יום אחד מנהל הבנק מודיע לי, ”אדון זבולון, הפסקנו לך את האשראי, אל תחלק יותר צ’קים, אין לך בטחונות” כך הבנק. אוי, אוי, אדון לוי, מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, לפעמים זה מתרחש בזמן קצר, כמו אצלי, תוך פחות משנה כלתה הפרוטה מן הכיס, והפנים שלי כבר לא כתמול שלשום. תם עידן הפינוקים, תם עידן המתנות, צריך להיכנס לדפוס כלכלה וחשיבה מחודשים וזה מאד לא קל... בלוליינות מדהימה, הסתרתי מאשתי את המשבר אליו נקלעתי.

”בערב חג הפסח האחרון תש”ע, כלו כל הקיצין. זבולון איש העסקים המצליח, גילה שאין לו פרוטה בכיס לרכוש את מוצרי הפסח. ניגשתי לידיד קרוב ובדחילו ורחימו ביקשתי 500 יורו הלוואה. קיבלתי. אח”כ הגיע חג השבועות, והמצב נשאר כשהיה, ניגשתי לידיד אחר עם אותה הבעת פנים מבויישת וביקשתי 300 יורו הלוואה. קיבלתי. האמת חייבת להיאמר, עדיין לא סיפרתי לאשתי על עומק המשבר שנקלענו אליו, היא אפילו לא שמעה על כך שנאלצתי ללוות מחברים כדי לרכוש מוצרי מזון”.

"נו, אתה מבין מכובדי, אצלי כלתה הפרוטה מן הכיס, אבל אני עדין עושה מעשי לוליינות ושלל הסתרות, כדי שאשתי חלילה לא תשמע על כך, שמא תקבל חלישות הדעת או ייאוש. 10 שנים של שובע חלפו עלינו, וה' ישמור, מי יודע כמה שנות רעב, צימצום ודוחק עוד לפנינו.

"לא מזמן, בבוקר, אני יורד מן הבית לכיוון הטנדר שלי, לעוד יום עבודה, ספק פורה, ספק יבש. אשתי אף היא יוצאת עם שלושת הקטנטנים כדי שאסיעם אל הגן. לגדולים יש הסעות לת"ת הנמצא בקצה המרוחק של העיר. היא פותחת את דלת הטנדר, קושרת אותם לכסאות הבטיחותיים, ואז צילצול בדיבורית. אני מקבל את השיחה, ועל הקו שימעליה נוימן. לאחר כמה מילות נימוסין, ניגש שימעליה לענין ומבקש ממני "זבולון ידידי, האמן לי שלא נעים לי לבקש ממך, אבל אני זקוק ל-500 יורו שהלוויתי לך לפני חג הפסח, גם אני לחוץ לאחרונה, תעשה מאמץ להחזיר לי ת' כסף, או-קי?".

"אשתי מביטה בי בשתי עיניים משתאות, פעורות לרווחה. עד היום היא ידעה שזבולון שלה הוא גביר גדול, אשר תורם, ומלווה ומתחסד, ולפתע היא שומעת בשידור חי, שלווייתי 500 יורו. נו מילא, אחפש תרוץ להסביר לה במה מדובר.

"אחזור אליך שימעליה, אל תדאג...". התחמקתי באלגנטיות מהמלווה שלי, כדי לא למשוך אש מיותרת מכיוונה של אשתי. בשלב זה היא לא הגיבה, והמשיכה לקשור את הילדים, לתחוב להם מוצצים וליישר להם את הצווארונים. אשתי הכירה את שימעליה שלא היה אלא אברך ממוצע, שגם אצלו הדחקות היתה בת בית.

"אפשר לנסוע?" שאלתי.

"כן, כבר, אני רק קושרת את השרוך של אהרל'ה".

"ואז שוב צילצול בדיבורית, ואני בטפשותי עונה לשיחה.

"על הקו ר' שעיה דרוקמן, גבאי בית הכנסת. "בוקר טוב זבולון, כבר עבר למעלה מחודש מאז חג השבועות, סתם הלוואה 30 יום, אני זקוק לכסף, אמתין לך עד יום שלישי בסדר?".

"בסדר" השבתי "להתראות".

שתי שיחות בדקה אחת, ושתיהן לא בדיוק מחמיאות לי. המפה האסטרטגית הכלכלית שלי פרושה לנגד עינייה.

אשתי נפרדת ממני, ב"יום נעים לך" אבל אני כבר מיומן ומומחה בצלילי קולה ובאינטונציות שלה. הניגון הזה של ה"יום נעים" עושה לי חלישות הדעת. ברור לי שבצהרים כשאבוא לטעום משהו אחרי שאחזיר את ילדי

הגן, אצטרך לתת לה תשובות ברורות. שתי ההלוואות כשתי קורות בית
הבד על צווארי.

"עברו עלי חמש שעות מסויטות, עבודה לא היתה לי, ולכן התיישבתי לי
על ספסל בגן ציבורי ודיברתי עם הקב"ה. התחננתי לישועה, שיפתח לי
צינור פרנסה, שיוציא אותי מן ההסתבכות הזו, וששלוות הנפש של
אשתי, לא תתפוגג חלילה וחס.

"הרגשתי נבוך עד שורשי שערותי, וחיפשתי מילים למשפטים מנוסחים
היטב, כדי להסביר לרעייתי מה בדיוק מתחולל במיתחם הפיננסי שלנו,
מבלי שהיא תרגיש כמה המצב חמור.

שעה 13.30 אספתי את הילדים מהגנים, נקשתי קלות בדלת ונכנסתי.
"צהרים טובים אמאליה" הילדים מסתערים על אמם בחיבוקים
ונישוקים, ולהפתעתי אני מבחין בתערוכת כלי הכסף שלנו, הניצבים על
פני שולחן האוכל, ולא בתוך ארון המהגוני, נוצצים, מבריקים,
מבהיקים, ומעל כולם מנורת הכסף המדהימה ביופייה.

"ולתערוכה מה זאת עושה?" שאלתי בבדיחות הדעת.

"הסברים עוד מעט יקירי".

"הילדים סיימו את סעודת הצהרים והוכנסו לחדריהם למנוחה. אשתי
התיישבה לצידי מול תערוכת הכלים ואמרה לי באלו המילים "זבולון
אישי היקר, אני לא מבקשת הסברים, וגם לא אשאל אותך שאלות
מביכות. ברור לי היטב שרובץ לפתחנו משבר כלכלי קטן, העבודה פחתה,
כנראה שיש לך מחסור במזומנים ואתה חייב 800 יורו לשני ידידים שלך.
אני אינני מוכנה להיות חייבת פרוטה לאיש. לכן אני מבקשת ממך, ליטול
את מנורת הכסף, ואת כל ידידיה המוכספים, למכור אותם, לשלם את
חובותינו, ועם השאר נשרוד עד שנוכה לישועה גדולה".

הרב לוי, לא האמנתי למשמע אוזני.

"את מוותרת על מנורת הכסף?" לחשתי בתדהמה רוויה במבוכה.

"כן, אני מוותרת על המנורה, היא שווה הרבה כסף, שאנחנו זקוקים לו.
אבל אני לא מוותרת על יציבות התא המשפחתי שלנו. טול אותה, מכור
אותה, ומהערב אני רוצה שתיגש לכולל של הרב גדליהו שפיץ, ותתחיל
לקבוע עתים לתורה...". היא היתה נחרצת. שתקתי כמו דג, בלעתי
בתדהמה את ההוראה החד-משמעית.

"אני אוחז בידי את מנורת הכסף ויורד במדרגות. אשתי מגישה לי
תיקיית קרטון שאכסה אותה. היא מביטה בי שותקת. גם אני שותק.

"בהצלחה" היא מברכת אותי, ופונה בזריזות לכיוון הבית. אין לי ספק שהיא בוכה. אין לי ספק שזה רגע קשה בשבילה.

"ואז מתחיל המרוץ, אני נכנס לצורך הראשון, הלה מתפלץ מתדהמה. "כמה היא כבדה, ואיזה תבליטים מדהימים! ראה אדוני אתה בוודאי שילמת עליה כ-4000 דולר אבל אני לא יכול לתת לך יותר מ-1200 דולר. זה מחיר נמוך מדי.

"ניגשתי לצורך השלישי, גם ההוא מתפעם מן היצירה המשובחת ומעלה את המחיר בעוד 200 דולר "סוף סוף זה מוצר ישן, לפחות בן 10 שנים צריך להתידך אותו, כדי ליצור משהו יותר חדשני ואפילו אטרקטיבי"

אכזבה. "זה מחיר נמוך דל" יש לך אולי רעיון למי כדאי שאפנה?" והצורך השני משיב לי "כן, בסוף השוק העירוני יש כוך קטן ליד המוסד של פזין, יושב שם צורך ישיש, נסה לעניין אותו".

כוך אפור ומאובק, זה תיאור מרשים לאותה חנות לא חנות. יהודי ישיש, עטור זקן לבן עם שתי עיני תכלת טובות בחן את המנורה וזימזם בהתפעלות "ממש גוטע, ממש גוטע, לא יודע כמה נתנו לך אני נותן לך 1700 יורו קח עכשיו 800 יורו במזומן, מחר בבוקר אתן לך את השאר".

"הצורך הזקן הביט בי בעיניו המלטפות וגילה בהן דוק של עצבות "חביבי, זה מחיר טוב, אין לי ספק שהוא הכי גבוה מכל מה שהציעו לך. לא יתנו לך יותר, אבל אני רוצה שיהיה לך טוב, לכן קבעתי 1700 יורו, (לא דולה) זה גימטריה טוב, קח הכסף קינדר, הנה פתק ממני שאני חייב לך עוד 900 יורו, ואל תדאג קינדר, הקב"ה משפיל - אף מרומם, מוריד, ויעל...".

"800 יורו לא יאומן זה בדיוק גובה החוב שלי. נסעתי בזריזות לכוילל של שימעליה, ומשם קפצתי לביתו של הגבאי היקר ר' שעיה דרוקמן, וקיימתי מצוות פריעת הלוואות בהידורה.

"משם קפצתי לכוילל ערב של הרב שפיץ, וחזרתי בחצות לילה. הבית היה שרוי בתרדמה עמוקה. הדלקתי את האור בסלון, והבטתי על ארון המהגוני. כלי הכסף שנותרו שם היו מיותמים למדי. מנורת הכסף, ששלטה כאן ביד רמה עשור שלם, והפכה למרכז החיים של אשתי והילדים, שכנה אחר כבוד בכוך של הצורך הישיש. הבטתי בכלי הכסף שעה ארוכה, משחזר לעצמי ימים של התרגשות כשגילינו בה עוד סמל או ארוע הסטורי של עם ישראל. עלו בעיני רוחי ימי ערב שבת כשרעיייתי ניצבה מולה דומעת ומתפללת, ואומרת לי "המנורה הזו עושה לי טוב בלב, אני מרגישה שמלאכי השרת אופפים אותי כשאני מדליקה בה נרות". לפתע עיני מתחילות לדלוף בלי הפסק, צער נורא פילח את ליבי על כך שנחפזתי למכור אותה... ואולי גם אשתי בצער גדול. התיישבתי

על הכורסא ניגבתי דמעוטי, וניגשתי אח"כ לחלון הגדול המשקיף על אורותיה של העיר. שאפתי אויר לריאותי, ואז חשתי נחשול של אושר שחודר לתוכי לריאות, ללב, למחזור הדם. אושר!!! שמחה פנימית אדירה, שאולי אפילו שמחת בית-השואבה פחות גדולה ממנה.

"מנורת הכסף" מלמלתי לעצמי "מנורת הכסף האמיתית זו אשתי, רעייתי, יונתי, באיזו אשה דגולה, עצומה ואמיתית זכיתי. היא האור האמיתי של חיי, היא איננה נהנתנית או מפונקת כמו שחשבתי "היא מנורת הכסף, היא ורק היא, היא זו שדאגה היום להחזיר אותי לכוילל".

נכנסתי לחדר השינה ועל הכרית שלי הבחנתי בדף מקופל ועליו כמה שורות בכתב ידה הרהוט של רעייתי, ואני מקריא לך: "זבולון יקירי אל תצטער, אני יודעת כמה היה קשה לך להיפרד מן המנורה הנפלאה שלנו, שקנית לי לפני עשור, אבל אני מאושרת מכך, שזכיתי בצדיק כמוך, שמבין שמנורת הכסף האמיתית היא שלום הבית שלנו - והשקט הנפשי שלי".

"ודומני הרב לוי, שכל מילה מיותרת".

פרי קטן

בנייה אין-סופית

שמירה על שלום הבית המושלם, ההרמוני, המושלמת ההרמונית היא עבודה שאיננה מסתיימת לעולם. מבחנים לא חסר. עניות, עשירות, כעסים, קינאה, קמצנות, מחלות, השם ישמור. הקב"ה התקין לנו בנין עדי עד, רוצה לומר בניית בית יהודי, שכל רגע מוסיפים לו מעקה, נדבך, לבינה, עד אין קץ. בנייה אין סופית, עם שפע של הפתעות.

אכן, אין אושר גדול מן העובדה, שברגעים של אמת, מגלים שהעזר כנגדו משלימה את החסר, בהבנה, כנות, ויראת שמים.

לאמיתו של דבר, חוששני שעם כל הרצון הטוב, לא הצלחתי לשזור במילותיו של הסיפור המיוחד הזה את אותו דוק ונימה של סיפוק שעלתה מדבריו של זבולון. נו מילא.

שערי תורה

מה עושה דמעה באמצע השבוע?

החורף הרומני שלח זרועות נוקשות של כפור, ורוחותיו השוצפות זרזיפים קפואים וחדים, הותירו את היערות ערום ועריה. גגות העץ של העיירה הקטנה שאץ חיטבו להתעופף להם אל-על, הרחק הרחק אל האופק האפור של הימים הצוננים הללו, שהיו קצרים אך אכזריים. שאפו להתעופף, אמרנו, אלא שקומץ מסמרים, הרבה תפילות ורחמי שמים, הותירו רבים מהם על מכונם.

תחילת המאה הקודמת.

בימינו, ברוך השם, גם בעיירות קטנות וכפרים נידחים בישראל, נוכל למצוא תלמודי-תורה שוקקים ובני תשחורת שוקדים על תלמודם לאלפים ולרבבות. לא זו אף זו, אין כיום תינוק של בית רבן שלא יזכה להיכנס בדלת הקידמית מחובק ומנושק בתרועות של אהבה. רק שירצה, רק שהוריו יבקשו, ומיטב המלמדים ישקיעו בו את מיטב כשרונם ומירצם.

בעיירה שאץ הזעירה והמושלגת לא היה מלמד תשב"ר אחד לרפואה, וזה לא פשוט בכלל. אי אז באירופה, בגלות, ובעיקר בעיירות מרוחקות, כמות הרובלים בכיסי ההורים היא זו שחרצה את דין ילדיהם. שכרת מלמד - יש לך סיכוי טוב שבנך יהא אחד העילויים. קצרה ידך מלממן מלמד - בנך יצא יהודי טוב, ירא שמים, אך מה לעשות, תלמיד חכם הוא כנראה לא יהיה.

הוריו של מאירקיה בן השבע הם עניים, אבל הילד כל כך רוצה ללמוד תורה, כל כך שואף לגדולות, עד כי אביו ואמו מכרו כמעט את כל חפצי

הניידי, כולל התכשיטים, וחסכו פרוטה לפרוטה כדי לאגור סכום נכבד של כמה מאות מטבעות למימון עתידו הרוחני של בנם.

עיניו של מאירק'ה זרחו כשאבא אמר לו יום אחד: "בני היקר, יש לי בשורות טובות עבורך. מיד אחרי חג הפסח, יום אחרי איסרו חג, אם ירצה השם, יגיע לעיירה שלנו מלמד דרדקי מן המעולים שבאירופה".

מאירק'ה קיפץ על השלג והעיף כדורים לבנבנים לכיוון היער.

"כמה טוב, מיד אחרי החג, כשהשלגים יעשו סימנים של הפשרה אני מתחיל ללמוד תורה! לא אהיה עגלון ולא סנדלר ולא חייט, אהיה בעזרת השם תלמיד חכם..."

כן, מדברים גדולות ונצורות על המלמד הנפלא, ירא שמים מרבים, רבי שלום מסכיסטוב.

אמא לוחשת על אוזנו של מאירק'ה:

"אבא התחייב לשלם לרבי שלום ממון רב לזמן הקיץ בתוספת כל צרכיו, אבל הכל שווה, בני, הכל שווה כדי שיצא ממך גדול בתורה. הלוא תדע, יקירי, כל יום ללא לימוד תורה, זו אבידה שאינה חוזרת".

כשהרוחות הפסיקו לנשוב ומפעם לפעם הציצו קרניים נזופות מבעד לקרעי עננים, מאירק'ה הפך למאושר יותר ויותר.

עוד יומיים חג הפסח.

הזמן עובר לאט, כמו צמד סוסים שבורי רגליים, שצריכים לסחוב בשלג, עגלת משא עמוסה לעייפה.

מאירק'ה רצה לדחוף את הזמן בכפות ידיו הקטנות, אבל איך דוחפים זמן? איך עושים שמחר בבוקר כבר יישב מולו רבי שלום הנערץ עם הגמרא הענקית "בבא קמא" או "בבא מציעא" ויפטם אותו באותם סודות גנוזים וטמירים שבסוגיות הש"ס?

סבלנות לא היתה הצד החזק של מאירק'ה, אך מכיוון שלא דוחפים זמן וחג הפסח, ליל הסדר כבר כאן, והמרור, והיין, המצות וההלל הגדול מתממים את הלבבות ומגרשים את החורף, הוא נאלץ לספור את השניות והדקות ואת הימים הספורים שעוד נותרו.

בדמיונו ראה את רבי שלום נכנס לצריף העץ שלהם עם שתי מזוודות שחורות גדולות, נעול נעלי פרוות שועל וכובע רחב שוליים על ראשו. הוא הביט בעיניו השחורות של רבי שלום - בדמיונו - והן השיבו לו חיוך.

"הו, הו", הרהר בלבו "העיניים שלו חכמות וטובות, אם הן נראות כך במציאות, אין לי ספק שאהיה מאושר ללמוד איתו עוד ועוד".

בשביעי של פסח טבעו כל המצרים בים, פרעה זעק "מי כמוכה" בלי דגש ו"מי כמוכה" עם דגש, ומאירקיה התחיל לנשום את הבל פיו של רבי שלום המלמד ששמו הלך לפניו.

המרכבות שקעו להן, גופות חייליו של המלך המצרי פוזרו להן צפופות על החוף לפני שנבלעו בקרקע, ונותר רק להתכופף ולהרים את ביזת הים. איזה עושר!?

מאירקיה לא התכופף להרים שום יהלום או מטיל זהב מן החוף. הוא שאף לסחוב את המזוודה השחורה הגדולה של המלמד המפורסם שעדיין לא הגיע, כי רק מחר איסרו-חג, ומיד למחרת איסרו-חג הוא יגיע.

החורף הרומני לא נטש לגמרי את גגות העץ, אך הותיר לענפי העצים שביער אקלים רגוע ונוטה להתחמם, כדי שיוציאו ניצנים של עלווה עם עתיד ירוק.

מאירקיה שיחק בחצר הבית עם כמה דליים ומריצה חלודה, חסר מנוחה, חסר שקט, כי מחר "הוא" מגיע. איזה יום גדול בחייו.

"תהיה סבלן מאיר, ותכין דרשה קצרה להקביל את פני המלמד שלך" בקשה אמא.

הוא הכין מדרש חז"ל ממסכת עבודה זרה, על היום בו הקב"ה יאחז ספר תורה בידו ויודיע לאומות העולם, שמי שעסק בתורה יבוא ויקבל שכרו.

"אני", יאמר מאירקיה למלמד, "רוצה להיות מאלה שיקבלו שכר על העיסוק בתורה, לא כמו אותם שוטים שרק עסקו בבניית גשרים, מרחצאות ושאר הבלים".

"רבי שלום בוודאי יחייך ויצבוט את לחייו" הרהר.

הזמן נדחף לו באיטיות משוועת, ואנחנו כבר ביום הגדול, היום שאחר איסרו חג. רבי שלום לא מגיע.

אולי בלילה יגיע? ואיננו מגיע.

עוד יום חולף. היום שאחרי היום שאחר איסרו חג. ורבי שלום? לא מגיע.

ועוד יום שאחרי היום, שאחרי היום שאחרי היום של איסרו חג.

ורבי שלום? לא מגיע.

מאירק'ה מתחיל להתרגל לכך שרבי שלום לא מגיע. הוא ילד, וכשילד לא לומד הוא משתובב, הוא מטפס על עצים, רודף אחרי כלבי רחוב, עוזר לשואב המים להרים את הדליים ממצולות הבאר. ככה זה ילד.

"אולי רבי שלום מצא ילד אחר יותר מוכשר ממני", הטריד הרהור את מוחו, "אולי, אז אבא יחפש לי מלמד אחר..." והוא אץ רץ למשובותיו.

... והנה לפתע הוא מבחין שאמא בוכה. הוא ניצב על ערמת עצי ההסקה, וראשו מציץ מבעד לחלון המטבח. היא ישובה על כיסא העץ הרעוע ליד שולחן האוכל הקטן, כתפיה רוטטות וכפות ידיה מנסות לעצור בעד שטף הדמעות.

אמא בוכה! לבו הקטן נרעד. מעולם לא ראה את אמו בוכה בסערת רגשות שכזו. כן, הוא יודע כי מול נרות השבת עיניה זולגות. הוא יודע ששם אמהות בוכות כי הן מתפללות על ילדיהן. מול נרות שבת קודש האמהות מתחברות לאותם רקיעים עליונים, השופעים, הזכים, הפתוחים לאותן נשים רחמניות הסוללות נתיבים של אמונה לצאצאיהן.

אמא פעם סיפרה לו, שהדמעות מול נרות השבת יש בהן גם שמחה על הזכות שיש להן ילדים לומדי תורה.

אבל עכשיו אמא בוכה ועכשיו אמצע שבוע, אחד עשר או שניים עשר ימים לעומר. לא מזמן הסתיימו ימי חג פסח הנעלים, ולדמעה זו מה זאת עושה?

הוא, מאירק'ה אוזר אומץ ולוחש על אוזנה את שביבי סקרנותו הקטנה.

"אמא, אמא למה את בוכה?"

אט אט היא זוקפת את ראשה, מנגבת בזריזות את פניה הלחות במגבת הפישתן הכחולה, ונועצת בו מבט שיש בו עיסה אמהית של אהבה, חמלה ודאגה.

"אני בוכה, מאירק'ה, אני בוכה כי המלמד הצדיק שלך עדיין לא הגיע. על פי מה שסיכמנו איתו הוא היה אמור להיות כאן מיד אחרי איסרו חג. יומיים שהוא מאחר. אולי הוא חזר בו, אולי לא הצענו לו שכר מספיק הגון".

"אבל אמא, בעצמך אמרת שהדרכים מושלגות, שהוא צריך לעבור את הגבול ולפעמים עושים בדיקות ומטרידים את העוברים ושבים. אני בטוח שמחר הוא כבר יגיע, לא היום, אבל מחר הוא יבוא לכאן, ומחר אתחיל ללמוד איתו תורה".

"כן בני, גם אני מקווה שהוא יגיע מחר, אבל מה יהא על התורה שלך היום? מחר זה מחר, אבל אין המחר יכול למלא את החלל של היום, והיום, ילדי, גם היום עסקת במשחקי ילדות ולא בלימוד תורה... ועל התורה שאיננה היום, עליה אני בוכה".

מאירק'ה ירד מעל ערמת העצים, בעט בה קלות ברגליו כדי להוריד ממנעליו את פתיתי השלג, וחש שהמילים והדמעות של אמא מחבקות אותו חזק חזק חזק, צורבות את ליבו כמכוות-אש. הנה הן נמסכות במחזור דמו, בכל כדורית דם לבנה או אדומה, וזועקות מכל נים ונים: "מה יהא על התורה של היום?!"

* * *

מאירק'ה הפך לימים לרבי מאיר שפירא מלובלין, מייסד מפעל התורה האדיר "הדף היומי", וראש ישיבת חכמי לובלין, אשר מפעליו הציבוריים והתורניים בתחילת המאה הקודמת הם נר לרגלי הדורות שבאו אחריו, ואין כאן מקום להרחיב.

פרי קטן

דמעות חורשות תלמים

הרב משה חיים לאו מנתניה, נצר למשפחת מרן הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, סיפר במתק לשונו ובחן אמריו, סיפור מרגש זה בניחוס אבלים. כנצר לאותו גאון אדיר יש באוצרו מכתבים, כתבי יד, מאמרים וספרים רבים של סבו הגדול. בין הכתבים גילה שם את הסיפור המתוק הנ"ל בתוך מאמר שפורסם לפני השואה בפולין, לאחר פטירת אמו הצדקנית.

"אין לי ספק", הדגיש הרב לאו, "שהדמעות האמהיות הללו חרשו תלמים עמוקים של יראת שמים בליבו של מאירק'ה הקטן, והן שותפות מרכזיות לסיומי הש"ס של "הדף היומי" בקרב רבבות יהודים כמעט בכל פינה בעולם. צריכות אמהות להבין שכל מילה ודמעה נחרתות בלבבות הרכים ופועלות נצורות וגדולות".

"כל יום והדף שלו, כל יום ללא לימוד תורה זו אבידה שאינה חוזרת", נהג לומר בדרשותיו מייסד הדף היומי, ובכך הנציח לדורות את מה שינק מדמעותיה של אימו. אגב, יום או יומיים אחר כך הגיע המלמד רבי שלום מסכיטוב לעיירה, ולמד עם מאירקיה שש שנים רצופות, לימוד מופלא שאת פירותיו קוטפים כולנו עד הרגע הזה ממש.

חומש עם רש"י

//

זמן קצר לאחר ששקעו ענני האפר על אדמת אירופה המדממת, חודשים מועטים לאחר שחלק מן הצוררים, תעשייני מכונת ההשמדה הנאצית, נלכדו בידי חיילי בנות הברית, ויומיים אחרי חג השבועות הצליח הנער עזריאל מנסבך - אוד מוצל מאש - לעלות על מעבורת קטנה בצרפת, שפניה לבריטניה.

הניצול בן ה-14 היה כה שדוף, עד שצלעותיו ניכרו היטב כסכינים חדות מבעד לחולצתו האפורה והבלויה. הוא הותיר הרחק מאחור, במחנות ההשמדה של פולין, הורים, אחים, אחיות ודודים ללא זכר, ללא שארית.

הוא לא היחיד. מאות אלפי ניצולים כמוהו נדדו בשדות הקטל באירופה תמהים ונבוכים, שברי כלים, שברי נשמות, מחפשים משען ומשענת, קורט נחמה לאובדן הבלתי נתפס שיצא מנדן חרבה של אומת גרמניה העמלקית אשר נבחרה להיות שבט מוסרו של הקב"ה מלך מלכי המלכים.

עזריאל התיישב על סיפון המעבורת רעב ועייף, אך עם עיניים דולקות כמו מדורות האש של התקווה הגדולה שיש לכל יהודי באשר הוא, העומד בפני ניסיון של אמונה ויכול לו.

עזריאל החליט לעבור לבריטניה לא מתוך שיקול דעת, כי לאיזה שיקול דעת ניתן לצפות מילד שנוף ילדותו בחמש השנים האחרונות היה מורכב ממוות, רעב, מכות, וסחיבת גופות מתאי הגזים למשרפות.

לבו נשאו אל האי הבריטי, האפור, הגשום, הבלתי מחייך כי ידיה הרחמניות של ההשגחה העליונה ניווטו אותו מתוך חשבון עלום, שלעולם לא נדע ולא נבין.

אך דרכו רגליו בנמל הבריטי, ביקש שיסמנו לו את הכיוון לעיר הבירה לונדון. למה לונדון? למה לא מנצ'סטר או ליברפול, או אולי בלפסט האירית? לא נדע לעולם.

עזריאל הצעיר הגיע ללונדון עוד יותר עייף ועוד יותר רעב, אך לא פשט ידו לקבץ נדבות.

"אני בן של מלך, נסיכו של מלך העולם, עברתי נסיונות עצומים של השפלות נוראיות, וכפי שהצילני מהתופת בוודאי יביאני לחוף מבטחים עם מיטה נעימה וארוחה חמה".

דוד המלך העיד על רגליו, כי הן נושאות אותו אל בית המדרש למרות שהתכוון להגיע לארמונו לעסוק בענייני המלוכה. נו, ולאן נושאות אותו רגליו של היתום עזריאל? אל דלת עץ גדולה ומעליה שלט פח לבן אך מחליד: "ישיבת תורת משה".

הוא דופק באצבע רזה על הדלת פעם, פעמיים ושלוש. איש עבדקן בעל הדרת פנים ועיניים מלטפות פותח את הדלת ומאיר פניו אל היתום.
"כן ילדי".

"באתי ללמוד תורה כאן בישיבה. האם תקבלו אותי?" ראש הישיבה הרב שמואל שפיגל חייד אליו בפנים מאירות:

"למה לא, רק ספר לי בבקשה מה כבר הספקת ללמוד, מה אתה יודע?".
בגאווה בלתי מוסתרת סיפר עזריאל היתום "אני יודע חומש עם רש"י".

ראש הישיבה הכניסו פנימה והגיש לפניו פת לחם, אומצת בשר, ירקות וכוס מים גדולה. עזריאל נטל ידיו, ברך והחל לאכול. הוא ידע שיהודי לא טורף. יהודי אוכל באצילות, ללא רעבתנות. הוא ידע, כן הוא ידע, אבל שלעולם לא תתנסו ולא תחוו רעב שכזה. תוך דקותיים הוא בלע את המזון ונרגע.

ראש הישיבה הרב שפיגל ליטף את לחיו של הנער ואמר: "יקירי, בני האהוב, צר לי אך כאן בישיבתנו לומדים בחורים קצת יותר גדולים ממך. זו לא ישיבה מתאימה עבורך. אם תרצה אשלח אותך לישיבה מתאימה, לכאלה שיודעים בינתיים רק חומש עם רש"י".

עזריאל הקטן, שעל גבו ועל נפשו צלקות ושריטות ובליבו פצעי ענק, שאף אויר לריאותיו ואמר: "כבוד הרב, לבי אומר לי שכאן מקומי, איתך ועם תלמידך. אם אספר לך רק פיסה קטנה ממסכת חיי בחמש השנים האחרונות, לא תוכל לומר לי "לא". כאן מקומי. מכאן, בבקשה ממך, מכאן אני רוצה לצמוח ולגדול ולפרוח עם החומש ועם רש"י ועד לפסגות הכי גדולות. אנא!".

ראש הישיבה הביט לתוך עומק עיניו של עזריאל, וגילה שם פנינים של טוב לב ורצון עז. הוא לא היה מסוגל לדחות את עזריאל.

"בסדר", אמר "אבל אני מטיל על כתפך הקטנות אך החזקות את המשימה למצוא לעצמך חברותא שתוכל לקדם אותך בלימוד התורה, והאמן לי שזה לא פשוט".

אחרי ברכת המזון התעשת עזריאל והשיב לרב שפיגל בזו הלשון:
"אמצא חברותא כבוד הרב, אולי אפילו יותר מאחת".

הרב שפיגל הוביל את הנער לחדר קטן ובו שתי מיטות.

"זה חדרך. בקומה השניה בית המדרש. מחר בבוקר אמתין לך שם. לילה טוב".

למחרת בבוקר נכנס הנער עזריאל מנסבך לבית המדרש, כשבידו שתי חתיכות קרטון קטנות ועליהם כתוב בדיו שחור "אני עזריאל מנסבך יודע בינתיים חומש עם רש"י, מבקש מתנדב שיהיה לי חברותא".

הוא הצמיד קרטון אחד על דלת הכניסה לבית המדרש, ואת חתיכת הקרטון השניה על הקיר הדרומי. אחר כך התיישב בפינת בית המדרש, פתח חומש "ויקרא" והחל לקרוא בו. מהר מאד התברר לו שהקריאה קשה עליו, וגם רש"י לא כל כך מובן לו. הוא הבזיק מבט לעבר שלט הקרטון ועיניו מלאו דמע.

"ריבונו של עולם, אני מקווה שאני לא מטעה פה אף אחד, הם גאוניים בגמרא ואני בקושי קורא... חמש שנות המלחמה רוקנו אותי...".

הוא השפיל את ראשו על שולחן העץ, והתייחד חרישית עם יגונו הפרטי, עם אבלו על הוריו ואחיו, עם עצבונו הצורב על חלל ידיעותיו בתורה.

שערי דמעות - כידוע - לא ננעלו.

שלושה ימים היו תלויות המודעות של עזריאל, אך איש לא הגיב או לפחות התעניין. הוא לא רצה להטריד את ראש הישיבה. לפתע אזר אומץ, והחלטה חדשה ביצבה ממעינות חיותו. "אעבור מתלמיד לתלמיד ואבקש שילמדו איתי. אין ספק שמישהו יתנדב...".

הוא ניגב את עיניו, זקף את כתפיו הרזות, ייצב את ראשו והחל סובב לו בין עשרות התלמידים.

"שלום עליכם, שמי עזריאל מנסבך, אני תלמיד חדש בישיבה, בינתיים אני יודע רק חומש... (הוא חשש להגיד עם רש"י). אולי תסכים ללמוד אתי?".

הוא נע בין השולחנות, והבחורים שהיו שקועים בלימודם ובבניית עולמם התורני, לא יכלו להענות לבקשתו. חלילה, הם לא פגעו בו, הם היו עדינים, והבינו את רצונו ושאיפותיו, אבל הם הרגישו שהם לא מסוגלים להעטר לבקשתו.

עזריאל חש מועקה כבדה שהקשתה על נשימתו, הוא לא הבין מדוע הבחורים מסרבים ללמוד איתו.

בקצה בית המדרש הבחין בשני תלמידים כמעט מתקוטטים ביניהם, לומדים בריתחא דאורייתא. קנאה לוחטת איימה לכלות את ריאותיו של עזריאל, והוא חשש מאד להתקרב לשני הצורבים הללו, שהיו שקועים עד צווארם באוהלה של תורה.

"אבל נותרו רק הם... " הרהר, "אולי אחד מהם יסכים ללמוד איתי".

"אני עזריאל מנסבך... " השניים השתתקו.

"אתה עזריאל? ברוך השם. קראנו הבוקר את השלט שלך כי הגענו רק היום בבוקר לישיבה, ובאמת תכננו לשוחח איתך. אנו נשמח ללמוד איתך ונתחיל בחומש עם רש"י. השמים הם הגבול. שמי יוסף".

"ושמי מנחם. ברוך הבא עזריאל, לבנו ושכלנו מוקדשים לך באהבה רבה".

מנחם ויוסף, שכבר אז היו משכמם ומעלה מונחים ושקועים בלימוד התורה, מצאו זמן ללמד ולהדריך את עזריאל, שאט אט התעלה על עצמו ועשה חיל בתלמודו.

עם הגיעו לפרקו נישא עזריאל לבת גילו והקים בית נאמן, אך עקב קשיי המחיה ולאחר שנועץ עם ראש הישיבה, פנה לעסקים.

* * *

אנחנו שטים על ספינת הזמן, האצה שבעים שנה קדימה. עזריאל - כיום - הוא גביר אדיר שעסקיו חובקים עולם וידו נדיבה וטובה, ולזכותו רשומים מפעלי תורה עצומים ואחזקת תורה עד לאין חקר.

לא מכבר הוא הכניס ספר תורה לאחת הישיבות הקדושות בישראל, ונשא דברים. נציין כאן במשיכת קולמוס כי הגביר האדיר ר' עזריאל מנסבך איננו איש דברים ולא נושא נאומים, אשר על כן רבים וטובים נדרכו לשמוע את דבריו.

במילים קצרות הוא תיאר את מסכת חייו הנוראה בימי השואה, עד להגעתו לישיבה, לימודיו שם, ועסקיו. וכך סיים את דרשתו:

"רציתי לספר לכם יקירי, רבנים, אברכים ובני תורה, כי מזה 70 שנה שאני עוקב אחרי השניים שמסרו נפשם עבור היתום שבקושי ידע חומש עם רש"י, שניהם כיום שני גדולי תורה (וכאן נקב בשמותיהם, יוסף ומנחם עם שמות משפחותם, ק.ל.) מרביצי תורה לאלפים. ואני רוצה לחזק אתכם אחי האהובים, באהבת איש את אחיו, בהשפעה עד אין קץ של אהבת חינוך לזולת. איש לרעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק. שנדע ונפנים כי מי שמוכן לעזור לזולתו ולחזקו בלימוד, זוכה לסייעתא דישמיא מופלאה, שתוביל אותו לגדלות בתורה, ואני עד נאמן לכך".

פרי קטן

לעשר את הזמן

סיפור יקר זה סופר לא מכבר בפורום של מנהלי תלמודי תורה, ושמות גיבורי הסיפור ידועים אף הם. לנו חשוב הלקח, הצידה לדרך עמה נצעד במשעול חיינו הרוחניים.

מרון הגר"ש שקופ זצוק"ל כתב, שעל כל יהודי לעשר את זמנו למען הזולת וללמדו תורה. זה לא הפסד, זה רווח נקי. המעשר שאנו מעניקים לאחינו מן השדות, לכאלה שגם חומש עם רש"י אינם יודעים, הוא מפתח אדיר של סייעתא דישמיא רוחנית. אם לא לנו, לכל הפחות לילדינו, לנכדינו.

ויפים הדברים לתיתם אל הלב.

שערי מנגינות

מוסיקה בונה

לא כל כך נעים לגעת בפצעים פתוחים, על אחת כמה וכמה לא מכובד לזרות מלח על הפצעים, אם כי צו השעה הוא להעיר, להאיר עיניים שטחו מראות, ואוזניים שנאטמו מלשמוע.

נדבר על מוסיקה.

על "מוסיקה חסידית מודרנית", על מוסיקה רגילה ועל מה שביניהם.

להוותינו נולד דור חדש שכבר לא גדל על ברכיהם של הכליזמרים הקלאסיים עם הכינור והקלרינט, אלו המבקיעים מליבם מנגינות שכולן ערגה ואהבת אלוקים. בני הדור החדש, נשאבו לתוך עידן מודרני, חדשני, נוצץ וסינטטי, ואוזניהם אינן מכירות את אותו יין מוסיקלי ישן נושן שדורות התבשמו ממנו בעיקר במזרח אירופה, אם כי שימעה של מוסיקה מעודנת זו הגיעה גם לארצות המגרב.

כיצד משפיעה המוסיקה על הלבבות?

האם יש מוסיקה מסוכנת?

האם ישנם כללים מוסיקליים שחריגה מהם פועלת על הנפש?

מה חשבו חכמי אומות העולם על המוסיקה והשלכותיה?

* * *

רבי ישראל משקלוב בהקדמה לספרו "פאת השולחן" כותב: "חכמת המוסיקה שיבחה הגר"א הרבה ואמר, שרוב טעמי תורה וסודות שירי הלוויים וסודות תיקוני הזוהר אי-אפשר שידע בלעדה (!!!) ועל ידה יכולים

בני אדם למות בכלות נפשם מנעימותיה ויכולים להחיות המתים (!!!)
בסודותיה הגנוזים בתורה... וכמה ניגונים הביא משה רבינו מהר סיני".

רבי יונתן אייבשיץ כותב בספרו "יערות דבש..." "היא חכמת השיר ובה
נבין כל ענייני טעמי וניקוד "שיר השירים"... והם ניגונים ישרים לשמח
לבבות ולהאיר מרה שחורה ולקנות הנפש שמחה, שיחול בה רוח-אלוקי
כמעשה הנביאים. ומה רב כחה של חכמה זו, אשר כל מלאכי מעלה
וגלגלי שמים כולם ינגנו וישירו בשיר וניגון... ויש לה שורש בחכמת
האמת וכל תנועה יש לה שורשים, בתנועות עולמים עליונים".

* * *

שורשה של המוסיקה מעולם נשגב ועליון, והשפעתה רבה, ואולי נרחיב
עוד מעט בלשונו של אברהם בן הרמב"ם המזהיר את בני דורו בזו
הלשון: "אך הישמר לך פן תטעה לחשוב, כי שמיעת שירים וקולות
המעוררים את יצר הרע או הפעלת חוש הראייה לכגון דא הוא דבר
אנושי, אלא דומה הדבר להפעלת תכונה אצילה לצורך שפל, כמו
שנבערים מדעת מעסיקים את מחשבתם ודעתם בעבירותיהם ובהמיותם
ורשעותם, והדברים ברורים".

ובאותה נימה מוסיף רבנו בחיי בעל "חובות הלבבות": "ופרוש ממה
שיביאך להמרות האלוקים ולעזוב ממצוותיו, והם מיני הזמר והניגון
והשחוק והרינה הטורדים אותך מן המצוות והמעשים טובים".

* * *

כאן המקום לאזכר את הגמרא בחגיגה דף טו', המספרת על התנא אלישע
בן אבויה, שיצא לתרבות רעה מכך ששמע זמר יווני.

לא נרחיק לכת, ולא נפסוק חלילה שלכל ניגון גויי השפעה קלוקלת, לא
כך הדבר. גדולי הדורות ד'אז וגם בימינו, התירו להשתמש בלחני גויים
גם בבתי הכנסת. ומדוע? מתוך ידיעה שישנן סוגי מוסיקה גרועים,
קלוקלים הפועלים רעות בלבבות בני אדם, וישנם לחנים שהשפעתם טובה
אם מצמידים אליהם מילות קודש.

זמר יווני ללא ספק, כזה ששמע אלישע בן אבויה, פעל בנפשו עד כי יצא
ופקר.

* * *

אפלטון מגדולי חכמי יוון כתב בספריו "במוסיקה יש כוח להשחית את הנפש. יש מקצבים המחקים את הטוב והרע שבבני אדם, ויכולים להשפיע השפעות על השומע במיוחד על צעירים".

הוא מוסיף וכותב כי "מוסיקה רצינית ומסודרת מביאה השפעות טובות, ואילו מוסיקה גסה ופחותה גורמת להשפעות רעות".

אפלטון ידע מה שמחקרים מודרניים מעלים על נס ש"אי אפשר לשנות את סיגנונות המוסיקה בלי להשפיע גם על הערכים החשובים ביותר של החברה" כך בפשטות.

ההדרדרות המוסרית ביוון השפיעה על כל בני דורם, שכן יוון שלטו בכיפה. אפלטון "הריח" את המפלה הצפויה לאימפריה היוונית והתריע על כך, שהשפל המוסרי הנובע מההשפעה המוסיקלית (בין השאר) ימוטט את המלכות.

והנה ציטוט מספר חוקים שלו: "מתוך טיפשות הם רימו את עצמם (מנהיגי יוון) לחשוב שלא היה טוב או רע במוסיקה - והחליטו על הטוב והרע לפי ההנאה שקיבלו ממנה - על ידי יצירותיהם (המוסיקליות) ודעותיהם, הם הדביקו את המון העם לחשוב את עצמם להיותם שופטים והגונים... ובסוף, התכלית לא היתה על עצם המוסיקה, אלא לעשות שם של הפקרות מתוחכמת ורוח של עבריינות".

אריסטו ממנהיגי הרוח היוונים הבולטים כבר יורד לפרטים ומסביר "יש מקצבים המביאים מנוחה ויש שמביאים תנועה, ויש מהסוג הזה שמביא תנועות גסות, ואחרים מביאים תנועות עדינות, יש למוסיקה השפעה על השומע ולכן טוב לחנך ילדים על ידי מוסיקה".

והוא מסכם "הנפש השפלה נהניית מן המקצבים הפרימיטיביים, ואילו נשמות גבוהות יהנו מסדר הרמוני ומנושאים רציניים".

הפילוסוף הסיני קונפוציוס בן אותה תקופה מביע דעה דומה לזו של חכמי יוון "מוסיקה יכולה לבנות או להרוס חברה אנושית, יש צלילים המשפיעים על הנהגה ישרה ושלווה, ויש שמביאים שחיתות גאוה ופריצות".

* * *

איננו זקוקים לחוכמת פילוסופי עובדי כוכבים ומזלות, אם כי חוכמה בגויים תאמין, אלא אם כן נפנים אל לבנו, כי ישנו קוד מוסכם בקרב כל החכמים מישראל ומהעולם, כי מוסיקה היא כלי בונה וכלי משחית כאחד, וכי ישנם סוגי מוסיקה שההבדלים ביניהם שמים וארץ, כבין

מוסיקה הורסת

עד לפני כ- 100 שנה הקפידו המוסיקאים מאומות העולם על יצירות מוסיקליות מכובדות יחסית, אם כי מצאנו הזהרות של רבנים מפני שירי עגבים של בני ישמעאל, המעוררים יצרים חבויים, וגורמים לקלקול הנפש.

הרב חיים פלאג'י זצ"ל בספרו "כף החיים" סי' יג' אות ו' כותב: "מי יתן שיזהרו המשוררים שלא ינגנו הקדיש והקדושה בניגוני הגויים במקום, שהיודע מהם (המכירים בנגינתם ובשירתם המקורית) יבואו לו הרהורים רעים ופיגול הוא לא יירצה, והעדר טוב ממציאותו".

בספרי חכמי אשכנז לא מצאנו קריאות להיזהר ממוסיקת הגויים (מחוץ לשירי עגבים) שכן באשכנז שלטה אז המוסיקה הקלאסית, הקונצרטים המורכבים בריבוי כלי מיתר ונשיפה, והשמיעה למוסיקה זו נחשבה כאקט תרבותי חשוב ומכובד, שלא פגע במירקם הנפשי של מאזיניו.

המוסיקה בת ימינו מארצות המערב מסוכנת, מקלקלת, משחיתה.

נאיר כאן את עינינו בפירסומים ובכתבים ובנאומים של מוסיקאים וזמרים בני העת הזו, אשר מתארים בלשון חדה וברורה את הנעשה מתחת למעטה הצלילים התמימים.

נציין, שהמוסיקה הפופולרית בארצות המערב היא מוסיקה המכונת רוק-אנד-רול ובקיצור "רוק", מדובר במיקצב פרימיטיבי משהו, דל וחסר צבע, אבל עם השפעות קטלניות.

אנציקלופדיה בריטניקה: "האסקולה של הרוק-אנד-קול התרכזה במינימום של קו מלודי ובמקסימום של קו קיצבי ובמקסימום של חמש הקשות ובכך התחרה בכוונה באידיאלים האומנותיים של הגיונגל".

ד"ר פרנסיס ג'רלד, פסיכיאטר נודע, מכנה את הרוק: "מוסיקה קניבלית (של אוכלי אדם) ושבתית" (ניו-יורק טיימס).

זמר אמריקני פופולרי נאם לפני הקונגרס האמריקני ב- 1958 ושם תאר במילים הבאות את המוסיקה המודרנית: "הרוק הוא הצורה הברוטלית

המכוערת החמורה והמשוחררת של ביטוי שהיה לי המזל הרע לשמוע. זו מוסיקה שמושכת ומנוגנת על ידי בריונים מטופשים, עם מילים מבישות. בושה וחרפה".

הנשיא האמריקני אייזנהאואר אף הוא נדרש לסוגית המוסיקה ושאל: "הרוק-אנד-רול מייצג סוג של שינוי ערכים בחברתנו. מה קרה למושגים החשובים שלנו, צניעות מוסר ודרך ארץ? המוסיקה הזו משדרת את ההיפך הגמור מכך".

* * *

סוד ההשחתה של המוסיקה הזו טמון במקצב הקבוע והלוחץ.

אחד ממומחי המוסיקה במערב לנגדון ווינר מסביר "המאפיין הבסיסי המגדיר את המוסיקה הזו היה תמיד ציון קצב. 4/4 שבו הפעימה השניה והרביעית מודגשות בכבדות". והוא שואל באותה נשימה בסוף שנות החמישים של המאה שעברה: "מהו הדבר הזה שקוראים לו רוק-אנד-רול? מה זה שגורם לבני הנוער, רובם בני 12-16, להשליך את כל המעצורים שלהם? האם הדור הזה הולך לגיהנום עם המוסיקה הזו?".

תקצר היריעה מלהאריך מה חושבים יוצרי המוסיקה הזו על מאזיניה ואוהדיה, די אם נביא לעיונכם את דבריו של זמר פופולרי נוסף האחראי על השחתת עשרות מליוני בני נוער בשיריו המתועבים ואלו דבריו: "אנחנו רוצים לכבוש את השכל של בני הנוער על ידי מוסיקה, ואני שמח שזה עולה בידינו... במידה רבה אנחנו חוטפים את הילדים, לא מדובר על חטיפה ממש, אלא על שינוי הערכים שלהם וניתוקם מן העולם של ההורים שלהם". פשוט ומזוויע.

לא מן הראוי להביא במסגרת זו כמה ארועים אלימים שנבעו לאחר שמיעת המוסיקה המשחיתה הזו. די אם נאזכר כי לפני כארבעים שנה במופע של להקה מן הסוג הנ"ל החלה התפרעות המונית בהשפעת המוסיקה, האלימות פרצה ללא שליטה "והארוע המוסיקלי" הסתיים עם עשרות פצועים וכמה הרוגים.

מנהל הלהקה אמר לאחר ההופעה הנוראה: "בכל פעם שאני מנגן שיר זה, הקהל מאבד שליטה והאלימות מתחילה".

אגב, דבריו נאמרו עם המון פאתוס וגאווה.

* * *

מוסיקה רעה ומוסיקה טובה, משפיעות לא רק על בני אדם, אלא גם על צמחים ובעלי חיים.

ברוסיה נערך לפני כשלושים שנה מחקר על חיטים. השמיעו לחיטים מוסיקה קלאסית בשדה בעזרת רמקולים ענקיים, וגילו שהחיטים הללו גדלו בקצב מהיר פי שלוש מצמיחת חיטים רגילים, אגב כך, גם נפח החיטים עלה.

איכר אנגלי הרחיק לכת וגידל עגבניות ענקיות... הוא הרכיב אוזניות על כל עגבניה והשמיע להן מוסיקה קלאסית רגועה.

אלו תוצאות חיוביות וטובות של מוסיקה נאותה ומכובדת.

נסיון דומה נעשה בעיר דנוור בארה"ב אבל עם המוסיקה הרעה של הרוק-אנד-רול, ובמשך שלוש שבועות השמיעו לצמחים שונים במשך 4 שעות ביום את המוסיקה הפראית הזו, במקביל השמיעו לצמחים אחרים מוסיקה מעודנת.

לא יאומן, הצמחים ששמעו מוסיקה רגועה הוציאו פרחים צבעוניים שהיטו עצמם לעבר הרמקול, בעוד שהקבוצה האחרת נטו לכיוון ההפוך מן הרמקול, ובתוך חודש ימים מתו.

פרופ' סינגל, אגרונום הודי, ערך מחקר דומה ועל פי מימצאיו מוסיקה טובה מסוגלת להאיץ פי שניים את קצב הגדילה של הצמחים, וזה משפיע גם על הדורות הבאים של הצמחים ששמעו מוסיקה, כלומר המוסיקה הטובה משפיעה לטובה או לרעה, על הגנים.

ב- 1997 פורסם מחקר מחריד אותו ביצע דייוויד מרול, תלמיד תיכון מווירג'יניה, הוא זכה על מימצאיו לפרסים יוקרתיים. על פי מחקרו מוסיקת הרוק משפיעה אלימות וטיפשות.

הוא לקח קבוצת עכברים, הכניס אותם לתוך מבוך, ובאופן ממוצע תוך 10 דקות הצליחו העכברים לצאת ממנו. אחר כך הוא חילק את העכברים לשלוש קבוצות. קבוצה א' שמעה בכל יום 10 שעות מוסיקה קלאסית, קבוצה ב' שמעה בכל יום 10 שעות רוק כבד, וקבוצה ג' לא שמעה מוסיקה כלל.

לאחר שלוש שבועות הוא העביר את כל העכברים דרך המבוך שלוש פעמים בשבוע ומצא, כי העכברים שלא שמעו מוסיקה בכלל, הצליחו לצאת ממנו תוך 5 דקות.

העכברים ששמעו מוסיקה קלאסית היו מתוחכמים יותר ויצאו מן המבוך בדקה וחצי.

העכברים ששמעו את המוסיקה המקולקלת יצאו מן המבוך רק אחרי 30 דקות. לא יאומן.

התלמיד היה מעוניין להמשיך בניסוי המרתק שלו, אבל הוא נאלץ להפסיקו מסיבות מעציבות. עכברי הרוק-אנד-רול נכנסו לטראנס של אלימות, והרגו זה את זה.

* * *

המוסיקה הרוקית מחלחלת למקומותינו, באיצטלה מכובדת, מתוחכמת, ופועלת פעולות לא נעימות בלשון המעטה.

מוסיקה הורסת גם חתונות

"בימינו נשתנו החתונות ונהפכו (חלקן) להצגות של שירים זולים של אלילי הזמר. הרבה תזמורות מעיזות לעשות כנגד רצון בעלי השמחה ובפרט בריקודים שאחרי ברכת המזון, כי חושבים שחייבים להשתולל ולעשות אווירה של הוללות ומעדיפים לנגן את השירים שמביאים את הבחורים להשתוללות... והיו אף מקרים ה' ישמור שהמחיצות נפלו ודי לחכימא ברמיזא, והכל בגלל מוסיקה שמעוררת יצרים חשוכים". כך טוענים בעיניים דומעות רבנים וראשי ישיבות, וגם הורים העומדים חסרי אונים מול התופעה של פריקת עול מוסיקאלית.

כאן המקום לציין, כי עקב השתנות המוסיקה והצמדותם של המוסיקאים לטרופ המערבי, גם סגנונות הריקודים השתנו לבלי היכר. אופן הרקידה של ימינו, עד לפני זמן לא רב היה נחשב כפסול ובלתי מקובל בחתונות חרדיות, רק הציבור החופשי רוקד כך, ו"הנורמה" הזו זרמה באיטיות ובבטחון על גבי גלי המוסיקה המודרנית למקומותינו, עד כדי כך שמי שמונע מלרקוד כך אינו אלא מן המתמיהים.

הכלל לכל הדברים הללו שצריכים להיזהר מכל דבר חדש המופיע מבחוץ, כדי לא להפוך את השמחות למסיבות של הוללות וקלות ראש רח"ל, ולא יאומן עד כמה רפה החבל, עד כי ילדים צעירים הם קובעי ההתנהגויות בשמחה של מצווה.

חז"ל אומרים ומזהירים כי "שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערווה".

כן, זה לא מביא מיד לפריצות בעריות, זה פותח פתח ומסיט שער להתקרב לדברים אסורים, מוריד את המעצורים ומפוגג את יראת השמים. נודה על האמת, המוסיקה המודרנית "החסידיית", המקפיצה, בנויה על יסודות של שחוק וקלות ראש, ואין זה סוד שחלק מן ההדרדרות המוסרית של בני הנוער, נובעת מן החשיפה לקילקול המוסיקלי שפשה כאן.

לפני כ- 15 שנים נערך מפגש בין מנהלי תזמורות בבני ברק. הרקע היה התנגדותם של הרבנים למוסיקה המוחצנת ולשימוש המבזה בפסוקים ודברי חז"ל במנגינות משחיתות-נפש, אשר גורמות לחילול הקודש. מנהלי התזמורת נזעקו אל הדגל מחשש לפרנסתם. האם נעשה שם חשבון נפש? הסכיתו ושמעו.

בעל תזמורת חרדי מפורסם הנחשב כבעל התזמורת החשובה בעולם אמר לחבריו "הם (הרבנים) רוצים נגינה כשרה, אז אנחנו נתפשר קצת. אנחנו נדבר עם הרבנים, אבל אם הרבנים לא יסכימו לנו, אני מארגן כל ערב מסיבה לבחורים". חצוף. בראיון רדיו בשנת תשס"ז אמר אותו מנהל תזמורת: "לא מעניין אותי בכלל - סליחה שאני אומר את זה על בחורי ישיבה - לא מעניין אותי מה הם רוצים, כי אני לא חייב לספק להם מה שהם רוצים, אני פשוט צריך לדעת מה רוח הזמן ולפי זה צריך ללכת ולנגן".

ואם זו לא מרידה בגדולי הדור, מה זו מרידה?

לא נציין כאן שמות של זמרים חסידיים שפרצו גדרות והופיעו בארועים מעורבים, והמוסיקה שלהם היא חיקוי זול של להקות רוק של עבודת כוכבים ומזלות. אך על קצה המזלג נאזכר כאן ציטוטים של זמרים חרדים מפורסמים המעידים בראיונות לעתונות על המוסיקה של עצמם: "ישנם סיגנונות במוסיקה החסידיית שאין קשר בינם לבין חסידות, ממש כמו בג'ונגל, הכושים שרים מעודן יותר מהם. המילים לא הופכות את השיר לחסידי. זה אולי מהנה כמו אכילת פיצה, אבל הנאה רוחנית אין מהם".

זמר פופולרי אחר טוען: "הרבה אנשים טוענים, ואני בתוכם, שהרבה זמרים הכניסו למוסיקה החסידיית את הדיסקו, הרוקנרול... ולמעשה הם "גיירו שירים של עבודת כוכבים ומזלות. ללא ספק הדיסקו של (כאן ציינו שמות זמרים) הגיע לכאן מתוך הרוקנרול והדיסקו של ארה"ב, זו המציאות".

הזמרים מעידים על עיסתם, שהיא חיקוי ויבוא זר של תווים וסיגנונות ואינם רגישים לזעקות גדולי התורה לשים קץ וגבול להשחתה, לוקחים מנגינות פרוצות של גויים ומלבישים עליהם פסוקים מתוך הנחה ש"הגיור" הזה הולם וראוי.

* * *

לצערנו הרב יש הרבה אנשים שאינם מבחינים בהבדל שבין שמחה להוללות. מי שטוען שנגינה פראית ורועשת עושה יותר שמח, אינו מבין מהי שמחה.

הרמב"ם: "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל, לא יימשך בשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצוות. שמחה שהשכרות והשחוק הרב וקלות ראש אינה שמחה, אלא הוללות וסיכלות, ולא נצטוונו על ההוללות והסיכלות, אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל...".

* * *

כבר בשנת תשנ"ה, בישיבת לייקווד, הגאון הרב ישראל א. ויינטרויב זצ"ל זעק את זעקת הקילקול המוסיקלי.

הנה דברים מתוך שיחה מוסרית שלו מאז: "מה שנמצא כעת במדינה הזאת, הוא המושג של זמר יווני, ששניים מן המושחתים שנזרקו מארץ ישראל וחזרו לארה"ב למכור סחורה לציבור. אחד מהם עשה רח"ל שיר על עיקר. העיקר של הי"ג עיקרים, והשני לקח דוגמא מזה לעשות שיר ממצוות מחיית עמלק, ומהפכים זאת למוסיקת ג'אז רח"ל - כפשוטו!!! ומה נעשה ללבו של אדם כששומע מחיית עמלק כזה? הוא שומע ש"תמחה את עמלק" זה ג'אז!!! האם כך ניתן לחנך דור? או חס וחלילה ההיפך, שנפקע ממנו כל המושג של מחיית עמלק? או לשמוע "משיח" עם אותו ניגון מטומטם - האם אפשר שיתרוממו מזה? בזה הם ממיתים את הציבור!!!".

שומר נפשו ירחק.

* * *

לא מכבר הוקם הוועד לנגינה יהודית, הנותן שרות של עצות והדרכות בכל ענייני הנגינה בציבור החרדי, ונושא גם רשימה של תזמורות ונגנים כשרים לארועים:

הנה לפנינו קומץ קטן מן העצות שראוי שנאמץ לפני עשיית שמחה.

א. לנגן רק שירים השייכים לכבודה של תורה.

ב. אין להזמין תזמורת של פורקי עול תורה, כגון כאלה המופיעים בהופעות אסורות-מעורבות, או ערבי שירה.

ג. תכלית הנגינה תהיה לכבודה של תורה לכבוד השם יתברך, ולא לעשות מן המופע-המוסיקלי הצגה של נגנים ותזמורת, שכוונתם לעשות שם לעצמם.

ד. עצה נוספת לארועים תורניים, עדיף לתת לרבנים ודרשנים שישמע קולם לחידושי תורתם, ופחות לזמרים המסלסלים בקולם ומגבירים את כבודם, על חשבון חכמי התורה.

* * *

לסיום: "ואם מאכלות אסורות מטמטמות נפש האדם האוכל אותם והופכים אותו לשקץ, כנאמר "אל - תשקצו - את - נפשותיכם", דעו לכם שניגון של פריקת עול חודר הרבה יותר לנפש ופוגם בנפש השכלית ומשמיד את ניצוץ הקדושה החבוי בקרב איש הישראלי" (הרב סענדר ארלינגר).

תודה לוועד לנגינה יהודית הפועל גדולות ונצורות, על
מנת לטהר את אוזנינו ולבנו.

יהי שכרם מושלם מעם ה'.